

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Матеріали
І Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Миколаїв, 20-21 листопада 2017 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки та управління

ОБЛКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ**

Матеріали
І Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Миколаїв, 20-21 листопада 2017 р.

Миколаїв
2017

Конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ (посвідчення № 55 від 26.01.2017 р.).

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету (протокол № 3 від 20.11.2017 р.).

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Редакційна колегія

О. Є. Новіков – д-р екон. наук, доцент;
О. М. Вишнеvsька – д-р екон. наук, професор;
Н. М. Сіренко – д-р екон. наук, професор;
М. В. Дубініна – д-р екон. наук, доцент;
А. В. Бурковська – канд. екон. наук, доцент;
Т. І. Лункіна – канд. екон. наук, доцент;
І. В. Баришевська – канд. екон. наук, доцент;
Ю. Ю. Чебан – канд. екон. наук, доцент;
О. І. Мельник – канд. екон. наук;
А. С. Полторак – канд. екон. наук;
С. В. Сирцева – канд. екон. наук;
Н. О. Шишпанова – канд. екон. наук.

Трансформація фінансової системи України: тенденції та перспективи розвитку : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв; 20-21 листопада 2017 р. – Миколаїв : МНАУ, 2017. – 104 с.

У збірнику опубліковано тези доповідей на І Всеукраїнській науково-практичній конференції «Трансформація фінансової системи України: тенденції та перспективи розвитку», на якій обговорювались питання модернізації складових фінансової системи України: закономірностей, ризиків, протиріч; реформування системи обліку і аналізу в умовах трансформації фінансової системи України; закордонної практики фінансової та соціальної інфраструктури в забезпеченні розвитку фінансової системи України; інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в умовах реформування фінансової системи України; застосування математичних методів та інформаційних технологій у забезпеченні розвитку фінансової системи України.

Відповідальність за достовірність наведених у статтях даних та тверджень несуть їх автори. Стиль і оформлення авторів збережені.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «МОДЕРНІЗАЦІЯ СКЛАДОВИХ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ЗАКОНОМІРНОСТІ, РИЗИКИ, ПРОТИРІЧЧЯ»

Dragan O. The current state of the financial system in Ukraine	6
Бурковська А. В., Богатий О. В. Переваги функціонування єдиного казначейського рахунку в Україні	8
Гайдар І. І. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності в Україні	10
Жулім М. С., Тусова Н. О. Управління ризиками діяльності страхових компаній у контексті економічної безпеки	12
Золотарьова О. В., Сириця С. О. Напрями модернізації страхового ринку в Україні	14
Літвак А. В. Структура бюджетного механізму формування і використання фінансових ресурсів	16
Манькута А. І. Значення управління фінансових ресурсів в системі казначейства	18
Мікуляк К. А., Калнауз Д. В. Методологія кластеризації бізнес-моделей комерційних банків України	21
Ніколов О. П. Модернізація фінансової системи України в умовах глобалізації	24
Полторак А. С., Полозенко В. А. Місце фінансових ризиків у системі економічної безпеки України.....	26
Сердечна Ю. С. Формування попиту на послуги страхового ринку в Україні	28
Шатохін І. Ю. Принципи реалізації бюджетної політики регіону	30
Шемянська Ю. Організація оплати праці на сільськогосподарських підприємствах	32
Шишпанова Н. О. Місце страхових компаній на фінансовому ринку України ...	35
Шкапоєд В. К. Оподаткування вітчизняних сільськогосподарських підприємств	37
Шкарлет Т. В. Роль фінансового менеджменту в діяльності страхових компаній	39

СЕКЦІЯ «РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»

Добровольський П. А. Особливості аналізу фінансового стану суб'єктів малого підприємництва	41
Козка А. Підходи до визначення капіталу в економічній науці.....	44
Мартинюк Д. Я. Проблеми податкової системи в Україні та шляхи її вдосконалення	46
Потриваєва Н. В., Бондаренко Т. В. Теоретичні основи розрахунків за заробітною платою.....	48

СЕКЦІЯ «ЗАКОРДОННА ПРАКТИКА ФІНАНСОВОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»

Bodnar O. Financial instruments for providing integrated rural development: european experience.....	50
Байбардина Т. Н., Демиденко Е. Н., Бережнова К. П. Современные аспекты развития ресторанного бизнеса Республики Беларусь	52
Клименко А. О. Збалансована система показників як інструмент управління підприємством	54

Кравчук І. С. Уніфікація фінансової інфраструктури Європейського Союзу	57
Кульбачна Л. А. Діагностика банкрутства в контексті антикризового управління підприємством	60
Покровська О. В. Фінансове забезпечення розвитку сільських територій : досвід ЄС	62
Самойлик Ю. В. Оцінка чинників впливу на агреговані фінансові показники розвитку країн	64

СЕКЦІЯ «ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»

Баришевська І. В. Джерела фінансування інноваційного розвитку підприємства	66
Вієнко Є. В. Перспективи розвитку зеленого туризму в Україні	69
Іванова І. В. Фінансові механізми інноваційного розвитку економіки України ..	71
Грішнова О. А., Козловський А. Т. Проблеми нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності підприємств молокопереробної галузі	74
Крочак М. С., Шегда А. В. Вплив невизначеності на вибір стратегії промислового підприємства	77
Лункіна Т. І. Соціалізація економіки як новий етап розвитку суспільства	80
Прокопчук В. В. Характеристика діяльності страхової компанії «Utico» на страховому ринку України	82
Танклевська Н. С., Карнаушенко А. С. Bitcoin – інноваційна платіжна система сьогодення	84
Ціпуринда В. С. Інноваційний підхід до планування та впровадження інновацій	87
Шоробура Н. М., Маліновська О. Я. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку України	90

СЕКЦІЯ «ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»

Боднар О. А., Тусова Н. О. Вплив соціальних мереж на розвиток інформаційного суспільства	93
Головко М. Й. Прогнозування податкових надходжень до бюджетів України	96
Перков В. В. Сучасні аспекти фінансового планування в аграрних підприємствах	100
Юдіна С. В., Каламбет К. М. Фінансове планування на основі визначення граничних значень доходу та витрат підприємства	102

Dragan Oksana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Finance, Banking and Insurance
Bila Tserkva National Agrarian University

THE CURRENT STATE OF THE FINANCIAL SYSTEM IN UKRAINE

Financial system is a set of financial transactions conducted by entities of financial activity using a certain financial and credit mechanism. Consideration of the financial system by the composition of entities involves the definition of subsystems of such activities. Such subsystems are public finances, finances of non-state enterprises and institutions, finances of citizens, joint venture finances, finances of foreign legal and natural persons, etc. In turn, each of the above elements covers a certain range of financial transactions. In particular, public finances include the state budget, public trust funds, state loans, finances of state-owned enterprises and institutions, etc. [1]. The financial system of any country has certain characteristics:

- each link of financial systems has its own method of mobilizing funds for the creation of financial resources and their directions and methods of their use;
- each link in the financial system is relatively independent, has its own specific scope of application;
- there is a close relationship and mutual conditionality between the links of the financial system, each link can function successfully only with the perfection and efficiency of the system as a whole;
- the financial system of the state achieves is the most effective only when the activity of each of its branches is well-coordinated and legally fixed;
- depending on the factors influencing the organization of finance, primarily on the formation and use of financial resources, each financial system may be divided into smaller units [2].

The state financial system can be viewed in several respects: on the one hand, as a set of financial institutions, each of which contributes to the creation and use of appropriate centralized and decentralized funds for the financial activity of the state, activities on the mobilization, distribution and use of centralized and decentralized funds to perform tasks and functions of the state and local self-government bodies. On the other hand (in the organizational aspect), the financial system can be considered as a set of bodies of state power and local self-government, which, within the limits of their competence, manage the financial activity of the state and enterprises, institutions and organizations involved in it.

Significant influence on the development and modern state of the financial system has the level of banking system functioning of the country. The problem with Ukraine's financial system lies in the fact that, unfortunately, it does not meet all the requirements of the country's economy. This is manifested in the fact that the existing system does not always allow to accumulate financial resources efficiently and to the full extent, and in the end – to redistribute them among its various spheres. As a result, the inflow of investments, which is so necessary for economic growth, is being slowed down, the competitiveness of the real sector of the economy decreases. Chronic imbalances in the

system of public finances in our time are conditioned not only by systematic mistakes in the process of budget policy implementation, but by its purely fiscal orientation, but also by problems in the conduct of tax policy. In order to increase the profitability of the state budget, the tax burden is constantly increasing, which is not always well-founded and rational and does not always tell the principle of social justice. The country is characterized by irrational cost structure and inefficient spending of budget funds.

The current state of the financial system in Ukraine has shown its negative trends and revealed a significant range of problems in this area, which require the immediate formation of effective measures to overcome them. The presence of crisis phenomena in the financial system of the country has led to the formation of a low level of financial security of Ukraine, which does not enable it to be competitive in the modern world market.

References:

1. Maljutin, O. K. (2014). *Finansova systema ta yiyi znachennya v ekonomichnomu rozvytku Ukrayiny* [Financial system and its role in the economic development of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, 4, 97–100.
2. Bazylevych, V. D., and Balastryk, L. O. (2007). *Derzhavni finansy* [State finance]. Kiev: Atika.

Бурковська А. В.

канд.екон.наук, доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

Богатий О. В.

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет

ПЕРЕВАГИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОГО КАЗНАЧЕЙСЬКОГО РАХУНКУ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день, більшість країн з ринковою економікою віддають перевагу зберігання коштів на банківському рахунку країни, який виступає казначейським рахунком. Державна казначейська служба України здійснює платежі за видатками державного бюджету через систему своїх органів шляхом безготівкового перерахування коштів. З цією метою і створено бюджетний рахунок, який називається «Єдиним казначейським рахунком».

Ефективність та переваги функціонування Єдиного казначейського рахунку ставали предметом дослідження у працях багатьох науковців. Серед них значний внесок у дослідження даної теми зробили: Н. Душко [2], С. Юрій [2], С. Шевчук [3], С. Лондар [4], В. Башко [4] та інші. Проте, тема й надалі не втрачає своєї актуальності та потребує подальших досліджень як з теоретичної так і з практичної точок зору. В українському законодавстві Єдиний казначейський рахунок інтерпретується як основний рахунок держави для проведення фінансових операцій та ефективного управління коштами державного й місцевих бюджетів через систему електронних платежів Національного банку України [1].

Під час дослідження, нами було виокремлено основні переваги функціонування Єдиного казначейського рахунку в Україні (рис. 1).

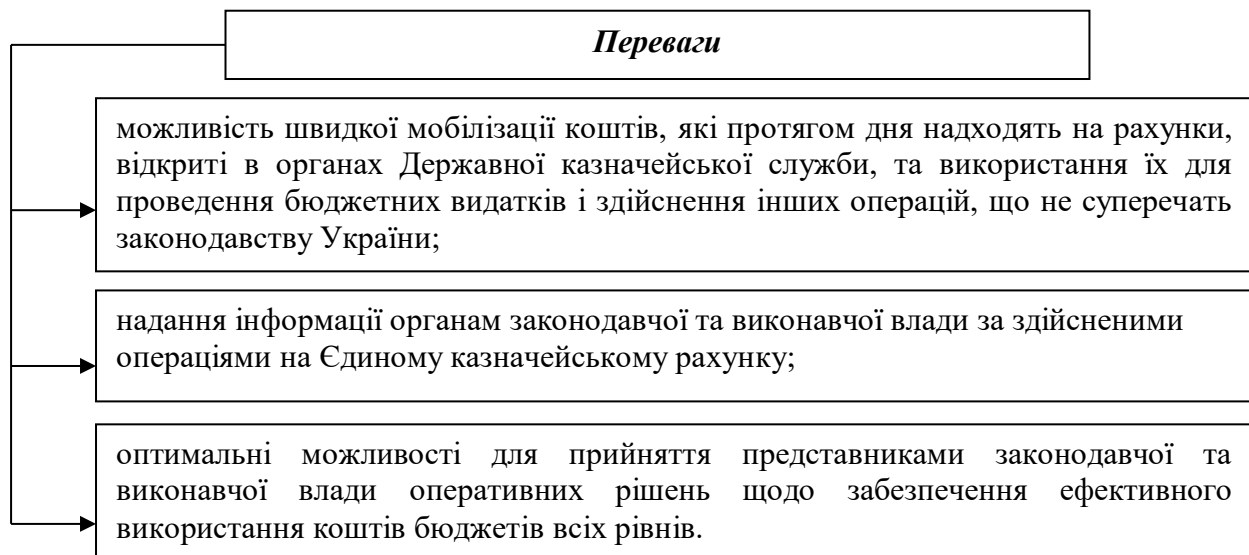

Рисунок 1 – Переваги функціонування Єдиного казначейського рахунку в Україні

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [2]

Отже, можемо зазначити, що основною перевагою функціонування Єдиного казначейського рахунку є швидка мобілізація коштів, отримання в режимі реального часу інформації про їх обсяг та, як наслідок, оптимальні можливості для прийняття представниками законодавчої та виконавчої влади оперативних рішень щодо забезпечення виконання бюджетів і ефективного управління державним боргом. Проте варто зазначити, що в Україні практика ефективного використання відповідного механізму досі потребує коригувань та взаємоузгоджень. Зокрема, тимчасово вільні кошти Єдиного казначейського рахунку й досі використовуються винятково для покриття касових розривів, що виникають при виконанні бюджетів [3, С.34].

В сучасних умовах органи Державної казначейської служби України виступають одним із найактивніших учасників в процесі управління регіональними фінансовими ресурсами через реалізацію законодавчо прийнятих механізмів та процедур виконання місцевих бюджетів відповідно до вимог бюджетного законодавства [4].

Таким чином, можемо зробити висновок, що запровадження Єдиного казначейського рахунку має досить велику кількість переваг. Серед яких можемо виділити:

- можливість зосереджувати державні кошти в руках однієї юридичної особи;
- забезпечення належної та достовірної бази даних в частині бюджетних показників;
- постійне та безперебійне перерахування коштів, які надходять до державного та місцевих бюджетів;
- надання достовірної інформації органам законодавчої влади, щодо здійснених операцій на Єдиному казначейському рахунку, тощо.

Список використаних джерел:

1. Про єдиний казначейський рахунок [Електронний ресурс] : положення від 26.06.2002 р. №122. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. – Дата останнього доступу: 06.11.2017 р.
2. Душко Н. В. Управління фінансовими ресурсами в системі казначейства [Електронний ресурс] / Н. В. Душко, С. М. Юрій // Режим доступу : http://www.rusnauka.com/17_AND_2010/Economics/69190.doc.htm. – Дата останнього доступу: 06.11.2017 р.
3. Шевчук С. В. Правові засади функціонування єдиного казначейського рахунку у розрізі обліку доходів бюджетів / С. В. Шевчук // Фінансове право. – 2013. – №4 (26). – С. 33–36.
4. Лондар С. Л. Методологічні основи управління фінансовими активами Єдиного казначейського рахунку в Україні / С. Л. Лондар, В. Й. Башко // Фінанси України. – 2008. – №12. – С. 53–65.

Гайдар І. І.

здобувач вищої освіти

Науковий керівник: канд.екон.наук, доцент **Новікова Т. В.**

*Харківський навчально–науковий інститут ДВНЗ «Університет
Банківської справи»*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Інвестиційний розвиток будь якої країни – це запорука успішного економічного зростання, процвітання держави в цілому та знятість людей, а також здобуття провідних позицій на світовому ринку економіки. Залучення іноземних інвестицій сприяють впровадженню нових технологій, переходу до більш сучасних етапів ведення малого та середнього бізнесу, розвитку банківської сфери. Оскільки Україна зараз на новому етапі інтеграції до Європи, то було б доцільно, звернутися до уже існуючого зарубіжного досвіду з впровадження механізму по цільовому залученню коштів, більшість українських банків та підприємств потребують докорінної реконструкції та зміни внутрішнього статусу для економічної привабливості.

Отже першим етапом для подальшого розвитку інвестиційної сфери в Україні потрібно провести аналіз з виявленням проблем для подальшого їх усунення. Оскільки Україна може бути однією з потенційно передових країн по залученню інвестицій. За даними Держстату у 2016 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 4405,8 млн.дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) проти 3763,7 млн.дол.США у 2015 році. [1]

З даних, наведених вище, можна зробити наступний висновок, що саме ці сфери потрібно розвивати для ще більшого залучення в них коштів, бо вже зараз вони є економічно привабливими тому з подальшим розвитком це призведе до більших можливостей як для економіки в цілому, так і для добробуту населення. З цих же даних можна виявити також наступне, а саме ті сфери в які інвестують менше всього, і проаналізувати чому так відбувається. Адже в такому випадку, виходить що саме ці галузі є проблемними і тому в них інвестують найменше.

Україна все ще не являється економічно привабливою країною для інвестування. Якщо взяти кількісні та якісні показники стосовно попередніх років, то так вони дещо збільшилися.

Розглядаючи проблеми й недоліки залучення іноземних інвестицій на сучасному етапі розвитку, слід відмітити, що несприятливий інвестиційний клімат та недосконале законодавство і дотепер є головуючими. Саме вирішення цих проблем уже призведе до покращення стану з інвестиціями, адже все починається з букви закону, якщо буде хоч одна незрозумілість для іноземних інвесторів, навряд чи вони захочуть здійснити інвестиції, бо перш за все в них не буде впевненості щодо свої грошей які вони вкладають.

Але залишаються все–таки масштабні проблеми, які необхідно вирішити задля отримання вигоди в розвитку всіх сфер економіки.

По-перше, не має чіткості та прозорості у законодавчій базі, яка регулює інвестування. А саме неоднозначне тлумачення деяких положень нормативних документів, що досить часто призводить до звернень в юридичні компанії задля вирішення спорів у судді. Корупція та бюрократія також негативно впливають на процес інвестування, звичайно ведеться активна боротьба з цими негативними явищами, але цей механізм є не досить урегульованим. Взагалі можна звернутися до зарубіжного досвіду, і прослідкувати, що більшість країн можуть з легкістю надати всі необхідні дані потенційному інвестору за день і все буде досить прозору та зрозуміло, нажаль таким досвідом в Україні ще не можна поділитися, досить часто наші підприємства можуть змінювати дані та інформацію про свій стан задля «відмивання грошей».

Нестабільне положення країни, перебування у так званому конфліктному становищі не додає фінансової привабливості для інвесторів, оскільки як ніколи актуальним є вислів «гроші люблять тишу». Також на фоні цього, не має достатнього розвитку економічних сфер, оскільки знову таки недостатність коштів і нехватка нових методів розвитку та автоматизованого процесу виробництва.

З цього виходить, що у нас недостатньо швидка реакція на зміну технологій в цілому в світі, оптимізація технічних процесів, компютиризація, все те що могло б спростувати роботу та підвищувати коефіцієнт віддачі.

Тобто не вирішення цих проблем призводить до ще більш вагомих, і ще далі ускладнюють процес інвестування та розвитку економіки, процвітання та стабільності народу України. А внаслідок чого скорочення робочих місць, зниження рівня достатку населення знову таки достатня проблема, щоб відохочувати потенційних інвесторів. Виходить не розв'язавши до кінця одну проблему з неї виходить низка інших, які можуть тягнутися до безкінечності.

Отже ці та можливо інші проблеми потребують безвідкладного їх вирішення, прийняття необхідних мір від органів центральної влади, які повинні бути насамперед заінтересовані у піднятті рівня економіки та досягненні такої стабільності, за якої будуть і робочі місця, підвищення достатку рівня населення, і отримання інвестицій для розвитку країни. Потрібно знайти компроміс між короткостроковими інтересами інвесторів та довгостроковим ефектом для національної економіки і населення в цілому.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану
3. Концепція розвитку державно–приватного партнерства в Україні на 2013–2018 роки: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-%D1%80>.

Жулім М. С.

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

Тусова Н. О.

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: канд. екон. наук **Мельник О. І.**

Миколаївський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Будь-яка діяльність людини чи суб'єкта господарювання безпосередньо пов'язана з непередбачуваними подіями, що можуть виникати в процесі їх діяльності та призводити до збитків. Крім цього, вони мають постійно робити вибір при прийнятті певних рішень щодо своєї діяльності за умов неповної інформації, що також може призводити до збитків або недоотриманих вигод. Усе вище зазначене пов'язане з ризиками та актуалізує питання управління ними.

У страховій практиці процес управління ризиками визначається як «ризик-менеджмент», тобто сукупність послідовних заходів антикризової діяльності, застосування яких має комплексний, системний характер і базується на застосуванні стандартних прийомів управління ризиком. Ризик-менеджмент вважається найбільш ефективною системою управління ризиками, яка охоплює три послідовні етапи: аналіз ризику; контроль за ризиком; фінансування ризику [1].

Проблемні питання управління ризиками діяльності у фінансовому підприємстві досліджували такі вчені як: О. Колотило, В. Нечипоренко, Т. Ротова, А. Баранов та інші. Однак на сьогодні питання управління ризиками діяльності страхових компаній у контексті економічної безпеки не знайшло повного відображення у працях науковців і практиків зі страхової справи та залишається вкрай актуальним.

Страхова компанія має постійно стежити за зміною ризику в тих чи інших галузях, вести відповідний статистичний облік, аналізувати й обробляти інформацію. З цією метою страхові компанії використовують систему управління ризиками, яка містить низку різноманітних заходів організаційно-фінансового характеру, що дозволяє певною мірою передбачити їхні наслідки та розмір збитку, який потрібно відшкодувати.

Процес управління ризиками складається з трьох прийомів [2]:

- 1) ідентифікації – представляє собою систематичне виявлення та вивчення ризиків, які характерні для конкретного виду діяльності;
- 2) оцінювання – зводиться до визначення ступеня його ймовірності та розмірів потенційного збитку;
- 3) контроль – призначений для часткового або повного усунення ризиків.

Найефективнішим та найважчим способом контролю за ризиками є їх уникнення. Ефективність цього способу полягає в тому, що фактично уникаючи ризикових подій, можна звести ймовірність реалізації ризику до нуля [3].

На практиці здійснити такі заходи дуже важко, оскільки для цього компанії потрібно відмовитися від ризикових видів діяльності на користь безризикових. Складність полягає у безперспективності пошуку безризикової діяльності та відповідно свідомої відмови від отримання економічної вигоди. Цей спосіб можна використовувати частково, уникаючи лише окремих більш ризикових операцій на користь альтернативних (якщо вони є) менш ризикових.

Однак жоден, навіть найкращим чином організований процес не може протистояти певним видам ризиків у випадку їх настання. Ця ситуація негативно впливає на загальний рівень платоспроможності та фінансової безпеки страхових компаній.

Діяльність страхових компаній істотно відрізняється від інших видів підприємницької діяльності. Основною відмінністю страхового бізнесу, є прагнення страхової компанії приймати на себе ризики різних суб'єктів господарювання. При цьому найбільш важливим аспектом ведення страхового бізнесу є здатність компанії об'єктивно оцінювати і керувати ризиками.

Страховий сектор є невід'ємною частиною економіки й соціальної політики будь-якої держави [4]. З одного боку, страхування є своєрідним барометром економіки, за показниками якого можна зробити висновок про її поточний стан, основні процеси й напрями розвитку. З іншого боку, страхування є ефективним інструментом держави щодо проведення економічної та соціальної політики. Тому досить важливим постає питання розвитку страхового ринку України, удосконалення механізму його функціонування, а саме – сприяння розвитку страхових компаній та формування ефективного конкурентного середовища.

Таким чином, ризики будь-яких видів підлягають управлінню, що дозволяє певною мірою передбачити їхні наслідки, а відтак – і фінансові витрати для відшкодування збитків. Варто зауважити, що на практиці сучасні системи управління ризиками є досить високовартісними і тому ініціативи щодо впровадження зазначених систем спостерігаються тільки в окремих випадках.

Список використаних джерел:

1. Колотило О. Д. Проблеми моніторингу ризику в умовах вітчизняного ринку страхування / О. Д. Колотило // Фінанси України. – 2004. – №10. – С. 135–138.
2. Нечипоренко В. Страховий ринок потребує структурних реформ / В. Нечипоренко // Страхова справа. – 2010. – №1. – С. 10–14.
3. Ротова Т. Методичні підходи до аналізу фінансової надійності і платоспроможності страхових компаній // Регіональна економіка. – 2014. – № 4. – С. 76–82.
4. Баранов А. Л. Страхові організації в системі управління ризиками / А. Л. Баранов // Страхова справа. – 2015. – №1. – С. 90–91.

Золотарьова О. В.

канд.екон.наук, доцент кафедри фінансів та обліку

Сириця С. О.

здобувач вищої освіти факультету менеджменту, економіки, соціології та філології

Дніпровський державний технічний університет

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Страховий ринок є одним з невід'ємних елементів ринкової інфраструктури та фінансової системи будь-якої держави [1, с. 9]. Міжнародний досвід свідчить, що рівень розвитку економіки країни часто визначають за рівнем організації страхової справи, яка за дохідністю (рентабельністю) в багатьох країнах випереджає промисловий та банківський сектор. Крім того, у державах з розвинутою ринковою економікою страхування є важливим механізмом залучення в економіку інвестиційних ресурсів. На жаль, сучасний стан страхового ринку України свідчить про те, що він недостатньо ефективно виконує свою роль у функціонуванні фінансової системи. Загальний обсяг страхових послуг на фінансовому ринку України в останньому десятиріччі за зібраними преміями дорівнював 0,06% світового обсягу і був меншим у 400 разів порівняно із США, в 60 разів – з Німеччиною, в 50 разів – з Францією [2].

Попри сподівання страховиків, які очікували завершення кризи і початку сталого розвитку страхової галузі, останні роки виявилися для ринку найважчими. Звертаючись до аналізу сучасного стану страхового ринку, спираючись на статистичні дані [3], доцільно підкреслити, що він залишається одним з найбільш капіталізованих серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній на кінець 2016 р. становила 310, у тому числі, 39 – страхові компанії, що здійснюють страхування життя (далі СК "life"), та 271 страхові компанії, що здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя (далі СК "non-Life"). За 2016 р. кількість страхових компаній зменшилась на 51 компанію порівняно з попереднім 2015 р. На 159 страхових компаній стало менше в 2016 р. порівняно з максимальним показником кількості страховиків за останні десять років, який мав місце в 2008 р. І нарешті, на 135 страхових компаній стало менше в Україні на кінець 2016 р. порівняно з базовим 2007 р. Очевидно, що на протязі майже всього періоду переважала кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті (крім 2015 р.), відповідно, це найбільш поширений страховий продукт в Україні. Слід відзначити, що паралельно з тенденцією скорочення кількості страховиків, відбувалось і скорочення загальної кількості всіх укладених договорів з 2011 р. до 2015 р. (з незначним пожвавленням на кінець 2013 р.). Після бурхливого притоку клієнтів в 2015 р., на кінець 2016 р. ситуація знов стала погіршуватись. При цьому, слід відзначити, що більшість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, укладалась саме з фізичними особами (близько 90%), які по суті виступають головними клієнтами страхових компаній.

Динаміка страхових премій, як валових, так і чистих, була позитивною аналогічно до попередньої розглянутої тенденції, тільки в 2013 р., 2015 р. і 2016 р. Щодо валових та чистих страхових виплат, то з 2013 р. по 2016 р. їх обсяг зростає,

однак рівень виплат, який зростає паралельно з їх обсягом, уповільнився наприкінці 2016 р. і склав по валовим – 25,1%, а по чистим – 32,3%. Перестраховування відчуло певне пожвавлення також з 2013 р., яке й досі триває. Щодо динаміки активів та капіталу страховиків, то відбулось їх скорочення з 2015 р., що, очевидно пов'язано з найбільш помітним скороченням кількості страховиків за останні десять років.

В цілому, економічна та політична нестабільність останніх років достатньо негативно відбилась на функціонуванні страхового ринку. До негативних наслідків таких трансформацій у страховій сфері слід віднести монополізацію страхового ринку. Особливо це стосується компаній страхування «life», кількість яких від початку була меншою і зменшення чисельності яких є більш відчутним для усієї фінансової сфери. Значно посилилася конкуренція між банківським та страховим бізнесом.

Серед найбільш гострих проблем страхового ринку в Україні варто виділити: недосконалість його структури, слабкий розвиток інституту перестраховування, нестабільність фінансового стану окремих страхових компаній, нерівномірність їх розвитку, нестабільність клієнтської бази, недостатня платоспроможність населення, недовіра клієнтів до вітчизняних страховиків, низький рівень страхової культури громадян, недостатній рівень упровадження інформаційних продуктів у страхування, використання страхування як інструменту податкової оптимізації замість його безпосередньої функції – захисту від ризиків.

Отже, враховуючи найбільш гострі проблеми, з якими стикається ринок страхових послуг України, пріоритетами в процесі сприяння його розвитку можуть стати: стабілізація фінансового становища всіх суб'єктів економіки завдяки державній підтримці вітчизняного бізнесу та підвищенню доходів та рівня життя населення; розвиток законодавчої бази страхування, яка б враховувала сучасну ситуацію на страхового ринку та інтереси як страховиків, так і їх клієнтів; вивід з ринку нестійких і ненадійних страхових компаній, активізація ролі держави у підтримці конкурентного середовища на страхового ринку; модернізація галузевої структури та інфраструктури страхового ринку відповідно до світових вимог та провідного досвіду розвинутих країн; створення сучасної моделі ефективного управління страховими резервами; сприяння подальшому розвитку перестраховування; розвиток практичного маркетингу і обов'язкова організація ризик-менеджменту в страховій справі на основі підготовки відповідних фахівців.

Список використаних джерел:

1. Гаманкова О. О. Страховий ринок України: теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.
2. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nfp.gov.ua>
3. Статистика страхового ринку в Україні [Електронний ресурс] : матеріали інформаційного агентства «Форіншурер». – Режим доступу: <https://forinsurer.com/stat>

Літвак А. В.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»»

Науковий керівник: канд. екон. наук, асистент кафедри фінансів, банківської

справи та страхування **Шишпанова Н. О.**

Миколаївський національний аграрний університет

СТРУКТУРА БЮДЖЕТНОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

За сучасних умов господарювання під час забезпечення соціально–економічного розвитку адміністративно–територіальних одиниць особлива увага приділяється своєчасності та повноті мобілізації фінансових ресурсів і напрямам витрачання їх у різних ланках фінансової сфери.

Збалансованість доходів і видатків через використання бюджетного механізму є одним із найважливіших критеріїв оцінки ефективності соціально–економічного розвитку держави. Структура бюджетного механізму розкриває підсистеми процесу формування і використання фінансових ресурсів.

Наразі виникає необхідність вдосконалення бюджетного механізму, що забезпечить соціально–економічний розвиток адміністративно–територіальних утворень завдяки належному формуванню та ефективному використанню фінансових ресурсів суб'єктами господарської діяльності.

Значний внесок у розвиток теорії та практики структури бюджетного механізму формування і використання фінансових ресурсів, зробили такі вчені та науковці, як В. В. Зайчикова [1], О. П. Кириленко [2], К. В. Павлюк [3] та ін. Але, не зважаючи на масові дослідження даної теми виникає необхідність науково розкривати окремі аспекти функціонування бюджетного механізму.

Бюджетний механізм є активним елементом державного управління економікою. Істотний вплив на нього справляють завдання, що стоять перед суспільством на певному етапі розвитку. Як зазначає В.В.Зайчикова, на кожному етапі розвитку цивілізованої держави органи державної влади й управління повинні розробити такий бюджетний механізм, який би забезпечив виконання поставлених завдань [3].

На думку О. Н. Кириленка бюджетний механізм – це сукупність способів і форм організації бюджетних відносин, що застосовуються суспільством з метою розв'язання соціально–економічних проблем розвитку країни. Він передбачає застосування спеціальних методів, форм, способів, важелів мобілізації, розподілу та використання бюджетних коштів – інструментів державного регулювання економіки у сфері бюджетних відносин [2].

Структура бюджетного механізму включає п'ять підсистем, які характеризують операції з фінансовими ресурсами [1]:

- перша підсистема включає механізм управління бюджетним процесом та бюджетними відносинами;
- друга – механізм формування фінансових ресурсів;
- третя – механізм розподілу фінансових ресурсів;
- четверта – механізм використання фінансових ресурсів;

– п'ята – механізм контролю та аналізу за використанням фінансових ресурсів.

Механізм формування фінансових ресурсів, тобто друга підсистема структури бюджетного механізму посідає особливе місце, оскільки залежно від того, як спрацьовують його адміністративні та економічні важелі (розробка та аналіз бюджетних запитів; використання системи бюджетних обмежень; проведення бюджетної експертизи; бюджетне нормування; бюджетне стимулювання; бюджетне санкціонування), складаються певні умови для розв'язання актуальних проблем економічного розвитку.

Використання фінансових ресурсів з певною метою в різних формах здійснюються на етапі виконання бюджету (IV підсистема). Механізм використання фінансових ресурсів включає основні адміністративні та економічні важелі (бюджетні призначення, бюджетний розпис доходів та видатків, бюджетний захист, бюджетне нормування) [1].

Бюджетні призначення є відправним пунктом щодо реалізації бюджетної політики на різних рівнях економіки. Виконання бюджетів здійснюється на підставі законодавства та нормативно-правових актів про бюджет на певний бюджетний період і відповідно до розпису доходів і видатків бюджету, що затверджуються фінансовими органами [4].

Отже, структура бюджетного механізму формування і використання фінансових ресурсів включає підсистеми, які мають низку важелів, за допомогою яких держава здійснює розподільчі та перерозподільчі функції, реалізуючи бюджетну політику. Формування та використання фінансових ресурсів як підсистеми бюджетного механізму мають свої особливості, відносну самостійність, але функціонують вони як одне ціле й характеризуються взаємопов'язаним комплексним використанням.

Список використаних джерел:

1. Зайчикова В. В. Механізм управління формуванням та використанням фінансових ресурсів на державному рівні: сучасний стан та перспективи розвитку / В. В. Зайчикова // Наукові праці НДФІ. – 2014. – №3. – С. 41–52.
2. Кириленко О. П. Доходи державного бюджету: сучасний стан та перспективи / О. П. Кириленко // Ринок цінних паперів України. – 2012. – №5–6. – С. 11–12.
3. Павлюк К. В. Особливості формування місцевих бюджетів України та шляхи зміцнення їх доходної бази / К. В. Павлюк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №3. – С. 165–170.
4. Повстяна А. С. Ефективність використання фінансових ресурсів державних органів влади [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66867.doc.htm.

Манькута А. І.

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: канд.екон.наук, доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування **Бурковська А. В**
Миколаївський національний аграрний університет,

ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ В СИСТЕМІ КАЗНАЧЕЙСТВА

Відповідно до Бюджетного кодекса Державна казначейська служба України (ДКСУ) є учасником бюджетного процесу, що наділена широкими бюджетними повноваженнями.

Призначення ДКСУ як фінансового інституту полягає у забезпеченні обслуговування та оперативному управлінні грошовими потоками бюджету з метою підвищення ефективності використання наявних фінансових ресурсів. Це завдання охоплює широкий спектр функцій органів Казначейства, виконання яких адекватне їх ролі у бюджетно-податковій політиці, що проводиться в державі [1].

Вагомий внесок у розвиток управління фінансовими ресурсами в Україні, функціонування окремих елементів системи управління фінансами, зміцнення фінансових засад державного й місцевих бюджетів зробили такі науковці, як: О. Василик [5], О. Кириленко [6], В. Кравченко, К. Павлюк [4], Н. Сушко [7] та ін.

Парадигма сучасної теорії фінансів визнає, що фінансові ресурси — це фонди грошових коштів, беруть участь в процесі розподілу, перерозподілу й використанні валового внутрішнього продукту, що створюється в державі упродовж певного часу [4].

Слід зазначити, що управління фінансовими ресурсами покладено такі завдання:

- управління ризиками нецільового використання бюджетних коштів;
- організація виконання бюджетів;
- відбір рівноважних станів вхідних та вихідних потоків грошових ресурсів;
- управління рахунками бюджетів і бюджетних коштів;
- управління залишками єдиного казначейського рахунку [1].

У цілому органи Державної казначейської служби України реалізували функцію управління фінансовими ресурсами в системі казначейства. Проте в нинішній час існує проблема наявності залишків на рахунках розпорядників коштів бюджету, яка потребує її вирішення [2].

У різних країнах, застосовується один із механізмів управління ресурсами злиття наприкінці дня на єдиному рахунку залишків, з метою залучення коштів для інвестування у відповідні інструменти на фінансовому ринку, або визначення обсягів коштів, які необхідно залучити [2].

Виходячи з цієї точки зору, використання єдиного казначейського рахунку є найбільш прийнятним. Він дозволяє поліпшити процес управління державними коштами [2, с.57].

Єдиний казначейський рахунок – це консолідований рахунок, відкритий в Національному банку України Державній Казначейській службі України для обліку коштів та здійснення розрахунків у системі електронного платежу Національного банку України.

Вважаємо що на сьогодні механізм управління коштами державного бюджету має низку недоліків, серед яких слід зазначити:

- недосконалість законодавчого забезпечення;
- нестабільність розміру залишків;
- надання позик з підвищеним ризиком неповернення в повному обсязі всієї суми;
- обмеженість фінансових ресурсів та недосконалість діючого механізму управління ними;
- унеможливлення використання тимчасово вільних залишків грошових ресурсів з метою забезпечення покриття касових розривів;
- наявність невикористаних залишків;
- наявність залишків на рахунках розпорядників бюджетних коштів і т.і.

Та завдяки акумуляції на всій території держави у бюджеті значних грошових ресурсів створюється можливість для забезпечення рівномірного розвитку механізму управління фінансовими ресурсами.

У процесі дослідження управління грошовими коштами в системі казначейства, можемо дійти висновку, що основні функції, які виконує казначейство, розширились з розвитком його системи. Значною мірою збільшилось навантаження на органи оперативного управління бюджетом, в першу чергу ДКСУ, та ускладнився процес управління фінансовими ресурсами в системі казначейства.

Разом з тим існує низка питань, які потребують, на нашу думку, негайного вирішення:

- неможливість використання тимчасово вільних залишків коштів для забезпечення покриття касових розривів;
- недосконалість законодавчого забезпечення;
- недосконалість організаційного забезпечення;
- порядок реєстрації зобов'язань;
- зменшення кількості обслуговуваних бюджетних організацій, при збільшенні кількості рахунків та ін.

Список використаних джерел:

1. Управління фінансовими ресурсами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1056041239203/ekonomika/upravlinnya_finansovimi_resursami_sistemi_organiv_derzhavnogo_kaznacheystva. – Дата останнього доступу 09.11.2017 р.

2. Лондар С. Л. Методологічні основи управління фінансовими активами Єдиного казначейського рахунку в Україні / С. Л. Лондар, В. Й. Башко // Фінанси України. – 2008. – № 12. – С. 53–65.
3. Звіти про виконання Державного бюджету України. Електронний архів [Електронний ресурс]: офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. – Режим доступу: budget.rada.gov.ua/kombjudjet/control/uk/doccatalog/list?currDir=45080.
4. Павлюк К. В. Фінансові ресурси держави : навч. посібн. / К. В. Павлюк. – К. : “НІОС”, 1998. – 176 с.
5. Василик О. Д. Державні фінанси України : навч. посібн. / О. Д. Василик. – К. : Вища школа, 2000. – 383 с.
6. Кириленко О. П. Міжбюджетні відносини: стан і проблеми удосконалення // О. П. Кириленко // Фінанси України. – 2000. – № 6. – С. 64–69.
7. Сушко Н. І. Модель казначейського обслуговування державного бюджету України в умовах застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку // збірник праць всеукраїнської науково–практичної конференції «Фінансова політика у системі соціально–економічного розвитку України». – К. : Київ Нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – С. 118–120.

Мікуляк К. А.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»

Калнауз Д. В.,

Керівник відділення «Миколаївське», МРУ АТ КБ ПриватБанк

Миколаївський національний аграрний університет

МЕТОДОЛОГІЯ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ БІЗНЕС–МОДЕЛЕЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Сьогоденне оновлення банківської системи України пов'язане з подоланням негативного впливу світової фінансової кризи. Реформування банківського сектора України покликано забезпечити стабільну та ефективну діяльність банківських установ. Проте це залежить від врахування особливостей розвитку, до яких входять:

- макроекономічне середовище, в якому на сьогодні функціонують банківські установи та їх клієнти;
- конкурентне середовище на ринку банківських послуг;
- бізнес–моделі, які існують в даний момент.

Визначення бізнес–моделей банківських установ надає змогу краще розуміти такі особливості їх діяльності, як: значення фінансово-економічних показників, відношення до ризиків, що виникають у процесі здійснення банківської діяльності; політики управління на системному рівні. Визначення бізнес–моделей банківських установ допомагає систематично перевіряти їх поведінку на ринку та визначати ступінь їх вкладу у системний ризик, що може використовуватися для регулювання їх діяльності.

Питанням формування бізнес–моделей банківських установ на основі кластеризації приділяють увагу науковці, до числа яких належать: О. Заруцька [2], В. В. Коваленко [3], Д. Подікін [4], В. Рашкован [4] та ін.

Банківські установи відрізняються в залежності від специфіки своєї діяльності, стратегії та структури балансу. Для досягнення конкурентних переваг вони обирають бізнес–модель, яка найкраще розвиває та використовує їх сильні сторони. Банківські бізнес–моделі не є статичними, а мають тенденцію до зміни постійно, враховуючи розвиток фінансового ринку. Основою розроблення нової бізнес–моделі є статистичний алгоритм кластеризації. Використання кластерного аналізу дозволяє ідентифікувати групи банків (кластерів) з аналогічними бізнес–моделями [1]. Матриця вихідних або стандартизованих даних має розмір $m \times n$, у якій m – чинники та симптоми впливу на бізнес–модель; n – об'єкти, з яких складається сукупність. Компактна група об'єктів із всієї вихідної сукупності, для якої квадрат внутрішньої групової відстані від об'єктів групи до її центра ваги менше середнього квадрата відстані від всіх об'єктів до центра ваги всієї вихідної сукупності є кластером.

Чим більше серед виділених груп кластерів, тим більш успішною є розбивка дослідженої сукупності об'єктів. Виходячи з цього, пошук і виділення у вихідній сукупності об'єктів максимальної кількості кластерів, які

розглядаються як кількісно однорідні групи одночасно за всіма чинниками–симптомами, є завданням кластерного аналізу [3]. Для поставленої мети це означатиме, що вдалося виділити групи банківських установ з близькими значеннями показників, що відображають їх бізнес–моделі. Бізнес–модель можна описати за допомогою інформації щодо цільових клієнтів банківської установи та продуктів, які їм пропонують, а також задіяних при цьому маркетингових каналів (мережі філій, альтернативних каналів). Метою у визначенні бізнес–моделі є надання об'єктивної оцінки структури бухгалтерського балансу комерційних банків.

Для визначення бізнес–моделей використовуємо інструменти формування кластерів: активи/філії (грн); середній термін погашення кредитів (роки); середній розмір кредитів (тис. грн); частку власного капіталу та субординованого боргу (%); частку роздрібних кредитів (%); частку роздрібних депозитів (%); частку кредитів (%).

Змінна Активи/Філії свідчить, наскільки ефективно банк використовує мережу філій. Високе значення вказує на відносно невелику кількість філій. Середній термін погашення кредиту розраховується як середньозважений термін погашення кредиту в роках, застосований до залишків станом на певну дату. Показник відображає часовий горизонт, на якому банк працює зі своїми клієнтськими продуктами. Середній обсяг кредиту, який розраховується як відношення загального обсягу портфеля кредитів та кількості кредитів і показує які кредити надають банківські установи великому бізнесу. Частка власного капіталу і субординованого боргу показує частку запозичених коштів банківської установи. Частка роздрібних кредитів – це їх частка в активах, що генерують дохід (вказує на цільових клієнтів банківської установи). Високе значення даного інструмента свідчить про те, що комерційний банк в основному обслуговує фізичних осіб. Якщо значення низьке, то банківська установа орієнтована на корпоративний сектор або інші джерела доходу. Частка роздрібних депозитів – частка роздрібногo фінансування в загальних зобов'язаннях без субординованого боргу (вказує, якою мірою банківська установа покладається на фізичних осіб у фінансуванні своїх операцій). Частка кредитів – частка кредитів у активах без урахування міжбанківських кредитів (свідчить, наскільки банківська установа залучена до некласичної діяльності). Якщо значення низьке, то банківська установа має у своєму портфелі велику кількість нетипових активів.

З позицій банківського регулювання та нагляду кластеризація бізнес–моделей дає змогу оцінити стан кожної структурно–функціональної групи та її окремих інструментів, встановлювати запобіжні обмеження для будь–якої банківської установи з метою підтримки її фінансової стійкості як основного елемента конкурентоспроможності в умовах глобалізації ринку банківських послуг.

Список використаних джерел:

1. Yip A. Dynamik Cluster Formation Using Level Set Methods / Andy M. Yip, Chris Ding, Tony F.Chan // IEEE Trans. on Pattern Analysis and Machine Intelligence. – June, 2006. – vol. 28, №6. – P. 877–889.
2. Заруцька О. Обґрунтування підходу до масштабного розподілу банків України на основі структурно–функціональних груп / О. Заруцька // Вісник НБУ. – 2012. – № 10. – С.20–24.
3. Коваленко В. В. Роль банків у забезпеченні сталого розвитку реального сектору економіки України / За ред. В. В. Коваленко. Одеса, ОНЕУ, – 2016. – 244 с.
4. Рашкован В. Кластерний аналіз бізнес–моделей українських банків: застосування нейронних мереж Кохонена / В. Рашкован, Д. Подікін // Вісник НБУ. – 2016. – №238. – С.13–41.

Ніколов О. П.

здобувач вищої освіти обліково-економічного факультету

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент **Шерер І. Л.**

Одеський національний економічний університет

МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізаційні процеси, що пов'язані зі структуризацією національних економік, викликають потребу в удосконаленні фінансової системи України.

Значний внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів розвитку фінансової системи в Україні зробили вітчизняні вчені, зокрема, О. Василик, О. Гаврилюк, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Даниленко, В. Дем'янишин, О. Десятнюк, В. Опарін, В. Федосов, А. Філіпенко та ін.

Необхідність модернізації, отже удосконалення фінансової системи кожної країни виникає по мірі входження її економіки у світове господарство та зростання залежності від зовнішніх факторів впливу. Для України з її відкритою економікою необхідність модернізації фінансової системи є особливо актуальною. Стан фінансової системи України, її особливості та проблеми свідчать про відсутність системного підходу до використання фінансів у процесі управління економікою та соціальною сферою [1]. Її сучасний стан характеризується наступним:

- відсутність розроблених і відповідним чином реалізованих на практиці принципів побудови фінансової системи означає відсутність єдиних підходів, правил, вимог тощо при формуванні нормативно-правових актів та організації фінансової діяльності загалом;

- економіко-правова нерівність економічних суб'єктів, яка проявляється у вибіркового визначенні економічних прав, свобод та відповідальності. Фінансова допомога безпосередньо або опосередковано з боку держави у багатьох випадках надається одним економічним суб'єктам за рахунок інших, що викликає лобізм та корупцію;

- наявність монопольних переваг та порушення інтересів економічних суб'єктів;

- відсутність реальної конкуренції у фінансовій сфері, свідченням чого є майже однакові, за ціною та якістю умови надання фінансових послуг. При значній чисельності фінансових установ споживач фактично не має вибору;

- низька здатність до самозабезпечення та саморегулювання, що викликає необхідність державного втручання практично в усі сфери діяльності;

- відсутність належним чином сформованих стимулів для всіх ланок та рівнів фінансової системи. Фінансові стимули в їх сучасному виді, не дають належних результатів, свідченням чого є висока частка збиткових та низькорентабельних підприємств, низький рівень продуктивності праці та якості продукції тощо;

- низька фінансова стійкість та конкурентоспроможність фінансової системи, як в цілому так і її окремих складових;

– зростання ролі міжнародних фінансів, що пов'язано з розширенням економічних зв'язків, зростанням впливу міжнародних організацій та фінансових інститутів.

Гармонізація фінансових відносин видається ключовою умовою та домінантою розвитку фінансової системи, оскільки її складові тісно пов'язані та обумовлюють одне одного. На необхідність гармонізації фінансової діяльності вказують Ф. Ярошенко та С. Бушуєв, розглядаючи питання багатовекторного управління програмами розвитку державних фінансів [2]. Висока турбулентність фінансової системи України, викликана постійними змінами у нормативно-правовому полі економічної діяльності та зростаючою залежністю від зовнішніх чинників впливу, значно посилює необхідність її гармонізації [3]. Це дозволить запобігати при зміні умов фінансової діяльності виникненню нових суперечностей фінансових відносин, їх накопичення та загострення у подальшому.

Необхідними умовами гармонізації фінансових відносин є виконання завдань фінансової системи та дотримання принципів її побудови. До переліку завдань фінансової системи відносять фінансове забезпечення діяльності, фінансове регулювання економічних та соціальних процесів, фінансове стимулювання результатів діяльності.

Не менш важливою умовою покращення стану фінансової системи України у контексті глобалізаційних процесів є досягнення стійкості національної грошової одиниці, що стає можливим при позитивному сальдо між доходами та витратами країни на зовнішньому ринку. Стійке перевищення імпорту товарів над експортом, що спостерігається в Україні, викликає нестачу та подорожчання іноземної валюти, отже, ріст цін на товари як імпортного так і вітчизняного походження, зростання тарифів на послуги тощо, фактично виводить з рівноваги фінансову систему, порушуючи усталені зв'язки та функціонування системи в цілому.

Список використаних джерел:

1. Виноградня В. М. Особливості функціонування фінансових систем в країнах з ринковою економікою / В. М. Виноградня // Екон. вісн. ун-ту. – 2013. – Вип. 20/1.
2. Ярошенко Ф. О. Багатовекторне управління програмами розвитку державних фінансів / Ф. О. Ярошенко, С. Д. Бушуєв // Фінанси України. – 2011. – № 12.
3. Іваницька О. М. Фінансовий сектор України в системі забезпечення інноваційного економічного зростання // Фінансова система національної економіки: проблеми розвитку та управління змінами: у 3-х т. / За заг. ред. Т. І. Єфименко; ДННУ «Академія фінансового управління». – К., 2012. – Т.1. – 894 с.

Полторак А. С.

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Полозенко В. А.

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

Миколаївський національний аграрний університет

МІСЦЕ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах як для України, так і для інших країн світу процес глобалізації економічного, політичного та соціального середовища призводить до появи глобальних фінансових ризиків. Прагнення зайняти гідне місце в системі світового економічного простору вимагає якісного управління фінансовими ризиками у системі економічної безпеки України, яке є вкрай важливою проблемою, враховуючи політичну нестабільність та підвищення зовнішнього впливу на економіку України.

Сутність управління фінансовими ризиками у системі економічної безпеки у своїх дослідженнях розглядали такі науковці як С. І. Аніщенко [1], О. В. Дорофєєва [2] та інші. Високо оцінюючи результати досліджень зазначених науковців, зауважимо, що питання управління фінансовими ризиками та їх класифікації в системі економічної безпеки України потребує подальших досліджень.

У ст. 1 Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» зазначається, що «ризик – це ступінь імовірності певної негативної події, яка може відбутися в певний час або за певних обставин на території об'єкта підвищеної небезпеки і/або за його межами». Також у законі висвітлено, що управління ризиком – це процес прийняття рішень, а також здійснення певних заходів, що спрямовані на забезпечення мінімально можливого ризику [3, с. 1]. У Законі України «Про основи національної безпеки України» загрози національній безпеці трактуються як «наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України» [4].

На нашу думку, до категорії «фінансові загрози» слід віднести наступні: фіскальні кризи в ключових економіках; нерівність доходів; крах провідного фінансового механізму; зміну значущості долара як світової валюти; шоки від нестабільності цін на нафту; кризу ліквідності у ринків капіталу або банківських установ; вихід з ладу провідних інфраструктурних мереж.

Ми погоджуємося з думкою С. І. Аніщенко [1], що процес управління фінансовими ризиками в системі економічної безпеки можливо організувати через штучне створення таких ризиків, та розглядати таке управління як процес організації кризових явищ та вилучення з них вигод, а не тільки як антиризикове управління, спрямоване на зменшення негативних впливів фінансових ризиків [1]. Фінансові ризики характеризуються домінуючою позицією порівняно з іншими ризиками в системі економічної безпеки, мобільністю та схильністю до змін за рахунок інституційної структури системи економіки держави. В стратегії економічної безпеки концепція ризику має два важливих елементи: управління

ризиком, в процесі якого передбачаються, послаблюються або запобігаються імовірні критичні економічні ситуації, та оцінка ризику, що носить імовірнісний, експертний характер.

Враховуючи мінливість та неоднорідність фінансових ризиків та ризикоутворюючих факторів, управління фінансовими ризиками являє собою прийняття рішень в умовах кількісного вираження впливу цих ризиків на економічну безпеку держави. Концепція управління фінансовими ризиками в системі економічної безпеки України повинна охоплювати не тільки аналіз та управління наявними ризиками, але і дослідження питання прийняття рішень, які безпосередньо пов'язані з ризиком. О. В. Дорофєєва [2] вважає, що управління ризиками доцільно поділити на дві частини: аналіз ризику та конкретні заходи щодо його мінімізації, а саме: обґрунтування допустимих рівнів ризику, виокремлення методів його мінімізації, виділення варіантів вкладення капіталу, що пов'язане з ризиком, а також надання оцінки їх оптимальності, враховуючи порівняння величини ризику та ймовірної віддачі [2].

Систематизувавши сучасні дослідження щодо етапів управління фінансовими ризиками у системі економічної безпеки України, досліджено алгоритм управління фінансовими ризиками, основними етапами якого є: комунікації та консультації із зацікавленими сторонами; висвітлення контексту управління фінансовими ризиками; оцінка фінансових ризиків, що поділяється на три умовних етапи: визначення фінансових ризиків та документування їх характеристик, аналіз фінансових ризиків, виявлення ступеню ризику; обробка фінансового ризику та моніторинг і контроль.

Отже, сутність управління фінансовими ризиками в системі економічної безпеки держави полягає у систематичному застосуванні процедур і практик відносно до комунікації, встановлення контексту, політики менеджменту, виокремленню, комплексному аналізу, оцінки, моніторингу і контролю фінансових ризиків, джерелом яких є невизначеність.

Список використаних джерел:

1. Аніщенко С. І. Управління фінансовими ризиками у системі економічної безпеки / С. І. Аніщенко / Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2014. – № 2. – С. 78–88.
2. Дорофєєва О. В. Фінансові ризики лізингових компаній України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / О. В. Дорофєєва ; Тернопільська академія народного господарства. – Тернопіль, 2004. – 19 с.
3. Про об'єкти підвищеної небезпеки : закон України від 18.01.2001 р. № 2245–III / Верховна рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 15.
4. Про основи національної безпеки України : закон України від 19.06.2003 р. № 964–IV / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39.

Сердечна Ю. С.

здобувач вищої освіти, обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: асистент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування **Боднар О. А.**

Миколаївський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ НА ПОСЛУГИ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Розглянуто страховий ринок як невід'ємну складову фінансового ринку України. Розкрито недоліки функціонування страхових компаній, запропоновано шляхи вдосконалення та активізації діяльності страховиків.

Ключові слова: страховий ринок, фінансові посередники, страхова діяльність, попит.

Страховий ринок є невід'ємною складовою фінансового ринку України, його капіталізація нині незначна, а такі популярні у країнах з розвинутими економіками страхові продукти, як страхування життя, страхування здоров'я так і не набули популярності у населення. Аналіз сучасного стану страхового ринку у контексті розвитку фінансового ринку дозволить зробити висновки, щодо діяльності страховиків у останні роки та запропонувати механізми активізації розвитку страхового ринку.

Успішний розвиток страхового ринку залежить від розширення переліку страхових послуг, підвищення їхньої конкурентоспроможності, удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності, підвищення вимог до порядку створення діяльності страхових компаній, подальшої інтеграції країни у міжнародні структури, залучення страхового ринку до вирішення найважливіших питань економічного розвитку. Подальший розвиток вітчизняного страхового ринку та підвищення ролі страховиків мають забезпечувати сталий розвиток національної економіки в умовах її інтеграції у світове економічне господарство, виступати важливим компонентом її національної безпеки, а також сприяти зацікавленню іноземних інвесторів в розширенні власного бізнесу в Україні [1]. Наявність проблемних аспектів діяльності вітчизняних страхових компаній на ринку страхових послуг зумовлює актуальність дослідження.

Формування попиту – цілеспрямована дія на потенційних покупців з ціллю підвищення існуючого рівня попиту до бажаного рівня, який наближається до рівня пропозиції даної компанії.

Попит юридичних і фізичних осіб у страхуванні досить різноманітний. Це проявляється в різних мотивах і стимулах, що визначають прагнення потенційного страхувальника застрахуватися на пропонованих страховими компаніями умовах. Головною причиною зацікавленості населення до страхування є політична і макроекономічна нестабільність, хоча для кожної з груп потенційних клієнтів ця нестабільність має конкретний вираз: неплатежі в промисловості, банківські та фінансові кризи, затримки у виплатах зарплат населенню, нестабільність отримання доходів підприємцями. Хоча страховий

захист і є одним із способів захисту різноманітних майнових і особистих інтересів, подібна нестабільність не є спонукальним мотивом для розвитку страхування. Тим самим, на практиці це не призводить до зростання споживання страхових послуг.

Факторами попиту на страхування є:

- кількість потенційних страхувальників та об'єктів страхування;
- доходи потенційних страхувальників (пряма залежність);
- вартість альтернативних механізмів управління ризиками, в т.ч. самострахування, переносу ризику (зворотна залежність);
- для довгострокового страхування життя – ціни на аналогічні послуги ощадних банків, недержавних пенсійних фондів та інших конкурентів страхових компаній (зворотна залежність);
- оподаткування страхових внесків і виплат (пільгове оподаткування стимулює попит);
- наявність вимог законів, інших нормативних актів, договорів (наприклад, оренди) застрахувати певну групу об'єктів (пряма залежність);
- інфляційні очікування (зменшення попиту);
- ставка банківських відсотків (пряма залежність: чим вища вартість ресурсів, тим вище привабливість страхування).

Основним недоліком українського страхового ринку є низький рівень попиту на страхові послуги в умовах зниження платоспроможності населення, низького рівня довіри до фінансових установ [2].

Страхові компанії і страховий ринок загалом переживає складний період функціонування в умовах нестабільної економіки. Наявне за останні роки зниження рівня платоспроможності населення й довіри страховикам призвели до суттєвого зменшення попиту на страхові послуги. Тому перед страховиками стоїть складне завдання по зростанню обсягу та якості страхових послуг, підвищенню рівня капіталізації та фінансової надійності страхових компаній шляхом залучення значних інвестиційних ресурсів, зміцнення ефективності державного нагляду за страховою діяльністю, створення структурних основ для розвитку різних видів страхування.

Список використаних джерел:

1. Маргасова В.Г. Актуальні проблеми розвитку страхового ринку України / В.Г. Маргасова, М.В. Дубина, М.В. Тунік // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – № 2 (2). – С. 219–228.
2. Шуляк О. В. Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України / О. В. Шуляк, О. В. Марценюк–Розарьонова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1(3). – С. 337–344.

Шатохін І. Ю.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»

Науковий керівник: канд. екон. наук, асистент **Шишпанова Н. О.**

Миколаївський національний аграрний університет

ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ

Формування і реалізація бюджетної політики регіону в Україні безпосередньо пов'язані з процесами децентралізації влади, збільшенням бюджетних повноважень і зміцненням фінансової спроможності територій.

Вагомий внесок у дослідження бюджетної політики зробили такі відомі вітчизняні вчені, а саме: О. Василик, І. Плужніков, С. Булгаков, В. Опарін, Ю. Пасічник, В. Лагутін та інші.

За сучасних економічних умов бюджетна політика є важливим інструментом державного регулювання та складовою фінансової політики держави, оскільки вона сприяє створенню конкурентоспроможної національної економіки; забезпеченню фінансово самодостатнього розвитку всіх регіонів країни; стимулює інноваційний розвиток галузей економіки; забезпечує підвищення рівня соціальних стандартів. Зазначимо, що у вітчизняній фінансовій літературі відсутні єдині підходи до трактування змісту бюджетної політики регіону, розробки стратегічних напрямів реалізації, що негативно відображається на системі її провадження та ефективності.

Василик О. [1, с.53] зазначає, що бюджетна політика – сукупність заходів держави щодо організації та використання фінансів для забезпечення економічного і соціального розвитку. На думку В Опаріна . [3, с.36] Бюджетна політика – політика спрямована на формування бюджету держави, його збалансування і, головне, розподіл бюджетних коштів. В. Лагутін [2, с.41] вважає, що бюджетна політика – політика бюджетних доходів і витрат, яка повинна сприяти сталому економічному зростанню.

Повноцінна реалізація бюджетної політики регіону стимулює функціонування економічної активності адміністративно–територіальних одиниць, сприяє раціональному бюджетному плануванню, а також ефективному наповненню, розподілу та використанню місцевих фінансових ресурсів.

Недосконалість принципів розробки, функціонування та реалізації бюджетної політики спрямованої на вирішення найбільш актуальних та гострих проблем регіонального розвитку створює прецеденти розробки неефективної політики, неефективного, а часом нецільового використання бюджетних коштів, передумови для корупції. Основні принципи, яких необхідно дотримуватися під час реалізації бюджетної політики нами визначені наступні.

1 Принцип наукової обґрунтованості означає, що сучасна бюджетна політика має бути науково обґрунтованою і вивіреною, а також передбачатиме реальне відображення в напрямках бюджетної політики на найближчий період і перспективу її головних цілей і завдань об'єктивних процесів, що відбуваються в економіці, фінансах, суспільстві.

2 Принцип цільової спрямованості означає, що реалізація бюджетної політики повинна сприяти повноцінному й ефективному фінансуванню бюджетних програм.

3 Принцип прозорості означає, що бюджетна політика, що формується та реалізується повинна бути відкритою до широкого використання та обговорення.

4 Принцип результативності означає, що при формуванні і реалізації бюджетної політики необхідно використовувати систему індикативних показників її оцінювання для забезпечення повної можливості ефективної перевірки їх досягнення.

5 Принцип послідовності означає, що формування бюджетної політики має передбачати вироблення концепції і розробку стратегії її реалізації.

6 Принцип субсидіарності означає, що визначення основних цілей і завдань повинно відбуватися на основі потреб місцевих громад.

Отже, зміст бюджетної політики регіону повинен полягати у визначенні курсу, завдань і напрямів діяльності держави та органів місцевого самоврядування у сфері формування і використання бюджетних коштів. Практична реалізація визначених нами принципів формування і реалізації бюджетної політики регіону, на нашу думку, сприятиме удосконаленню регіональної бюджетної політики, підвищенню її ефективності та досягненню перспективних завдань соціально-економічного розвитку держави та її регіонів.

Список використаних джерел:

1. Василик О. Д. Бюджетна система України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
2. Лагутін В. Д. Бюджетна та монетарна політика: координація в трансформаційній економіці : монографія / В. Д. Лагутін ; Київський національний торговельно–економічний університет. – К., 2007. – 248 с.
3. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін ; наук. ред.: В. Федосов ; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. – К., 2002. – 387 с.

Шемянська Ю.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»

обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: канд. екон.наук **Баришевська І. В.**

Миколаївський національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація. У статті досліджено сутність поняття «заробітна плата». Проаналізовано принципи формування оплати праці. Запропоновано напрями вдосконалення організації розрахунків з оплати праці у сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова. заробітна плата, принципи оплати праці, мотивація, продуктивність праці

На всіх етапах розвитку економіки оплата праці була одним з головних інструментів матеріального стимулювання працівників та елементом мотиваційного механізму трудової активності. Оплата праці – неоднозначна категорія в системі умов праці, оскільки саме в ній відображаються різноманітні інтереси сторін суспільно–трудових відносин. Це один із найважливіших показників, що характеризує рівень економічного та соціального стану суспільства. Від раціональної організації системи оплати праці залежить економічна ефективність підприємства як окремої трудової організації, так і якість трудового життя зайнятого населення.

Питання організації розрахунків з оплати праці досліджували різні науковці, серед яких: О. Грішнова, А. Жуков, А. Калина, В. Ковальов, А. Колот, С. Мочерний, Л. Сук, Т. Цивінська та ін. Ураховуючи численні дослідження науковців, проблема вдосконалення організації оплати праці і надалі залишається актуальною та до кінця не розкритою, потребує подальших досліджень як із теоретичної, так і з практичної точок зору.

Ефективність функціонування та соціальний розвиток підприємства забезпечується передусім формуванням належних індивідуальних і колективних матеріальних стимулів, провідною формою реалізації яких є науково обґрунтована система організації оплати праці різних категорій персоналу.

Організація оплати праці являє собою систему організаційно–правових засобів, спрямованих на встановлення змісту і порядку введення системи оплати праці, тарифної системи, нормування праці, відрядних розцінок, преміювання, інших заохочувальних, компенсаційних і гарантійних виплат, встановлення норм оплати праці при відхиленні від тарифних умов, форм і строків виплати заробітної плати, порядку обчислення середнього заробітку, індексації зарплати у зв'язку зі зміною індексу споживчих цін, компенсації зарплати у зв'язку з порушенням термінів її виплати. Організація оплати праці ґрунтується на наукових принципах, які враховують політику держави в забезпеченні мінімального рівня заробітної плати, рівень розвитку національної економіки та домінуючі форми власності й господарювання [3].

Заробітна плата є формою розподілу за працю грошовим виразом основної частини створюваного на підприємствах необхідного продукту, який поступає в індивідуальне споживання працівників у відповідності з кількістю і якістю затраченої ними праці у виробництві.

Формування заробітної плати здійснюється на основі таких принципів:

- розподіл за кількістю і якістю праці;
- матеріальна зацікавленість у високих кінцевих результатах праці;
- поєднання індивідуальних інтересів з колективними;
- постійне підвищення реальної заробітної плати працівників і службовців;
- випереджаючі темпи росту продуктивності праці у порівнянні із зростанням її оплати;
- поєднання централізованого регулювання заробітної плати із самостійністю підприємств.

Удосконалення оплати праці передбачає необхідність більш правильного обліку в ній кількісних і якісних затрат праці і покращення використання заробітної плати з метою стимулювання розвитку продуктивності праці, підвищення ефективності виробництва в цілому.

Для забезпечення розширеного відтворення і створення засобів для подальшого зростання заробітної плати важливе значення має випереджаюче значення зростання продуктивності праці у порівнянні із ростом середньої заробітної плати. Якщо заробітна плата буде зростати швидше або такими ж темпами, як продуктивність праці, то кошти фонду накопичення стануть менше необхідних розмірів, внаслідок чого знизяться темпи розширеного відтворення і будуть ліквідовані умови для подальшого збільшення заробітної плати.

Важливе значення має поєднання централізованого регулювання заробітної плати із самостійністю підприємств і організацій. Держава в централізованому порядку здійснює єдине державне нормування заробітної плати, встановлює обов'язкові для всіх підприємств і організацій нормативи оплати праці, тобто тарифні ставки, посадові оклади, максимальні розміри доплат і надбавок, що дозволяє проводити єдину політику в оплаті праці в масштабах всієї країни [5].

Отже, заробітна плата – це ціна, яку отримує працівник, як винагороду в грошовому виразі, що стимулює його до досягнення високих кінцевих результатів праці, з одного боку і елемент витрат виробництва з іншого. Таким чином, організування системи заробітної плати на підприємстві вимагає ретельно продуманих кроків з підготовки та впровадження гнучкої моделі з урахуванням критеріїв продуктивності, що підвищують зацікавленість працівників як в індивідуальних показниках, так і в кінцевих результатах роботи господарюючого суб'єкта.

Список використаних джерел:

1. Про оплату праці [Електронний ресурс] : закон України від 24.03.1995 р. № 108/95–ВР / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95–вр>
3. Брезицька К. Ф. Аналіз сучасних систем оплати праці в зарубіжних країнах / К. Ф. Брезицька // Управління розвитком. – 2011. – № 8(105). – С. 30–31.
4. Мочерний С. Економічна енциклопедія. – У 3-х т. – Т. 1 / Редкол.: С. В. Мочерний – К.: Вид-во «Академія», 2008. – 864 с.
5. Тимош І. М. Економіка праці / І. М. Тимош. – Тернопіль : Астон, 2010. – 347 с.
6. Український ринок праці: особливості розвитку та ефективність функціонування : монографія / За ред. д-ра екон. наук, проф. І. Л. Петрової. – К. : Фенікс, 2010. – 332 с.
7. Цивінська Т. М. Актуалізація питань оплати праці на підприємствах / Т. М. Цивінська // Ринок праці та зайнятість населення. – 2013. – № 1(34)–С.17–20.

Шишпанова Н. О.

канд. екон. наук, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет

МІСЦЕ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Постійне зростання розміру фінансового ринку призводить до активізації діяльності страхових компаній, посилення впливу на мобілізацію і перерозподіл фінансових ресурсів, збільшення їхньої частки у сукупному обсязі фінансових активів. Варто відмітити, що ринок страхових послуг України за обсягами наданих послуг значно перевищує інші сектори ринків небанківських фінансових послуг, але разом з тим все ще поступається банківському сектору. Загальна кількість страхових компаній станом на 30.06.2017 становила 300, у тому числі СК «life» – 36 компаній, СК «non-life» – 264 компанії. Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, порівняно з аналогічною датою 2016 року, кількість компаній зменшилася на 43 СК [1]. Необхідно також відзначити, що особливістю розвитку страхового ринку України є те, що він на 87,4% складається зі страхових компаній «non-Life» (страхових компаній, які займаються ризиковими видами). Причиною низького рівня розвитку страхування життя є те, що населення України не має вільних коштів та довіри до страхової системи в цілому.

Ще одним важливим показником, що характеризує стан розвитку страхового ринку країни є показник щільності страхування. Зазначимо, що в Україні даний показник знаходиться на низькому рівні. Так, в Україні найбільше значення суми страхових премій на душу населення становило 78,9 дол США у 2013 році, а найменше – 47,2 дол США у 2012 році [1]. Порівнюючи з провідними зарубіжними країнами, можна навести такі суми страхових премій на душу населення у 2015 році: в Японії – 5–6 тис дол США; у Німеччині – 3400 дол США; у Польщі – 460 дол США.

Важливим кроком у сфері державного регулювання ринку страхування в Україні є проведення реформи фінансового сектору, головним завданням якої є реалізація Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року, затвердженої розпорядженням Нацкомфінпослуг від 11.06.2015 № 1367, постановою Правління Національного банку України від 18.06.2015 № 391, рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30.06.2015 № 931 [2].

Разом з тим, страховий ринок України має низку проблем, серед яких основними є:

– низька зацікавленість у страхування, що виникає внаслідок низької платоспроможності населення, недовіри до діяльності страхових компаній та низького рівня страхової культури;

- недосконале законодавче регулювання, особливо щодо обов’язкових видів страхування;
- незавершене формування інфраструктури національного страхового ринку, яка була б здатна надавати страховикам різного виду послуги – консультаційні, маркетингові, експертні.
- високий рівень інфляції, що створює диспропорції у вартості страхових премій і кінцевих виплат та дестабілізує ринок страхування в цілому та ринок страхування життя зокрема;

Саме тому, з метою підвищення ролі страхових компаній на фінансовому ринку в цілому необхідно активізувати страхову діяльність за рахунок підвищення попиту на страхові послуги шляхом підвищення рівня прозорості страхового ринку та страхових компаній, створення єдиної бази даних страховиків і реєстри незалежних посередників. Також важливим є створення централізованої бази даних про шахрайство на страховому ринку, доступ до якої могли би мати усі страховики. Необхідно розвивати сучасну страхову інфраструктуру, розробити єдині «правила гри» для страхових посередників. Покращити фінансові індикатори страхової діяльності та посилити фінансову безпеку на страховому ринку, шляхом зобов’язання страхових компаній поступово впроваджувати систему управління ризиками страхового портфелю відповідно до вимог Solvency II. Необхідно також стимулювати розвиток інвестиційної діяльності страхових компаній, насамперед у реальний сектор економіки.

Практична реалізація запропонованих рекомендацій дасть змогу наблизити законодавче забезпечення страхової діяльності до європейських стандартів, активізувати страхову, фінансову та інвестиційну діяльність страхових компаній, а також посилити фінансову безпеку на фінансовому ринку. Отже, усунення негативних чинників розвитку страхової галузі сприятиме стабільному розвитку національної економіки та стимулюватиме інтеграцію України до регіональних та світових страхових ринків.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua>
2. Постанова Правління НБУ від 18.06.2015 року №391, що затвердила Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.
3. Проект від 23.08.2012 року, який розроблений Українською федерацією убезпечення «Стратегія розвитку страхового ринку України в 2012–2021» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257

Шкапоєд В. К.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»

обліково-фінансового факультету,

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування **Бурковська А. В.**

Миколаївський національний аграрний університет,

ОПОДАТКУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проблема розробки механізму, який би визначав нові дієві та ефективні принципи оподаткування вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників набуває особливого значення. Розробка державного регулювання аграрного сектора економіки через систему оподаткування у всі часи була актуальною. Оскільки аграрний сектор є достатньо складною сферою виробництва, управляти якою за допомогою прямих методів непросто, виникає необхідність застосовувати податкові механізми. Державне регулювання вищезазначеної галузі через оподаткування дозволяє сільськогосподарським підприємствам отримати за допомогою податкових пільг, податкових преференцій можливість здійснювати свою діяльність у більш сприятливих умовах.

Питанням оподаткування вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників приділяли достатньо уваги у своїх працях такі науковці, як: І. В. Шепельта, Н. П. Мацелюх, Ю. Л. Якубенко, та ін.

У систему податкового стимулювання аграрного сектору входив запроваджений з 1999 р. по 2015 р. фіксований сільськогосподарський податок (тепер єдиний податок), спеціальний режим в оподаткуванні діяльності сільськогосподарських підприємств, що діяв до 2017 р. та компенсація заходів аграріям, що працюють на спрощеній системі оподаткування [1].

Відомо, що аграрний сектор будь-якої країни потребує певної підтримки зі сторони держави через такі фактори, як: трудомісткість, сезонність виробництва та забезпечення продовольчої безпеки. Одним із засобів опосередкованої державної підтримки виступає оподаткування.

Слід зазначити, що відповідно до Податкового кодексу України (далі – ПКУ) об'єктом оподаткування сільськогосподарських підприємств, які входять до IV групи єдиного податку є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, пасовищ, сіножатей та багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду (внутрішніх водойм, ставків, озер, водосховищ), що перебувають у власності сільськогосподарського товаровиробника або надані йому в користування, у т. ч. на умовах оренди [2].

Базою оподаткування податком для платників IV групи – сільськогосподарських товаровиробників – є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, пасовищ, сіножатей та багаторічних насаджень). При цьому враховують коефіцієнт індексації, який визначається на

1 січня базового податкового (року відповідно до порядку, встановленого п. 2921.2 ПКУ [2].

Важливими умовами для перебування на єдиному податку IV групи потрібно, щоб виконувались наступні вимоги:

1. наявність земельних ділянок відповідного призначення;
2. частка продукції сільськогосподарського виробництва за попередній податковий (звітний) рік не повинна бути меншою 75%.

Спецрежим з ПДВ для сільгосптоваровиробників України відмінено з 1 січня 2017 р. Закладена ще торічними змінами норма пп. 4 п. 2 підр. XIX ПКУ, за якою з 01.01.2017 р. дія статті 209 ПКУ припиняється (через її виключення з ПКУ), не змінюється [2].

Доцільно наголосити, що держава вирішила надати сільгосптоваровиробникам бюджетні дотації на період з 1 січня 2017 року до 1 січня 2022 року, щоб хоч якось підтримати їх у зв'язку з відміною спеціального режиму з ПДВ. Кошти для цього були передбачені в Держбюджеті на 2017 р.

Так, видатки за програмами розвитку підприємств АПК у проекті бюджету 2017 р. складатимуть 3,7 млрд грн, з яких із загального фонду 2,2 млрд грн, із спеціального фонду – 1,5 млрд грн [3].

Отже, в останні роки аграрний сектор України зазнає все більшого податкового навантаження через поступове скасування пільг в оподаткуванні. Для великих потужних виробників сільськогосподарської продукції такий стан справ дозволить зміцнити свої конкурентні переваги, в тому числі і за рахунок поглинання дрібних фермерських господарств, які будуть невзможі витримати податковий тягар та будуть вимушені передати свої землі в оренду.

Список використаних джерел:

1. Оподаткування аграрного сектору: проблеми і нові підходи в системі державного регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/12_2016/4.pdf
2. Особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств – платників єдиного податку IV групи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://devisu.ua/uk/taxes/6571-osoblivosti-opodatkovannja-silskogospodarskih-pidприємств—platnikiv—edinogo-podatku—iv-grupi>
3. Державна підтримка аграрного сектору у 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aau.org.ua/uk/publications/web/206/>

Шкарлет Т. В.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»

обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: канд. екон. наук, асистент **Шишпанова Н. О.**

Миколаївський національний аграрний університет

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Фінансовий менеджмент донедавна розглядався виключно з точки зору забезпечення виконання страховиком своїх зобов'язань перед страхувальниками, тобто лише з позицій достатності капіталу й тільки державою в особі регуляторних органів. Однак, останнім часом страхова діяльність вважається досить привабливою для інвестування, що зумовлює цікавість до питань управління капіталом страховика з метою визначення його вартості, структури, ціни залучення та порівняння з можливими альтернативними вкладеннями.

Сутність фінансового менеджменту, його роль в діяльності страхових компаній вивчалися такими науковцями як: М. Крейніною, І. Сокиринською, Т. Журавльовою, І. Аберніхіною, Л. Шірінян та ін.

Метою дослідження є визначення сутності фінансового менеджменту та дослідження його ролі в діяльності страхових компаній.

Нині, не існує єдиного визначення поняття «фінансовий менеджмент». Так, Є.Ф. Брігхем визначає, що фінансовий менеджмент є найширшою з трьох галузей і важливою сферою діяльності в усіх видах бізнесу, включаючи банки й інші фінансові інститути, та різні підприємства [1]. Науковець М. Н. Крейніна дає визначення фінансового менеджменту як науки про управління відносинами, що формуються в процесі виробництва [4]. Проте, вважаємо, що фінансовий менеджмент охоплює не лише ті відносини, які формуються у сфері виробництва та реалізації продукції, а й ті відносини, що можуть виникати з приводу формування структури капіталу підприємства, зокрема доцільності використання позикового та залученого капіталу, чи з приводу розподілу прибутку та розробки дивідендної політики, і ряд інших.

Найважливішою особливістю інструментарію фінансового менеджменту страхових компаній є системність його вживання, оскільки тільки поєднання різних методів і інструментів дасть змогу одержати об'єктивну інформацію для ухвалення фінансового рішення.

Виходячи з визначення сутності фінансового менеджменту, можна зазначити що фінансовий менеджмент в страховому бізнесі можна визначити як управління залученими і власними фінансами для досягнення стратегічної мети бізнесу при дотриманні нормативних вимог о фінансової стійкості страхової компанії.

На основі проведених досліджень основні задачі фінансового менеджменту в страхуванні можна сформулювати таким чином:

1. Фінансове планування на основі прийнятої стратегії розвитку.
2. Формування і використовування статутного капіталу відповідно до вимог чинного страхового законодавства і в розмірі, достатньому для виконання прийнятих страхових зобов'язань.
3. Встановлення вартості страхових послуг, адекватної ризикам і плановим власним витратам компанії, що приймаються на страхування.
4. Формування і розміщення страхових резервів відповідно до чинного страхового законодавства і додаткових вимог до поворотності і ліквідності.
5. Контроль за поточним станом платоспроможності компанії і його відповідністю вимогам законодавства.
6. Контроль за досягненням ключових фінансових показників в цілому, а також по функціональних і лінійних підрозділах.
7. Своєчасна і повна сплата податків і зборів.
8. Формування обов'язкової і додаткової управлінської звітності і доведення її до зацікавлених осіб.

Саме від рівня організації фінансового менеджменту залежить наскільки своєчасно, з мінімальними витратами, без втрати незалежності, підприємство буде забезпечено коштами, необхідними для його раціонального оснащення і нормальної поточної господарської діяльності, а також контроль за ефективним використанням коштів і рентабельністю операцій [1].

Отже, роль фінансового менеджменту як комплексу взаємопов'язаних управлінських рішень і заходів на різних рівнях управління фінансовими ресурсами страхових компаній постійно зростає. Практика свідчить, що жодне стратегічне або навіть і тактичне рішення менеджерів не буде виконане, якщо воно не підкріплено рухом фінансових ресурсів. Отже, від того, наскільки пов'язані собою управлінські рішення та наявні фінансові можливості, залежить успіх в страховому бізнесі.

Список використаних джерел:

1. Сокиринська І. Г. Страховий менеджмент / І. Г. Сокиринська, Т. О. Журавльова, І. Г. Аберніхіна. – Дніпропетровськ «Пороги». – 2016. – 301 с.
2. Брігхем Є. Ф. Основи фінансового менеджменту / Є. Ф. Брігхем. – КП «ВАЗАКО» Вид-во «Молодь». – 2014. – 1000 с.
3. Шірінян Л. В. Страховий менеджмент: конспект лекцій / Л. В. Шірінян. – К. : НУХТ. – 2014. – 143 с.
4. Крейнина М. Н. Цели и задачи финансового менеджмента / М. Н. Крейнина // Менеджмент. – 2009. – С. 71–80.

Добровольський П. А.

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: канд. екон. наук **Мельник О. І.**

Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Стабільність підприємства у сучасних умовах багато в чому залежить від вмінь управлінського персоналу реально оцінити його фінансовий стан. Для цього необхідно досконало володіти методикою аналізу діяльності підприємства та мати в наявності якісне інформаційне забезпечення.

На основі аналізу фінансового стану можна не тільки зробити висновки про діяльність підприємства в минулому, оцінити перспективи розвитку та розробити заходи, спрямовані на підвищення ефективності його діяльності в майбутньому, а й оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності в цілому, вивчити і проаналізувати механізми управління власним капіталом та прибутком, що важливо для потенційних інвесторів і партнерів для бізнесу [1].

Під час проведення фінансового аналізу у суб'єктів малого підприємництва можуть виникнути проблеми організаційного характеру: їх фінансова звітність не є ідентичною зі звітністю середніх та великих підприємств за рахунок обраних систем оподаткування, а це в свою чергу, впливає на визначення фінансових результатів діяльності [2].

Слід зазначити, що для малих підприємств найбільш характерна висока оборотність активів, що пов'язано з мобільністю даного бізнесу, а тому їх частка у всіх активах є меншою, ніж у середнього або великого підприємства такого ж виду виробництва. Відтак розробка методики оцінки фінансового стану базуватиметься на таких етапах:

1) вибір об'єкта аналізу – обирається підприємство для дослідження, вивчаються особливості його діяльності, формується напрям аналізу та визначається вихідна інформація;

2) обробка вхідної інформації – проводиться обробка інформації та визначається форма її обробки;

3) формування методики – розробляються показники, за допомогою яких можна якісно оцінити фінансовий стан підприємства, та які б відповідали вимогам комплексної характеристики стану малого підприємництва [3].

Під час аналізу фінансового стану необхідно спочатку провести експрес-аналіз фінансової звітності для виявлення головних проблем у діяльності суб'єктів підприємництва. Повний аналіз є більш глибоким, для його проведення пропонується методика, яка базується на системі показників, поданих у табл. 1.

Таким чином, запропонована методика проведення аналізу фінансового стану суб'єктів малого підприємництва дозволить підприємствам отримати

повну інформацію про їх діяльність з метою своєчасного усунення негативних наслідків.

Таблиця 1 Показники аналізу фінансового стану суб'єктів малого підприємництва

Показники	Методика розрахунку
Аналіз майнового стану	
Коефіцієнт реальної вартості майна	(Основні кошти + Запаси)/Активи
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	Власні обігові кошти/Оборотні активи
Власні оборотні кошти	Оборотні активи – Короткострокові зобов'язання
Аналіз фінансової стійкості	
Коефіцієнт фінансової стійкості	(Власний капітал + Довгострокові зобов'язання)/Валюта балансу
Чисті активи	Активи до розрахунку – Зобов'язання до розрахунку
Коефіцієнт фінансової активності	Довгострокові та короткострокові зобов'язання / Власний капітал
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Активи
Аналіз рентабельності	
Рентабельність активів	Чистий прибуток / Активи
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Середньорічний розмір власного капіталу
Рентабельність послуг	Прибуток від продажу / Виручка
Рентабельність основної діяльності	Прибуток від продажу / Повна собівартість
Аналіз ліквідності та платоспроможності	
Аналіз абсолютної ліквідності	Найбільш ліквідні активи / Найбільш термінові зобов'язання
Аналіз швидкої ліквідності	Найбільш ліквідні активи + дебіторська заборгованість / Найбільш термінові зобов'язання
Аналіз поточної ліквідності	Оборотні активи / Найбільш термінові зобов'язання
Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості	
Рівень дебіторської заборгованості	Дебіторська заборгованість / Обороти активів
Рівень кредиторської заборгованості	Кредиторська заборгованість / Обороти активів

Джерело: побудовано автором на основі [4]

Подальші дослідження мають бути спрямовані на вивчення питань щодо розробки алгоритму проведення аналізу із врахуванням специфіки діяльності та з метою підвищення ефективності прогнозування розвитку малого підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Мних С. В. Економічний аналіз : підр. / С. В. Мних. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 412 с.
2. Лисенко А. М. Удосконалення методики проведення комплексного аналізу фінансової звітності малого підприємництва [Електронний ресурс] /

А. М. Лисенко, Ю. Ю. Недовоз. – Режим доступу :
[http://kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/23.pdf](http://kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/23.pdf).

3. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання :
монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.

4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. /
Г. В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 302 с.

Козка А.

здобувач вищої освіти економіко–правового факультету
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент **Лютова Г. М.**
Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ УБС

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КАПІТАЛУ В ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ

На сьогодні в економічній науці склалися різні тлумачення «капіталу» як економічної категорії. Проте сучасні вчені досить часто дублюють висновки своїх попередників, але абсолютно однозначне трактування терміну «капітал», як і раніше, відсутнє.

Найбільш відчутною є різниця в трактуванні капіталу суб'єктів господарської діяльності та капіталу бюджетних установ.

Так, І.Т. Балабанов у своїх працях стверджує, що «капітал – це частина фінансових ресурсів; це гроші, випущені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу» [1].

Русак Н. А. і Русак В.А [2] зазначають, що капітал – це засоби, вкладені в суб'єкт господарювання на початку або впродовж господарської діяльності з метою отримання прибутку (доходу).

На думку В. В. Селезньова капітал – це фінансові ресурси, які використовуються на розвиток виробничого процесу (покупка сировини, товарів і інших предметів праці, робочої сили, інших елементів виробництва), що складають капітал в його грошовій формі [3].

На противагу їм С. В. Моїсєєва і В. І. Терьохін вважають, що фінансовий капітал – це фінансові кошти підприємства, відображені в пасиві його бухгалтерського балансу. При цьому фінансовий капітал поділяється на власний, тобто сформований за рахунок власних джерел фінансових ресурсів, і позичковий, формування якого здійснюється за рахунок позичкових фінансових джерел [4].

Бланк І. О., розглядаючи капітал з позиції фінансового менеджменту, формулює його визначення таким чином: «Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів в грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів» [3].

Вище розглянуті визначення позначають капітал як вкладення фінансових ресурсів (власних і позичкових засобів) в підприємство з метою їх збільшення в майбутньому. На думку автора, капітал потрібно визначати з точки зору вартості, яка здатна генерувати додану вартість, зокрема її складову – прибуток.

Що стосується бюджетних установ, то основною їх відмінністю є той факт, що відшкодування всіх ресурсів, використаних таким господарюючим суб'єктом, проводиться не з метою отримання прибутку, а з метою відновлення таких ресурсів задля здійснення діяльності такої установи згідно законодавства та установчих документів, тобто використання ресурсів є засобом провадження господарської діяльності. Така відмінність видозмінює тлумачення поняття власного капіталу бюджетної установи.

Джога Р. Т. [5] зазначає, що сума власного капіталу бюджетної установи є абстрактним поняттям, проте водночас власний капітал як фонд у необоротних активах і фонд у малоцінних і зношуваних предметах є основою для започаткування та подальшого здійснення фінансово–господарської діяльності бюджетної установи. М. Г. Михайлов, М. І. Телегунь та О. П. Славкова вважають, що під поняттям власний капітал бюджетних установ слід вбачати частину активів, що забезпечують функціонування та нормальний ритм роботи зі здійснення основних функцій такої установи [6].

На думку Л. М. Сісельник та І. О. Кондратюка [7] власний капітал бюджетних установ за економічною сутністю та складом відрізняється від капіталу суб'єктів підприємницької діяльності перш за все через тлумачення фінансового результату, який є результатом виконання кошторису бюджетної установи в частині загального та спеціального фондів.

Отже, відмінності в трактуванні поняття власного капіталу підприємства залежать не лише від бачення та розуміння науковцями цього терміну, а й від особливостей форми власності господарюючого суб'єкта. Такі відмінності можна пояснити розвитком та усучасненням існуючих форм власності, тому у майбутньому слід очікувати появу нових трактувань терміну «капітал».

Список використаних джерел:

1. Балабанов І. Т. Фінансовий менеджмент. Як керувати капіталом? / І. Т. Балабанов. – К. : ЦУЛ, 2014. – 354 с.
2. Русак Н. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Довідковий посібник / Н. А. Русак, В. А. Русак. – ХНЕУ, 2013. – 309 с.
3. Основи ринкової економіки України : навч. посіб. / В. В. Селезньов. К. : А.С.К., 2012. – 656 с.
4. Основи теорії та практики функціонально-вартісного аналізу : навч. посіб. / За редакцією С. В. Моїсєєвої. – Суми, 2013. – 192 с.
5. Фрич Р. М. Ознаки бюджетних установ як суб'єктів фінансового права // Держава та регіони. Серія: Право та державне управління. – 2012. – №2. – С. 115–119.
6. Михайлов М. Г. Бухгалтерський облік в бюджетних установах : навч. посіб. / М. Г. Михайлов, М. І. Телегунь, О. П. Славкова. – К. : ЦУЛ, 2015. – 384 с.
7. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : навч. посіб. / за редакцією проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2009. – 472 с.

Мартинюк Д. Я.

здобувач вищої освіти економічного факультету,

Науковий керівник: канд.екон.наук, доцент кафедри фінансів – **Фурдичко Л. Є.***Національний університет «Львівська політехніка»*

ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

На сьогоднішній день податкова система України, яка була створена ще на початку процесу реформування вітчизняної економіки, є недосконалою і має багато недоліків, не зважаючи на постійні реформи та спроби її покращення.

Дана тема дослідження є актуальною, адже податкова система покликана забезпечувати встановлення різних видів податків, ефективний механізм їх нарахування і справлення, що не стримувало б розвиток підприємницьких структур, не було б тягарем для їх діяльності, а, проте, наповнювала б фінансову базу бюджету.

Податкова система України має ряд недоліків, а саме:

- недосконалість та нестабільність податкового законодавства, проблема подвійного оподаткування та нерівномірність розподілу податкового навантаження;
- фіскальна спрямованість, без виконання функції стимулювання[1];
- відмінності між податковим та бухгалтерським обліками;
- неефективність деяких податків, які потребують великих адміністративних витрат, перевищують доходи бюджету;
- митно-тарифне регулювання не реагує на зміни кон'юнктури ринку в світі.

Дані недоліки, в свою чергу, призвели до чотирьох основних проблем, які висвітлені в таблиці 1.

Таблиця 1. Проблеми, що виникли у податковій системі України

Проблема	Характеристика проблеми
Надмірне податкове навантаження	Більшість людей, що мають високий рівень доходів та позбавлені податкових пільг, обкладені високими ставками податків, що призвело до суспільної несправедливості;
Ухилення від сплати податків	Через існування системи нерівномірності розподілу податків, завищених податкових ставок та високого рівня корумпованості все більше суб'єктів фінансових відносин уникають сплати належної величини податків;
Податкова заборгованість платників перед бюджетом	Відсутність механізмів, які забезпечують відповідальність суб'єктів господарювання за виконанням своїх обов'язків, та зміна структури податкової заборгованості підприємств державою призводять до зневажливого суспільного ставлення щодо податкових зобов'язань.
Заборгованість з бюджету з відшкодування ПДВ	Ця проблема виникла за рахунок недосконало прописаних законодавчих норм, що регулюють процес відшкодування, а також пред'явлення недоцільних та не повністю обґрунтованих вимог на відшкодування податку на додану вартість.

*складена автором

Звідси випливає, що податкова система України, безсумнівно, потребує вдосконалення задля позитивних зрушень та вирішення проблем, які склались в країні.

Шляхами вдосконалення податкової системи України:

- зменшення податкового навантаження на фізичних та юридичних осіб;
- забезпечення правових гарантій не тільки платників податків, а й податкових органів;
- забезпечення чіткого визначення об'єктів оподаткування для запобігання подвійного оподаткування;
- роз'яснені питання щодо відповідальності за невиконання податкових зобов'язань та за порушення норм податкового законодавства;
- встановлення узгодженості між податковим, валютним та митно-тарифним законодавствами;
- недопущення корупції, дискримінації та ухилення від сплати податків у податковій системі [2].

Отже, не дивлячись на те, що покращення податкової системи є складним і довгим процесом, воно необхідне для країни, адже це сприятиме розвитку підприємництва в Україні та забезпечить створення єдиних справедливих підходів до суб'єктів господарювання, що, в свою чергу, призведе до зростання надходжень в бюджет, зростання прибутків підприємств та доходів громадян.

Список використаних джерел:

1. Майстренко О. Реформування податкової системи України як спосіб вирішення податкових колізій / О. Майстренко // Право України – 2006. – №2. – С. 15–19.
2. Сенчуков В. О. Оптимальна система оподаткування / В. О. Сенчуков // Економіка України. – 2009. – №3. – С. 27–32

Потриваєва Н. В.,

д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування

Бондаренко Т. В.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»

обліково-фінансового факультету

Миколаївський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗРАХУНКІВ ЗА ЗАРОБІТНОЮ ПЛАТОЮ

Як відомо, одним із основних факторів виробництва, який вимагає найбільших затрат, є праця. Використання трудових ресурсів пов'язано зі зміною показника продуктивності праці, яка залежить від людей, їх кваліфікації, уміння і бажання працювати, а заробітна плата є саме тою причиною, що приводить робітника на його робоче місце.

Питання розрахунків за заробітною платою знайшли своє відображення у працях таких вчених-економістів: Бондар М. І., Вавилова Л. Н., Єськов О. Л., Ловінська Л. Г., Огійчук М. Ф., Паніна Т. С., Савельєва В. С., Садовська І. Б., Сук Л. К., Ужакіна Ю. І. та інші. Проте, і в економічній літературі, і в періодичних виданнях питання розрахунків за заробітною платою досліджувалися без зосередження особливої уваги на розкритті взаємозв'язку поточних виплат працівникам з активізацією використання трудових ресурсів.

Конституцією України визначено, що кожен має право на працю, тобто можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [1].

Відповідно до Кодексу законів про працю України та Закону України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [2; 3].

Розрахунки за заробітною платою належать до поточних виплат працівникам, які підлягають сплаті в повному обсязі протягом дванадцяти місяців по закінченні місяця, у якому працівник виконував відповідну роботу.

Розрахунки за заробітною платою ведуть на синтетичному рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», який має такі субрахунки: 661 «Розрахунки за заробітною платою», 662 «Розрахунки з депонентами», 663 «Розрахунки за іншими виплатами» [4, с. 127].

Виплати працівникам, як економічна категорія, пов'язані із зацікавленістю персоналу у якісній праці та відповідній винагороді за її виконання, спонукаючи до подальшої активізації трудової діяльності. Під активізацією персоналу Я. Ю Роман та С. І Роман пропонують розуміти систему заходів, що дає змогу підвищити активність трудової діяльності персоналу [5, с. 391].

Варто зазначити, що для сучасного українця стимулом активної праці є фінансові стимули. Зазначені стимули умовно поділяють на матеріальні та нематеріальні. До матеріальних відносять: заробітну плату, участь у розподілі прибутку, премії, участь у капіталі.

Згідно з даними Державної служби статистики України [6], середня номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств, установ та організацій у серпні 2017 р. становила 7114 грн, що у 2,2 рази вище рівня мінімальної заробітної плати (3200 грн). Порівняно із липнем розмір заробітної плати зменшився на 3,1%, а за останні 12 місяців (відносно серпня 2016 р.) збільшився на 36,8%. Реальна заробітна плата у серпні 2017 р. порівняно з липнем 2017р. зменшилася на 3,0%, а відносно серпня 2016 р. збільшилася на 17,2%.

Успіх будь-якого підприємства багато в чому залежить від повного і точного аналізу реального стану справ у галузі управління підприємством. Використання різних форм і методів стимулювання трудової діяльності дасть змогу сформувати керівництву підприємства дієву мотивацію кадрів для ефективної діяльності, що, водночас, буде сприяти не тільки функціонуванню, але й розвитку підприємства. Заробітна плата є дієвим інструментом активізації використання трудових ресурсів, тому організація оплати праці спрямована на зростання зацікавленості в розвитку виробництва та підвищення продуктивності праці, раціональне використання робочого часу та правильне обчислення чисельності працівників для обліку розрахунків за виплатами працівникам.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : закон від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр>.
2. Про оплату праці [Електронний ресурс]: закон України від 24.03.1995 р. № 108/95–ВР– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95–вр>.
3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322 – VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322–08>.
4. Бондар М. І. Фінансовий облік : підр. у 2 ч. / М. І. Бондар, В. І. Єфіменко, Л. Г. Ловінська та ін. – К. : КНЕУ, 2012. – 553 с.
5. Роман Я. Ю. Активізація роботи персоналу на підприємстві / Я. Ю. Роман, С. І. Роман // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.12. – С. 390–394.
6. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Bodnar Olena

Assistant the department of finance, banking and insurance
Mykolaiv National Agrarian University

FINANCIAL INSTRUMENTS FOR PROVIDING INTEGRATED RURAL DEVELOPMENT: EUROPEAN EXPERIENCE

EU rural development funding provides significant benefits for EU citizens and even more benefits are possible by using Financial Instruments (FIs) to recycle funding and thereby make the money go further.

Rural Development Programmes (RDPs) can use a combination of grants and FIs to support projects and schemes. Grants distribute funds that do not need to be repaid by beneficiaries. FIs provide RDP funding for investments that are repaid by beneficiaries through loans and micro-finance, guarantees, equity, interest rate subsidies, or other riskbearing instruments.

These RDP funding tools are useful for improving beneficiaries' access to rural development finance. A farmer for example can use a combination of grant, loan, and bank guarantee from their RDP. Together, this package of RDP support would cover a much larger proportion of the costs involved in realising development projects.

RDP FIs can now also cover working capital and this further increases their potential usefulness.

Key Observations By The European Court Of Auditors Concerning Successful Use Of Financial Instruments In Rdps Include [1]:

Use ex-ante assessments and technical expertise to avoid risks of over-capitalisation. Establish leverage and revolving effects as key performance indicators.

Implement the new legal provisions in such a way as to ensure the greatest level of flexibility, for instance by establishing a single FI that is capable of addressing the development needs of the target sector(s).

Pay particular attention to potential risks of deadweight or displacement effects when assessing applications for funding by applying appropriate indicators. Where such risks apply, RDP support from a FI could become the preferred option.

Examine how grants and FIs can be combined to provide the best value for money, by optimising leverage/ revolving effects.

Set aside a certain share of the available EAFRD budget for FIs and make these instruments more attractive than grants in clearly defined circumstances.

Fortunately, a great deal of new assistance is available to support RDP stakeholders with their plans to establish successful FIs.

Advantages of financial instruments for RDP authorities include:

- greater access to a wider spectrum of financial tools for policy delivery.
- improved private sector involvement, expertise and financing for policy delivery.
- leveraging resources, leading to increased impact of RDPs.
- efficiency and effectiveness due to revolving characteristics of funds, which stay in the programme area for future use for similar objectives.

- better beneficiary commitment to project quality because investments must be repaid.
- simplified administration requirements for funding beneficiaries, reducing error risks.
- improved RDP targeting because ex-ante evaluations confirm needs from specific target groups for loans, guarantees, equity, etc.

Essential ex-ante requirements for RDP FIs involve [2]:

1. Analysis of market failures, suboptimal investment situations, and investment needs for policy areas and thematic objectives or investment priorities..
2. Assessment of the FI's added value compared with other forms of public intervention addressing the same market, as well as possible State Aid implications, the proportionality of the planned intervention, and measures to minimise market distortion.
3. Estimates of expected leverage effect [3].
4. Consideration of lessons learnt from similar instruments and ex-ante assessments carried out by the Member State or other countries in the past, and how such lessons will be applied in the future.
5. Details for the proposed investment strategy, including an examination of options for implementation arrangements, financial products to be offered, final recipients targeted and any options for combinations with grant support as appropriate.
6. Specification of the expected results and how the FI will contribute to the relevant priority's objectives and indicator targets.
7. Provisions for the ex-ante assessment to be reviewed and updated as required if the Managing Authority considers that the ex-ante assessment may no longer accurately represent the market conditions existing at the time of implementation.

Conclusions. Project developers benefit from these conditions which mean funding decisions can be made quicker and this makes FIs an attractive source of RDP support for commercial ventures, such as those in the agri-food, forestry, rural tourism, high-tech and other business sectors.

However, gaps in experience, capacity and confidence among some RDP authorities may still inhibit the uptake of opportunities offered by FIs.

References:

1. Are financial instruments a successful and promising tool in the rural development area? – Access mode: http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR15_05/SR15_05_EN.pdf
2. Adapted from fi-compass guidance on ex-ante preparations. – http://www.fi-compass.eu/sites/all/themes/ficompass/files/fi-compass_Ex_ante_quick_reference_guide_2015_final.pdf
3. Diagrams explaining how to calculate leverage examples of different FI types (Loans, Equity, Guarantee) are in Annex II of the ECA Special Report No 2/2012 — Financial instruments for SMEs co-financed by the European Regional Development Fund.— http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR12_02/SR12_02_EN.PDF

Байбардина Т. Н.

канд. екон. наук, доцент, зав. кафедрой маркетинга

Демиденко Е. Н.

студентка группы Юп–11з

Бережнова К. П.

студентка группы Ц–31

*УО «Белорусский торгово–экономический
университет потребительской кооперации»,
г. Гомель, Республика Беларусь*

СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ РЕСТОРАННОГО БИЗНЕСА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Ресторанная индустрия является одним из перспективных направлений развития экономики благодаря высокому проценту рентабельности и быстрой окупаемости инвестиций в ресторанный бизнес. Структурные изменения в экономике страны привели к необходимости возрождения белорусского ресторанного рынка. Ресторанный рынок Беларуси, оказавшись под действием законов спроса и предложения, стал постепенно возрождаться. На смену жестким административным запретам в процессе регулирования ресторанного рынка постепенно пришли цивилизованные и правовые методы, возникла соответствующая нормативно–правовая база [1].

По состоянию на 1 декабря 2016 г. в республике функционировало 14 тыс. 234 объекта общественного питания, в которых одновременно могло разместиться 803 тыс. посетителей. В настоящее время на 1 тыс. человек в Беларуси приходится 1,4 объекта общественного питания. Для сравнения: в Китае – 6, в Италии – 5, в России – менее 1. Наибольшее количество расположено в Минске, Гомельской и Минской областях. Сеть объектов общественного питания постоянно развивается, в основном за счет привлечения частных инвестиций к открытию объектов ресторанного бизнеса. За счет нового строительства, переспециализации, возобновления работы в 2016 году открыто более 500 ресторанов, кафе, баров, закусочных и других объектов. Наиболее активно открываются объекты питания в Минске и Минской области – 150 и 89 соответственно [2].

В крупных городах на месте существующих столовых и кафе появились элитные рестораны. Наличие различных ценовых ниш наряду с неудовлетворённым спросом платежеспособного населения привело к возникновению различных по своей направленности ресторанов. В настоящее время приоритетное внимание уделяется открытию объектов общественного питания, основанных на традициях белорусской национальной кухни, успешными брендами, которых являются сеть ресторанов («Талака», «Камяніца», сеть кафе «Васильки», кафе «Карчма Будзьма», ресторан «Печерское предместье», кафе «Сябрына» и др.). Сейчас на выпуске национальных блюд специализируются 229 ресторанов, кафе, баров. В 2016 году за счет нового строительства, переспециализации открыто 9 национальных

заведений (в 2015 году – 49). Проводятся Дни белорусской кухни, выставки–продажи и дегустации, мастер–классы по приготовлению блюд. В Минске традиционной стала Неделя белорусской кухни, когда в ресторанах и кафе предлагаются блюда, приготовленные по единым технологическим документам (рецептурам) и одинаковым ценам независимо от типа и класса объекта [2].

Развивается сеть специализированных объектов общественного питания, предназначенных для реализации пива отечественного производства. Особой популярностью среди жителей республики и туристов пользуется такие рестораны как: ресторан «История пива» в г. Минске, кафе «Чисто пивной ресторанчик» и ресторан «Жигули» в г. Гомеле, кафе «Хаус паб» в г. Бобруйске, закусочная «Пивной дворик» в г. Малорита, рестораны «Лямус» в г. Витебске и «YorkPub» в г. Мозыре и другие.

В сфере ресторанного бизнеса в Республике Беларусь преобладают «демократичные» рестораны, рассчитанные на публику со средним доходом. Появляется всё большее количество объектов смешанного типа, таких как ресторан–кафе, ресторан–клуб, ресторан–пиццерия. Развивается сетевой ресторанный бизнес, где чётко прописаны стандарты качества продукции и обслуживания, которые направлены на достижение единого результата на каждом объекте сети.

На данный момент в стране открыты рестораны таких известных брендов как McDonald's, TGI Friday's, Планета суши, LIDO, готовятся к открытию точки KFC, PapaJohn's. Появились такие объекты, как кафе для проведения мероприятий по заказам, востребованы кофейни, количество которых увеличилось на 93 объекта и составило 354 единицы. От общего количества введенных объектов 50% составляют объекты быстрого обслуживания. Всего, согласно данным торгового реестра, в Беларуси работает 3 тыс. 208 таких объектов, их удельный вес составляет 40%, в том числе более 40 работают под мировыми брендами на основе франчайзинга [2].

В целом белорусский рынок ресторанных услуг можно признать активно развивающимся, перспективным и способным принести значительную прибыль их владельцам. Развитие достижений и сохранение традиций белорусской национальной кухни, в свою очередь, будет способствовать укреплению имиджевого потенциала страны, позволит поднять престиж ресторанного бизнеса Республики Беларусь.

Список использованных источников:

1. Национальная стратегия устойчивого социально–экономического развития Республики Беларусь на период до 2020 года // Экон. бюллетень НИЭИ М–ва экономики Респ. Беларусь [Электронный ресурс]. – 2015. – № 4. – Режим доступа: http://www.economy.gov.by/dadvfiles/001251_55175_NSUR.pdf. – Дата доступа: 30.10.2017.
2. Сфера общественного питания в Беларуси: либерализация рынка и перспективы развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.belta.by/roundtable/view/sfera-obschestvennogo-pitanija-v-belarusi-liberalizatsija-rynka-i-perspektivy-razvitija-890/>. Дата доступа: 09.11.2017.

Клименко А. О.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»

обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: канд. екон. наук **Баришевська І. В.**

Миколаївський національний аграрний університет

ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. Обґрунтовано необхідність застосування збалансованої системи показників у стратегічному управлінні підприємств. Визначено етапи впровадження системи збалансованих показників, а також схему взаємодії стратегії підприємства та збалансованої системи показників. Проаналізовано взаємозв'язок місії, бачення та стратегічного плану підприємства.

Ключові слова. Збалансована система показників, фінанси, бізнес–процеси, розвиток, стратегія, підприємство.

У сучасних складних економічних умовах функціонування вітчизняні підприємства відчують потребу в нових методах управління для забезпечення своїх конкурентних переваг на ринку. Підприємствам необхідна система оцінки, здатна збалансовано та адекватно відображати траєкторію руху в досягненні цілей стратегії розвитку, достовірно діагностувати зрушення та зміни, що відбуваються на підприємстві. Одним із інструментів оцінки стратегії підприємства, виявлення резервів для забезпечення стабільності та покращення організації бізнес–процесів, взаємодії з групами впливу та ряду інших критеріїв є впровадження Збалансованої Системи Показників (ЗСП). Збалансована система формується напрямки цілей, завдань, ключових індикаторів та конкретних заходів. Саме необхідність розробки максимально об'єктивної системи показників обумовлює актуальність обраної теми.

Тематиці збалансованої системи показників у теоретичному та практичному аспектах присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних авторів. Необхідно виділити роботи таких зарубіжних дослідників, як Каплан Роберт С. [2], Нортон Дейвід П. [2], Пол Р. Нівен [5]. Серед вітчизняних науковців це питання розкрито у працях: А. М. Гершун [4], Л. М. Малярець [1] та ін. Проте дані автори не виділяють конкретних етапів у побудові збалансованої системи та залишають поза увагою специфіку діяльності підприємства.

Оцінка результатів діяльності підприємства орієнтується на фінансові показники, що не є об'єктивним оцінюванням його господарювання. Підприємствам необхідна така система оцінки, яка на шляху до досягнення цілей стратегії їх розвитку дозволить ефективно управляти процесом господарювання. Система оцінки має містити важелі управління діяльністю підприємства. Впровадження збалансованої системи показників як нового методу управління здатне активізувати функції управління, спрямовані на вирішення наявних економічних проблем кожного окремого підприємства. Збалансована система показників, крім фінансових, включає показники, що характеризують ключові

сфери діяльності підприємства, від яких залежить успішна реалізація стратегії. Це вигідно виокремлює ЗСП для обґрунтування оцінки діяльності підприємства.

Впроваджувати збалансовану систему показників необхідно поетапно: перший етап – підготовчий; другий – безперервний циклічний процес розгортання та доробки системи [1].

Спочатку потрібно виділити ключові стратегічні цілі, які й будуть утворювати основу всього аналізу, такі як „фінанси”, „клієнти”, „процеси”, „розвиток”. Розбиваючи ці поняття на більш вузькі, можна скласти дерево рішень стосовно проблеми підвищення ефективності управління підприємством.

Сьогодні ЗСП є найуспішнішою спробою до інтеграції використання фінансових та нефінансових показників. Як показує практика, на компанію необхідно 15–20 показників, на підрозділ близько 7–10, для одного співробітника не більше 5. ЗСП фокусує оцінювання на чотирьох тісно пов'язаних перспективах: на фінансові результати, на споживачів, внутрішню організацію та на навчання й розвиток персоналу. У типовій ЗСП кожна буде містити ключові фактори успіху та відносні показники, які стимулюватимуть виконання у певних перспективах.

Загалом ЗСП можна охарактеризувати як інструмент комунікації керівництва компанії з робітниками та зовнішніми стейкхолдерами для покращення результативності підприємства та досягнення місії та стратегічних завдань діяльності компанії. Схематично процедуру імплементації ЗСП через призму стратегії підприємства зображено на рисунку 1.

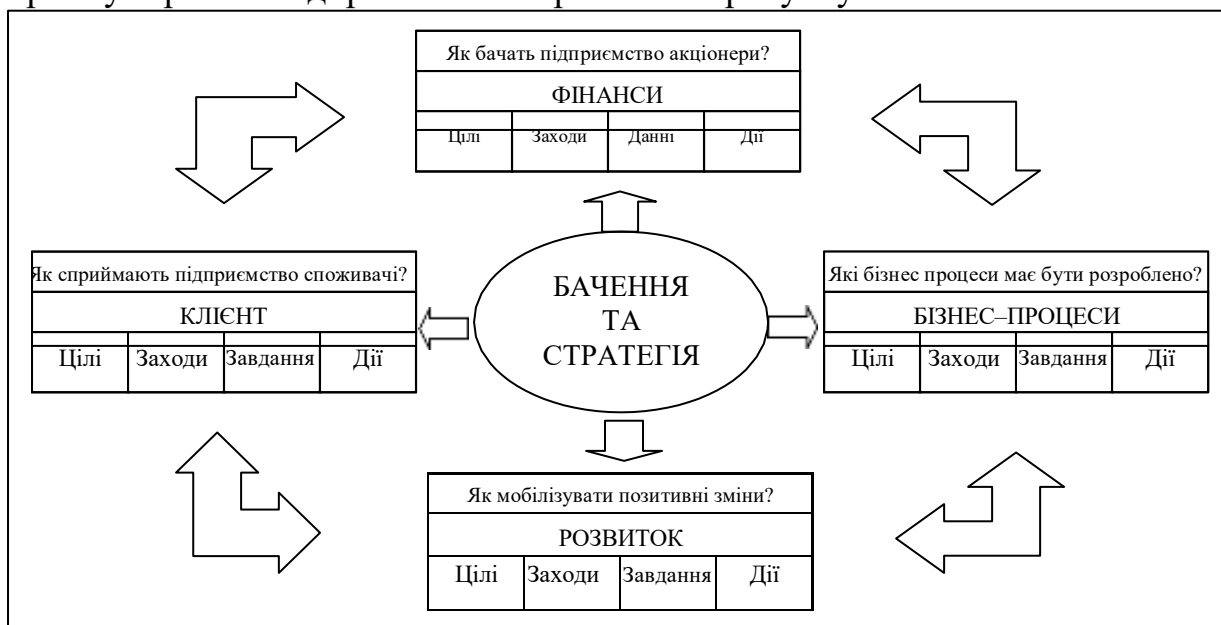

Рисунок 1 – Схема взаємодії стратегії підприємства та ЗСП

Джерело: побудовано за даними [2]

Як можна відмітити на основі рис. 1, бачення та стратегія компанії реалізуються через конкретні завдання, цілі та заходи за кожною групою перспектив, при цьому досягається єдність та синхронність різних структурних підрозділів при досягненні єдиної мети. Однак для правильної організації реалізації та оцінки стратегії підприємства через ЗСП необхідно розуміти

ієрархічну підпорядкованість та значення таких понять як місія, бачення та стратегічний план, що зображено на рис. 2.

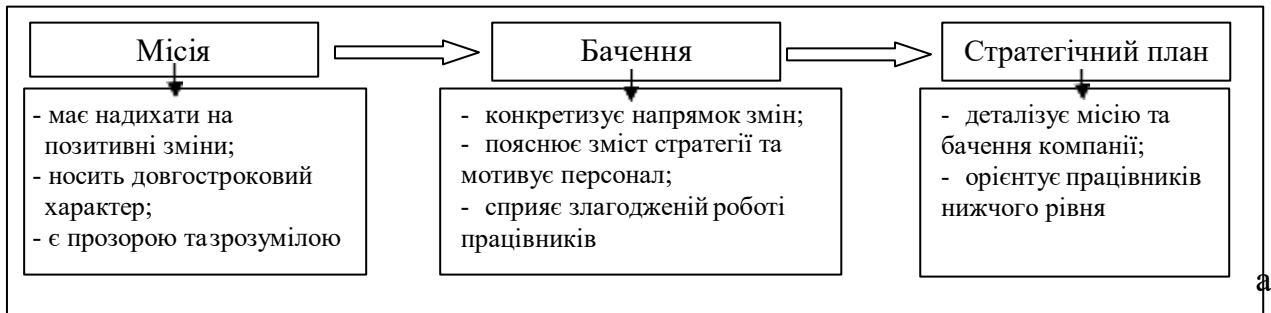

Рисунок 2 – Ієрархічна підпорядкованість та значення понять «місія», «бачення» та «стратегічний план»

Джерело: розроблено на основі джерела [3]

Місія характеризує найголовнішу мету функціонування підприємства, яка визначає головний напрямок його діяльності та ряд інших ключових аспектів існування суб'єкта господарювання. Як можна відмітити з рис. 2, вона має бути простою та актуальною у довгостроковій перспективі. Деталізація та конкретизація місії відбувається через бачення підприємства перспектив свого існування на найближчі 10–15 років. Важливим аспектом у процесі розробки бачення є також її реальність.

Стратегічний план адаптує місію та бачення діяльності підприємства у довгостроковій перспективі через призму конкретних заходів, деталізованих за масштабністю, значенням та періодом їх реалізації.

Список використаних джерел:

1. Малярець Л. М. Збалансована система показників в оцінці діяльності підприємства / Л. М. Малярець, А. В. Штереверя. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. – 188 с.
2. Каплан Роберт С., Нортон Дейвід П. Збалансована система показників. Від стратегії до дії. – М.: ЗАТ "Олімп-Бізнес". – 30 с.
3. Крістіан К. Джонсон, Ірв Бейман, Джон Томпсон. Збалансована система показників для підприємств. – Філіппіни: Азіатський банк розвитку, 2007. – 148 с.
4. Гершун А. М., Нефедьева Ю. С. Розробка збалансованої системи показників Практичний посібник з прикладами. – 2-е изд., Расшир. – М.: ЗАТ "Олімп-Бізнес", – 128 с.
5. Нивен Пол Р. Збалансована система показників для державних та неприбуткових організацій / Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс. – 336 с.

Кравчук І. С.

канд.екон.наук, доцент, докторант

Тернопільський національний економічний університет

УНІФІКАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Одним з невід'ємних елементів забезпечення когерентного функціонування фінансової системи є її інфраструктура. Згідно матеріалів Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO) [1, с. 8] платіжні, клірингові та розрахункові функції системно важливої фінансової інфраструктури є критичними у площині забезпечення фінансової стабільності.

Одним з сучасних трендів розвитку фінансової інфраструктури Європейського Союзу є її уніфікація, яка реалізується як в напрямі створення єдиних регуляційних вимог щодо функціонування пост-транзакційних систем, так і на основі створення спільних розрахунково-клірингових інституцій.

Для збільшення інтеграції розрахункового і клірингового сектору на європейському ринку Європейський центральний банк з 2008 року почав реалізовувати проект T2S (TARGET–2 Securities) зі створення єдиної системи розрахунків за цінними паперами й трансферу грошових коштів через рахунки центральних банків.

Основними рисами T2S є: єдина інтегрована технічна платформа для рахунків у цінних паперах і грошових рахунків, використання принципу поставки проти платежу (DVP), мульти-валютний вимір, учасниками є центральні депозитарії. Перевагами системи є нижчі комісійні платежі за проведені розрахунки щодо транзакцій у національному і транскордонному вимірі, можливість доступу до всіх цінних паперів потенційно через один центральний депозитарій, оптимізація управління ліквідністю та забезпеченням, редукція витрат бек-офісів учасників транзакцій, нові бізнес-можливості та доступ до нових активів [6].

У 2015 році вже була готова операційна версія T2S і 22 центральні депозитарії цінних паперів п'ятьма хвилями з червня 2015 року до вересня 2017 року мігрували свої розрахункові процеси на правах аутсорсингу до T2S.

Впровадження цієї системи позитивно впливає на підтримку ринкової стабільності на основі мінімізації ризиків контрагентів і неплатоспроможності платіжних агентів. На протязі 2016 року середньоденна кількість транзакцій виконаних через T2S зросла до 255 тис. (у грудні), а обсяг транзакцій – до 578,07 млрд. євро (рис. 1).

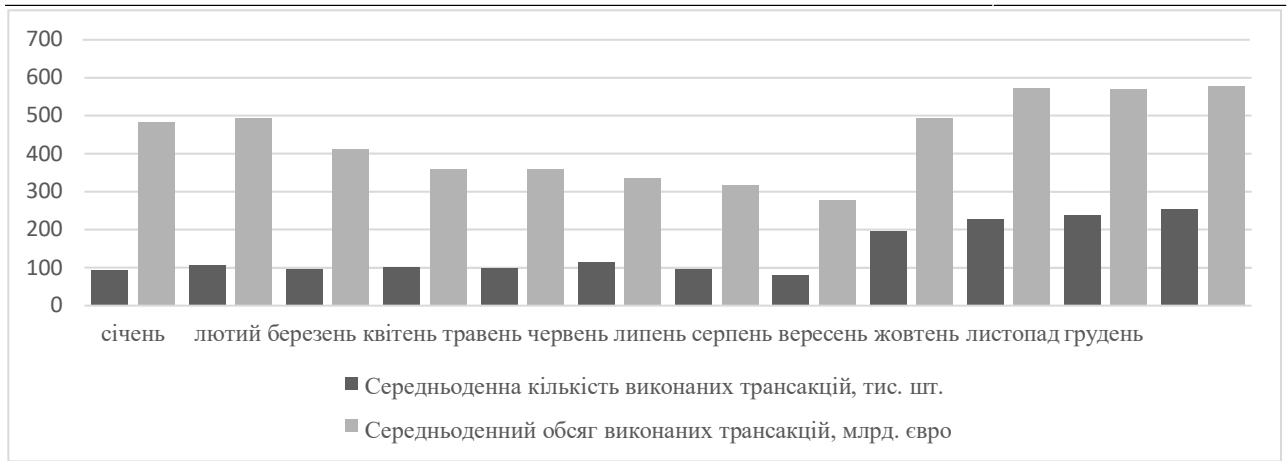

Рисунок 1 – Динаміка виконання трансакцій в T2S (2016 р.)

Джерело: побудовано автором за даними Європейського центрального банку

Іншим напрямом уніфікації є формування спільної регуляторної платформи в ЄС, що відображено в прийнятті важливих розпоряджень – у 2012 р. щодо деривативів на неорганізованому ринку, центральних контрагентів (CCP) і торговельних репозиторіїв (EMIR) [2] та у 2014 р. щодо центральних депозитаріїв цінних паперів (CSD) [5]. Директива MiFID II (2014 р.) [3] і розпорядження MiFIR (2014 р.) [4], які почнуть діяти з початку 2018 року, також містять положення щодо депозитарної і розрахунково-клірингової діяльності. Важливими нормами цих нормативно-правових актів є: обов'язковість звітування параметрів укладених угод до репозиторіїв трансакцій; встановлення єдиних реєстраційних, організаційних і пруденційних вимог щодо діяльності CCP, репозиторіїв трансакцій і центральних депозитаріїв; можливість транскордонної діяльності інституцій пост-трансакційної інфраструктури на фінансовому ринку країн ЄС на основі єдиної реєстрації; дата розрахунку за операціями купівлі-продажу обігових фінансових інструментів (крім деривативів) не повинна перевищувати два робочі дні після дня укладення угоди; наявність можливості розрахунків поза системами розрахунків цінними паперами при умові щоквартального звітування про кількість та обсяг таких розрахунків; системи розрахунку цінних паперів можуть вести виключно центральні депозитарії на основі відповідного дозволу та центральні банки.

Список використаних джерел:

1. CPMI & IOSCO Recovery of financial market infrastructures, 2014.
2. European Parliament and of the Council. Regulation No 648/2012 on OTC derivatives, central counterparties and trade repositories (EMIR).
3. European Parliament and of the Council. Directive 2014/65/EU on markets in financial instruments and amending Directive 2002/92/EC and Directive 2011/61/EU (MiFID II).
4. European Parliament and of the Council. Regulation (EU) No 600/2014 on markets in financial instruments and amending Regulation (EU) No 648/2012 (MiFIR).

5. European Parliament and of the Council. Regulation No 909/2014 on improving securities settlement in the European Union and on central securities depositories (CSD) and amending Directives 98/26/EC and 2014/65/EU and Regulation (EU) No 236/2012 (2014).
6. TARGET2–Securities (T2S) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/FINANCIALSECTOR/Resources/282044-1260476242691/T2S.pdf>.

Кульбачна Л. А.

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Науковий керівник: канд. екон. наук **Мельник О. І.,**
Миколаївський національний аграрний університет

ДІАГНОСТИКА БАНКРУТСТВА В КОНТЕКСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В сучасних умовах розвитку економіки України спостерігається нарощування негативних тенденцій, які відзначаються на результативності, діяльності господарюючих суб'єктів та спричиняють збільшення кількості збанкрутілих підприємств. Зазначене потребує розгляду питань, пов'язаних з розкриттям змісту банкрутства, розробкою методики визначення його ймовірності, виявлення кризових проявів на початкових етапах та подолання їх наслідків.

Теоретичні, методологічні засади антикризового управління досліджували такі науковці як О. Ларіонова, Л. Лігоненко, В. Маховка та інші. Однак, варто відзначити, що на сьогодні вирішення проблеми банкрутства за нестабільних умов господарювання залишається вкрай актуальним і потребує більш глибокого дослідження з точки зору його запобігання та подолання кризових явищ в діяльності підприємств.

Будь-яке підприємство у процесі своєї господарської діяльності зіштовхується з ризиками, які виникають у результаті негативного впливу на нього зовнішніх і внутрішніх факторів. Найбільш непередбачуваний вплив на підприємство здійснюють зовнішні фактори, такі як: інфляція, зміна ринкової кон'юнктури, зміна податкового законодавства, нестабільність політичної ситуації тощо. Вплив вищезгаданих факторів у більшості випадках призводить до погіршення фінансового стану підприємств, появи кризових тенденцій та нерідко доводить їх стан до межі потенційного банкрутства. Під банкрутством підприємства розуміють неспроможність юридичної особи відновити свою платоспроможність та задовольнити у встановлений для цього термін пред'явлені йому кредиторами вимоги й виконати зобов'язання перед державою [1].

Згідно з інформацією, яка надходить до Державного департаменту з питань банкрутства, з кожним роком зростає кількість справ про банкрутство підприємств різних форм власності. Так, кількість порушених справ про банкрутство підприємств у 1999–2002 рр. мала тенденцію до зниження, а починаючи з 2003 р. – щорічно зростала, причому перше найбільш активне зростання їх кількості відбулося у 2006–2007 рр. (на 2892 справи у 2006 р. та на 3109 – у 2007 році). У 2012 р. кількість справ, закінчених провадженням, становила 10382, у 2013 р. їх чисельність скоротилася на 2454 випадки, у 2014 р. – на 1886, а у 2015 р. – зросла на 1075 справ [2].

При здійсненні прогнозування ймовірності банкрутства по кожному з підприємств виділяється визначена кількість показників, що характеризують його фінансовий стан. Причому, для аналізу можуть бути включені дані за

відповідними показниками і за ряд років, що дозволяє оцінити схильність підприємства до банкрутства з урахуванням фактору часу. Для оцінки ймовірності банкрутства у вітчизняній практиці найчастіше використовується система коефіцієнтів: коефіцієнт поточної ліквідності (покриття); коефіцієнт забезпеченості власними коштами; коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності. Проте, не зважаючи на наявність великої кількості методик, що дозволяють прогнозувати банкрутство підприємства з тією або іншою мірою вірогідності, жодна з них не може претендувати на використання як універсальна [3].

Процес виведення підприємства з кризового стану має відбуватися не хаотично, безсистемно, він має бути належним чином організований та скоординований. Антикризове управління повинне, перш за все, забезпечити фінансову стабілізацію на підприємстві, вчасно попереджувати та приймати адекватні заходи щодо усунення складнощів у його діяльності. Цього можна досягти при послідовному виконанні наступних дій:

- систематичний розрахунок чистого робочого капіталу. Цей показник важливий тому, що дає можливість підприємству сплатити свої зобов'язання і збільшити виробництво;

- контроль поточної і перспективної платоспроможності підприємства у динаміці, оскільки, при цьому важливо враховувати фактор часу, а саме своєчасно перетворити активи в готівку або зайняти кошти саме в той момент, коли це необхідно для підприємства.

Отже, процес діагностики банкрутства на підприємстві є важливим напрямом антикризового управління, проведенням якого не можна нехтувати. При цьому варто обирати не просто найбільш прийнятну модель оцінювання вірогідності банкрутства з існуючих, а розраховувати показники фінансового стану, враховуючи стан економіки в Україні загалом і в галузі зокрема, застосовувати ряд експертних методів для врахування чинників, які неможливо обчислити, а також застосовувати у практичній діяльності вище наведену послідовність здійснення процедур.

Список використаних джерел:

1. Ларіонова О. А. Основи антикризового управління: навчальний посібник під редакцією проф. А. Ф. Андрєєва. – М. : ГУП Видавництво «Нафта і газ» РГУ нафти и газу, 2007. – 203 с.
2. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико–методологічні засади та практичний інструментарій / Л. О. Лігоненко. – К. : КНТЕУ, 2011. – 580 с.
3. Маховка В. М. Методологія формування системи антикризового управління підприємством / В. М. Маховка // Інноваційна економіка. – 2013. – № 1. – С. 102–105.

Покровська О. В.

асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: ДОСВІД ЄС

Ставши на шлях децентралізації влади та фінансів, у зв'язку з набуттям чинності Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» настали нові можливості для побудови успішної та розвиненої країни. Нагальним постає питання фінансової підтримки діяльності об'єднаних територіальних громад для розбудови сільських територій, забезпечення їх стійкості та привабливості для інвесторів, розвитку підприємництва на селі. Основними пріоритетними напрямками політики сільського розвитку має бути інтегрований розвиток сільських територій, забезпечення привабливих умов проживання для сільських жителів, зменшення рівня сільської бідності і підвищення конкурентоспроможності сільської економіки. І саме тому, для вирішення даного питання з метою удосконалення стимулюючих механізмів розвитку сільських територій, велике значення відіграє міжнародний досвід який є необхідним та актуальним на сьогодні.

Досвід Польщі: у 1990 році було створено Європейський Фонд Розвитку Польського Села – неурядову організацію, метою якої є покращення технічної інфраструктури, розвитку місцевого підприємництва, а також розвитку освіти та соціальної сфери сільських територій. У 2014 році Європейською Комісією була затверджена Програма сільського розвитку Польщі на період 2014–2020 років, що передбачає виділення коштів у розмірі 13.5 мільярдів євро на розвиток сільських територій країни. Третину цієї допомоги заплановано спрямувати на покращення ефективності та конкурентоспроможності близько 200 000 польських фермерських господарств, створення понад 22 000 робочих місць та 1 800 виробничих груп у АПК Польщі. Третина коштів буде спрямовано на впровадження еко–дружніх практик господарювання.

Основна ціль політики ЄС для країн Балтії – посилення економічної, соціальної і територіальної єдності, шляхом зменшення розбіжностей у рівні розвитку серед областей. Завдяки Європейським програмам спрямованих на розвиток сільських територій, здійснюється фінансова допомога у вигляді дотацій. Підтримка агросектору країн Балтії здійснюється за регіональною політикою ЄС. У зв'язку з Програмою регіонального розвитку 2014–2020 р.р., фінансування здійснюється у розмірах 31,3 млрд євро на субсидії та 95,6 млрд євро на розвиток сільськогосподарських територій. [3]

Політика розвитку сільських територій Німеччини характеризується обов'язком Федерального міністерства продовольства та сільського господарства Німеччини сприяти розвитку села та сільських територій шляхом посилення економічної потужності і диверсифікації, створення нових робочих місць, тощо. Розробкою програм розвитку сільських територій займаються Федеральні землі, які визначають конкретні заходи та інструменти сприяння

цьому розвитку. ЄС та федеральна влада здійснює активну підтримку цих програм, які направлені на розвиток та удосконалення аграрної інфраструктури. Система фінансування розвитку сільських територій передбачена на період з 2015–2019 р.р. і базується на щорічному наданні 4,5% від максимальної суми національного бюджету незв'язаної державної допомоги як додаткових засобів для програми розвитку сільських територій. [2]

Завдяки Європейській політиці сільського розвитку велика кількість громад у країнах ЄС стали на шлях економічного зростання та економічної потужності. Вирішуються питання економічної, екологічної та соціальної спрямованості. Фінансові витрати ЄС сприяють розвитку сільських територій та районів шляхом надання можливостей для країн – членів Європейського Союзу вирішення питань з розподілення виділених цільових коштів. Програми ЄС спрямовані на демократизацію управління, забезпечення здоров'я нації, формування справедливого суспільства, забезпечення життєдіяльності в рамках екологічних обмежень, досягнення цілей розвитку на основі наукових досліджень. [4]

В Україні необхідно враховувати позитивний досвід країн Європейського Союзу. Сільські громади потребують підтримку з боку держави, з боку жителів громад, адже їх безпосередня участь, ініціація рішень сприяють економічному прогресу та ефективному функціонуванню громади. Держави загалом та окремі регіони стають один для одного позитивними зразками стратегій та диференційованих дій. Але, на жаль, відсутність уваги до іноземного досвіду з розвитку сільських територій стримує появу наукових підходів та концепцій, які повинні гармонійно поєднувати вітчизняні наукові розробки та концепції щодо розвитку сільської місцевості з тими напрацюваннями учених та фахівців іноземних країн, які успішно застосовуються та реально впроваджуються в особливих умовах сучасного функціонування сільських територій України. [1]

Список використаних джерел:

1. Гоголь Т. В. Багатофункціональний розвиток сільських територій – стратегічна мета державної регіональної політики // Державне управління: теорія і практика. – 2011. – № 1.
2. Попова О. Л. Розвиток багатофункціонального сільського господарства: досвід Німеччини // Економіка і прогнозування. – 2015. – № 2. – С. 148–158.
3. Радченко О. Досвід бюджетного фінансування сільського господарства на прикладі країн Прибалтики // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. зб. наук. праць. – 2014. – Вип. 2. – С. 232–236.
4. Сава А. П. Європейський досвід розвитку сільських територій: вивчення можливостей для України // Вісник АПСВТ. – 2017. – №2. С. 83–85.

Самойлик Ю. В.

канд.екон.наук, доцент, докторант,
доцент кафедри економіки підприємства,
Полтавська державна аграрна академія

ОЦІНКА ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА АГРЕГОВАНІ ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ КРАЇН

В умовах глобалізації економіки важливе значення має оцінка досягнутого рівня соціально–економічного розвитку. Для співставлення країн використовується низка показників, які характеризують різні аспекти діяльності як окремих суб'єктів господарювання, так і країни в цілому. Основним показником, що формує рейтинг країн та визначає ефективність розвитку та функціонування елементів економічних систем є валовий внутрішній продукт.

Аналіз рейтингу країн за рівнем ВВП показав [1–2], що найвищими ці показники у 2016 р. були у США – 18561,9 млрд. дол., Китаю – 11391,6 млрд. дол., Японії – 4730,3 млн. грн., Німеччині – 3494,9 млрд. дол., Великобританії – 2649,9 млрд. дол. Також високі показники ВВП мають Франція, Індія, Італія, Бразилія, Канада, Південна Корея, Австралія, Іспанія, Мексика, Росія. Для даних країн показник ВВП перевищує значення 1000 млрд. дол. США. Формування рейтингу країн лише за показником номінального ВВП не відображає загальну картину досягнутого рівня розвитку держав світу, оскільки високі значення такого показника можуть бути досягнуті за рахунок екстенсивних чинників, таких як значна територія і чисельність населення, при цьому добробут громадян може залишатись низьким не дивлячись на загальні високі показники зростання валового виробництва. Найбільш точним показником, який відображає рівень економічного розвитку держави є валовий внутрішній продукт на одну особу за паритетом купівельної спроможності. За цим показником найбільш розвинутими є такі країни, як Катар – 127,9 тис. дол./особу, Макао – 124,7 тис. дол./особу, Люксембург – 101,9 тис. дол./особу (рис. 1). Також високими дані показники є для Сінгапуру, Ліхтенштейну, Брунею, Норвегії, Кувейту, Ірландії, Об'єднаних Арабських Еміратів, Сан–Марино, Швейцарії. Варто зауважити, що такі країни, як США, Китай, Японія, Німеччина, Великобританія (які є лідерами за номінальним ВВП), за показником ВВП ПКС на одну особу займають відповідно 14, 86, 32, 22, 29 місця. Отже, проведені розрахунки підкреслюють тезу про наявність екстенсивних тенденцій розвитку країн світу, що також підкреслюється результатами кореляційно–регресійного аналізу.

Проведений кореляційно–регресійний аналіз залежності ВВП за паритетом купівельної спроможності на одну особу від території країни, чисельності населення та номінального ВВП свідчить, що взаємозв'язок між цими ознаками є тісним, про свідчить коефіцієнт кореляції 0,995; на 98,1 %. Зміна ВВП ПКС на особу зумовлена наведеними чинниками, на що вказує коефіцієнт детермінації.

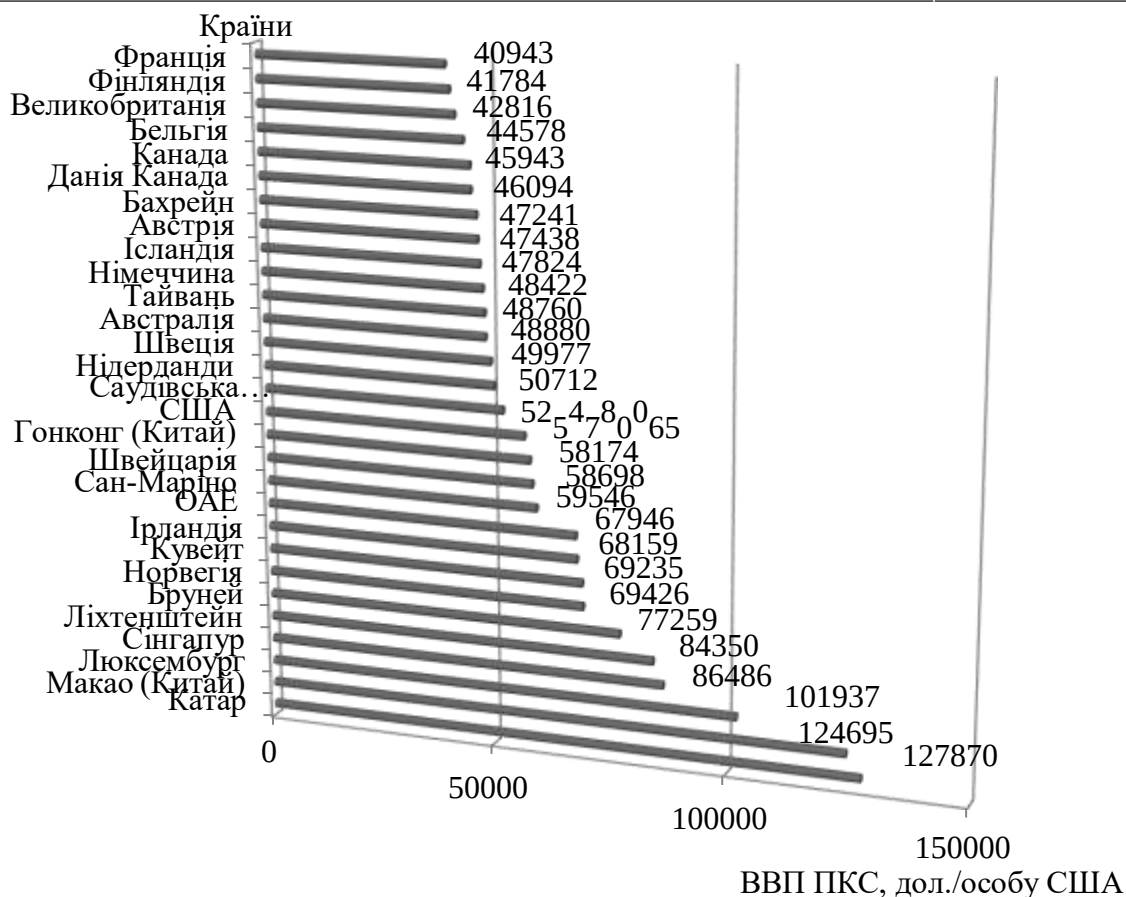

Рисунок 1 – Рейтинг країн за показником ВВП за паритетом купівельної спроможності на одну особу, дол. США/особу, 2016 р.

Джерело: узагальнено автором за [1–2]

Аналіз парних коефіцієнтів кореляції вказує на те, що ВВП за паритетом купівельної спроможності на одну особу найбільше залежить від номінального ВВП (парний коефіцієнт кореляції між цими ознаками становить 0,736), залежність від чисельності населення та площі країн слабка (парні коефіцієнти кореляції відповідно становлять 0,337 та 0,04). Спостерігається також помірна залежність номінального ВВП від території країн та чисельності їх населення. Взаємозв'язок між цими ознаками є помірним, про свідчить коефіцієнт кореляції 0,64; на 41 % (коефіцієнт детермінації) зміна номінального ВВП зумовлена наведеними чинниками; критерій Фішера складає $F(2,198)=68,7$, що свідчить про високу якість моделі і можливість її використання для прогнозування. Парні коефіцієнти кореляції між номінальним ВВП чисельністю населення та територією відповідно становлять 0,433 та 0,311. Проведений аналіз підкреслив те, що високі показники соціально-економічного розвитку країн у більшій мірі зумовлюються інтенсивними чинниками.

Список використаних джерел:

1. Дані Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org>.
2. Країни світу (територія, населення, ВВП) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://seosait.com/state-world-2016-territory-population-gdp>.

Баришевська І. В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансові проблеми інноваційного розвитку підприємств в Україні мають системний характер та спричинені впливом багатьох факторів та заходів, серед яких: узгодження цілей інноваційного розвитку окремого підприємства з цілями розвитку зовнішнього середовища, які мають характер, що швидко змінюється; адекватність оцінки ресурсних потреб та інноваційних можливостей підприємства; врахування стадії життєвого циклу підприємства та продукції; підготовленість внутрішньої системи менеджменту до інноваційних змін на підприємстві, зокрема, адекватність організаційної структури управління підприємством та виробництвом.

Відповідно до Закону України "Про інвестиційну діяльність", інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1].

Основними завданнями, що сприятимуть інноваційному розвитку, є:

- структурна перебудова національної економіки;
- створення адаптивної інфраструктури інноваційної діяльності;
- цілеспрямована підготовка кадрів високої кваліфікації для високотехнологічних галузей, а також менеджерів інноваційної діяльності;
- створення ринку інноваційної продукції, на якому буде забезпечений належний рівень захисту інтелектуальної власності;
- широке застосування в усіх галузях економіки і сферах суспільного життя інформаційно–комунікаційних технологій;
- удосконалення системи державної підтримки та регулювання інноваційної діяльності;
- підвищення інноваційної культури суспільства [3].

Основними принципами розбудови системи фінансування інноваційної діяльності є [3]:

1. Орієнтація системи на ефективне застосування новітніх розробок ("чітка цільова орієнтація").
2. Логічність та правова регламентація механізмів, які використовуються у процесі впровадження нововведень.
3. Багатоваріантність джерел фінансування.
4. "Комплексність системи", що передбачає взаємопов'язаність сукупності інновацій та спрямованості їх використання.
5. Гнучкість та здатність системи фінансування інноваційної діяльності пристосовуватися до мінливого зовнішнього середовища за умови максимізації її ефективності.

Джерелами фінансової підтримки інноваційної діяльності відповідно до ст. 18 Закону України "Про інноваційну діяльність" [1] є:

- кошти Державного бюджету України;
- кошти місцевих бюджетів;
- власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово–кредитних установ;
- власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності;
- кошти (інвестиції) будь–яких фізичних і юридичних осіб;
- інші джерела, не заборонені законодавством України.

Основними джерелами фінансування діяльності підприємства є власні та залучені.

Власні джерела поділяються на:

- сформовані за рахунок зовнішніх джерел (статутний, додатковий, пайовий капітал, додаткова емісія акцій);
- сформовані за рахунок внутрішніх джерел (дохід від реалізації продукції, робіт, послуг, товарів, у т.ч. нерозподілений прибуток і амортизаційні відрахування, резервний капітал).

До залучених джерел фінансового забезпечення відносять:

- сформовані за рахунок зовнішніх джерел (кредити фінансових установ, кредиторську заборгованість; державне фінансування; фінансові ресурси партнерів; страхові виплати; міжгосподарське фінансування; інвестиційні фінансування, грантове фінансування, ресурси меценатів та спонсорів);
- сформовані за рахунок внутрішніх джерел (відстрочена та прострочена заборгованість за облігаційними позиками, кредиторська заборгованість не сплачена у строк, реструктуризований борг за кредитами і позиками, відстрочений податковий борг, забезпечення) [4].

В умовах впровадження інноваційної моделі розвитку підприємства, основні джерела фінансування для багатьох підприємств стають недоступними за причини збитковості діяльності, високої плати за користування банківськими кредитами, зменшення ринкової вартості підприємства та інше.

І тому вітчизняні підприємства вдаються до пошуку інших джерел фінансування, які в умовах нестабільності та кризи можуть забезпечити інноваційну діяльність підприємства доступними фінансовими ресурсами з найменшими втратами часу та ресурсів. До таких джерел фінансування відносяться, лізинг, лізбек, селенг, факторинг, венчурне фінансування, форфейтинг, страхування, франчайзинг [4].

На сьогоднішній день скорочується державне фінансування та банківське кредитування підприємств на потреби їх технічного переоснащення, модернізацію технологій, впровадження продуктивних інновацій. Банки скорочують обсяги кредитування підприємств, перш за все довгострокового, через нестабільність економічної ситуації та великі фінансові ризики. Підприємства також не мають достатньо власних коштів для інноваційного розвитку. Визначення оптимальної структури фінансування інноваційного розвитку підприємства ґрунтується на поєднанні одночасного вжитку основних

та інших джерел фінансування, що відкриє підприємству можливість залучати фінансові ресурси більш ефективно з різноманітних джерел, у найкоротший період та у більшому обсязі.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність : закон України / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2002, № 36, ст. 266.
2. Кобушко І. М. Шляхи покращення фінансування інноваційного розвитку в Україні з використанням міжнародного досвіду / І. М. Кобушко, Е. І. Гусейнова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011, – № 2. – С.124–130
3. Микитюк П. П. Аналіз інвестиційно–інноваційної діяльності підприємств : монографія / П. П. Микитюк. – Тернопіль : Тернограф, 2009. – 304 с
4. Третяк Н. М. Формування оптимальної структури фінансування інноваційного розвитку підприємства / Н. М. Третяк, Н. Г. Нагайчук // Фінансовий простір. –2015. – № 4 (20). – С.175–180.

Вієнко Є. В.

здобувач вищої освіти напряму підготовки «туризм»

Науковий керівник: **Сардак С. Е.**

Дніпровський гуманітарний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Зелений туризм—форма сталого туризму, яка сфокусована на відвідуванні щодо незайманих антропогенним впливом природних територій, цей вид туризму орієнтований на поглиблене вивчення місцевої флори і фауни. Він дає розуміння цілісності навколишнього середовища і усвідомлення нашої відповідальності за екологію планети. Згідно з офіційними статистичними даними Всесвітньої туристської організації, «зелені» подорожі нині займають від 7 до 20% в загальному обсязі туристських поїздок. Темпи зростання сільського зеленого туризму оцінюються від 20 до 30% в рік. Зелений туризм вважається одним з найбільш перспективних видів туризму, не тільки в усьому світі, але і в Україні, тому важливо перспективу розвитку для створення туристичних положень. Питання розвитку зеленого туризму займалися: Сардак С. Е.; Григор'єва М. І.; Чернява А. Л.; Кравцов С. С.; Кудінова І. П.; Рутінській М. Й. і багато інших.

Цей вид туризму, один з молодих видів внутрішнього туризму, який вже встиг добре зарекомендувати себе. Україна з величезними природними багатствами, унікальними ландшафтно—кліматичними умовами і вигідним географічним розташуванням має виключно сприятливі умови для розвитку екологічного туризму та сільського зеленого туризму. Сільський зелений туризм у ХХІ ст. — один з найперспективніших видів відпочинку в Карпатському, Подільському, Наддніпрянському регіонах. Це в значній мірі обумовлено природними умовами, розвиненою санаторно—курортною інфраструктурою з джерелами лікувальних мінеральних вод. Для сільських жителів України цей вид туризму є найкращим стимулом для початку і розвитку підприємницької діяльності, що дає додаткові доходи і підвищує рівень зайнятості членів сільських родин.

Більшість 500 населених пунктів мають унікальну історико—культурну спадщину. Охороняється державою близько 30 національних і регіональних парків і садіб відомих діячів української культури. Видатними є лікувальні ресурси — більше 400 джерел мінеральних вод і більше 100 родовищ цілющих вод, які є унікальні не тільки для України, але й для Європи. Проведені дослідження виявили, що кожний регіон України характеризується своїм напрямком розвитку сільського туризму [1].

Міжнародний імідж сільського відпочинку також є неоднозначний. З одного боку, Україна традиційно сприймається як аграрна країна, одна з європейських житниць із збереженим сільським укладом життя, багатою культурною спадщиною, з знищеної природою і гостинними господарями. З іншого боку, не приваблює іноземних туристів відносно низький стандарт житла

і його недостатня технічна забезпеченість, а також необлаштованість сіл та досить обмежений вибір дозвілля та можливостей активного відпочинку.

В Україні прийнятий закон "Про особисте селянське господарство", який дає право власнику сільської садиби надавати послуги в сфері "зеленого" туризму. Розвиток агротуризму допомогло б вирішити частину соціальних проблем українського села. За даними статистики середньорічна кількість працездатного населення, що проживає в сільській місцевості становить 6,4 млн осіб. З них понад 0,5 млн зареєстровані як безробітні, а 3 млн. Відносять себе до незайнятому населенню.

Одним з елементів механізму розвитку і функціонування сільського зеленого туризму мають бути надані повноваження (компетенції) Спілці сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні щодо створення добровільної системи категоризації місць розміщення (якості послуг), а також здійснення контролю за дотримання цих норм господарями.

Так як, зелений туризм є одним з перспективних напрямків розвитку туризму в світі і в Україні. Розвиток туризму на сільських територіях є соціально значущим видом підприємницької діяльності, який сприяє сталому розвитку сільських територій; розвитку інфраструктури, поліпшення якості життя, збільшення доходів місцевого населення, створення робочих місць, підтримки та збереження традицій і культури, збереженню екології. Сьогодні для ефективного просування національного туристичного продукту на зовнішньому ринку потрібна не лише організаційна, а й фінансова підтримка з боку української держави. Створення позитивного образу нашої країни та її туристичних об'єктів має стати частиною загальної стратегії розвитку туризму в Україні.

Список використаних джерел:

1. Сільський зелений туризм в Україні. Проблеми. Досягнення. Перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.magazine-rest.in.ua>
2. Паламарчук С. П. Розвитк «зеленого» туризму в Україні : наукова робота.
3. Sardak S. Global innovations in tourism / S. Sardak, V. Dzhyndzhoian, A. Samoilenko // Innovative Marketing. – 2016. – № 3. – С. 45 – 50.

Іванова І. В

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: асистент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування **Боднар О. А.**
Миколаївський національний аграрний університет

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В Україні з поглибленням ринкових відносин все більше підприємців усвідомлює об'єктивну необхідність впровадження інновацій для завоювання нових вітчизняних і світових ринків високотехнологічних та конкурентоспроможних товарів і послуг.

Усвідомлення значимості інноваційних перетворень на сучасному етапі розвитку України привертає до даної проблеми інтерес багатьох науковців: В. А. Бабенко [1], О. Волкова, А. Гречана, М. Денисенка, [2], М. Стріха, В. Шовкалюка, А. Седова [3] та багатьох інших.

Українська держава на ділі не забезпечує рівність суспільних і державних інтересів. Вагомим підтвердженням цього є: проведення непрозорої приватизації державних підприємств, передача за безцінь у приватну власність стратегічно важливих державних об'єктів, здійснення захвату кращої землі сільськогосподарського призначення тими, хто працювати на ній не збирається, а отже і не зацікавлені в підвищенні її продуктивності в майбутньому.

Без дієвої фінансової підтримки, впровадження інновацій в державі має обмежений характер, тому саме фінансовий механізм займає провідне місце серед складових механізму інноваційного розвитку країни. Варто відзначити, що бюджетні кошти спрямовуються на здешевлення кредитів, залучених у національній валюті України або в іноземній валюті; надання державної підтримки для реалізації інвестиційних проектів на умовах співфінансування.

Слід відмітити, що дієвий фінансовий механізм не можливий без фінансового регулювання та стимулювання інноваційного розвитку держави.

Для української економіки важливе значення має прискорене формування фінансових об'єднань, які орієнтують виробництво на вирішення стратегічних інноваційних завдань; стимулювання інвестувань інноваційного виробництва шляхом випуску акцій інвестиційними компаніями в разі реалізації ними конкретних інвестиційних проектів; посилення використання лізингу нового обладнання і машин, які необхідні для розвитку виробництва і підвищення його ефективності та ін.

В той же час розвиток національної інноваційної системи, як окремого об'єкту державної політики, стратегічні цілі розвитку, основні засади та функціонування національної інноваційної системи в нормативно-правовій базі відсутні.

Недотримання певних умов може призвести до зростання загроз національній безпеці, вибуття України із числа економічно розвинених країн світу та перетворення її у ресурсний придаток однієї або групи країн – лідерів [3].

В Україні слід обов'язково враховувати світовий досвід у напрямі використання фінансових механізмів стимулювання інноваційного розвитку. Згідно з досвідом розвинених країн світу, вплив інноваційного фактору на економіку має відбуватися шляхом узгодження інноваційної політики з науково-технічною, бюджетно-фінансовою, грошово-кредитною, промисловою та зовнішньоторговельною політикою та за умови досягнення єдності інтересів і встановлення злагоджених стосунків між суспільством, державою, владою, бізнесом та іншими громадськими і науковими інституціями [3].

Для вирішення назрілих проблем інноваційної сфери України доцільно було б здійснити комплекс певних інституціональних заходів:

- упорядкувати і вдосконалити законодавчу та нормативно-правову базу, що регламентує діяльність інноваційного підприємництва, адаптувати її до принципів і норм Європейського Союзу;
- розробити механізм фінансування наукових досліджень в Україні;
- встановити мінімальну частку ВВП (держбюджету), що має спрямовуватись на фундаментальні та технологічні дослідження;
- розробити комплекс заходів з патріотичного виховання, підвищення рівня національної свідомості, культури спілкування, усвідомлення необхідності дотримання існуючих суспільних неформальних правил, норм, традицій тощо;
- розширити пряме державне фінансування у вигляді надання цільових субсидій і грантів підприємствам, субвенцій малим і середнім фірмам, які реалізують інвестиційні проекти;
- збільшити надання спеціальних податкових кредитів та пільг підприємствам і установам різних форм власності, які інвестують власні кошти у наукові дослідження, розробляють прогресивні екологічно чисті технології тощо.

В інноваційній сфері України набуло поширення ігнорування законодавства, призупинення дії окремих статей законів, насамперед тих, які стосуються фінансування інноваційної діяльності, що значною мірою перешкоджає здійсненню інновацій. Отже, вирішення наявних в Україні проблем планування, використання та управління фінансуванням інноваційного розвитку економіки та підвищення їх результативності є невід'ємною передумовою успішного економічного розвитку і безумовно, дасть можливість зробити вагомий крок в розвитку національної економіки України.

Список використаних джерел:

1. Бабенко В. Інвестиційний чинник інноваційного розвитку агропромислового виробництва [Електронний ресурс] / В. А. Бабенко. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Економіка і організація інноваційної діяльності : [підручник] / [О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.]. – К. : ВЦ «Професіонал», 2004. –960 с.

3. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010—2020 роки в умовах глобалізаційних викликів: збірник // М. В. Стріха, В. С. Шовкалюк, Т. В. Боровіч та інші. – К. : Прок–Бізнес, 2009.

Грішнова О. А.
д-р.ekon.наук, професор
Козловський А. Т.
аспірант
КНУ імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО–ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОКОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ

Економічний розвиток країни та окремих галузей промисловості не можливий без постійного впровадження інновацій, адже саме шляхом запуску інноваційних продуктів підприємства здатні досягати конкуретних переваг та забезпечувати високий рівень прибутковості через створення доданої вартості. Державна підтримка інноваційної активності підприємств, в тому числі молокопереробної галузі, має бути спрямована на створення такого нормативно–правового поля, яке б заохочувало підприємства до реалізації інноваційних проектів. На жаль, такої мотивації в умовах поточного нормативно–правового забезпечення інноваційної діяльності ще далеко не досягнуто.

Перш за все, необхідно зазначити, що відповідно до чинного українського законодавства, для визнання продукту підприємства «інноваційним», необхідно пройти процедуру реєстрації, основними передумовами якої є [1]:

- 1) реалізація продукту у вигляді об'єкта інтелектуальної власності (винаходу, промислового зразка, корисної моделі), на які виробник має державні охоронні документи;
- 2) реєстрація інноваційного продукту Українським інститутом науково–технічної експертизи та інформації.

Оскільки зазначені вище дії, необхідні для реєстрації продукту як «інноваційного», передбачають суттєві трудно– та часозатрати, лєвова частка продуктів, що могли б відповідати статусу «інноваційного» (такі продукти, що виготовляються в Україні вперше, розробка яких підвищує вітчизняний науково–технічний та технологічний рівень) не проходять державну реєстрацію, а тому не можуть вважатися інноваційними відповідно до українського законодавства.

Додатково слід зазначити, що до 2005 року Законом України «Про інноваційну діяльність» [1] передбачалися особливості в оподаткуванні та митному регулюванні інноваційної діяльності. Відповідно до них підприємства, що мали чинні свідоцтва про реєстрацію інноваційних проектів, впродовж терміну реалізації такого проекту мали суттєві пільги щодо нарахування та сплати податку на додану вартість, податку на прибуток, земельного податку, ввізного мита на устаткування, комплектуючі, матеріали, а також щодо амортизації основних засобів. Після відміни вказаних особливостей в оподаткуванні та митному регулюванні інноваційної діяльності, єдиним напрямом досягнення фінансової вигоди в результаті державної реєстрації інноваційних проектів та продуктів залишилась можливість залучення

фінансування відповідних проектів за рахунок Державного бюджету України, коштів місцевих бюджетів, коштів спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ.

Отож, зважаючи на складність залучення державних коштів для реалізації інвестиційних проектів приватними підприємствами, та враховуючи відміну податкових та митних пільг, підприємства приватної форми власності на сьогодні не зацікавлені в реєстрації інноваційних проектів та інноваційної продукції, оскільки фактично така реєстрація не приносить жодного економічного ефекту. Це ж стосується підприємств молокопереробної галузі, де більшість впроваджень, що могли б бути визнані інноваційною продукцією, не проходять державну реєстрацію, а тому не можуть вважатися інноваційними відповідно до чинного законодавства.

Попри те, що відповідно до поточного переліку середньострокових напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки [6], продукти молокопереробної галузі не вказані як пріоритетні, існує ряд впроваджень в цій галузі, що могли б бути визнані інноваційними [7, с.15]:

- 1) створення молочної продукції дієтичного спрямування та діабетичного харчування, в якій використовуються безкалорійні підсолоджувачі;
- 2) продукція для вагітних жінок, дітей дошкільного та шкільного віку, немовлят, спортсменів, яка збагачена вітамінами (кальцієм, фтором та ін.);
- 3) продукція для хворих на шлункові захворювання, насичена біфідо- та ацидобактеріями, фруктовими добавками;
- 4) продукція тривалого терміну зберігання, з використанням новітніх технологій її обробки (ультрависокотемпературно оброблена молочна продукція з асептичним фасуванням).

З огляду на проведений аналіз, ми вважаємо, що сучасне нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності не сприяє інвестиційній та інноваційній активності підприємств молокопереробної галузі. Задля вирішення цієї проблеми пропонуємо:

- 1) на законодавчому рівні зафіксувати економічні вигоди від провадження інноваційної діяльності (це стосується як підприємств молокопереробної галузі, так і промисловості загалом), шляхом відновлення або оновлення податкових та митних пільг для підприємств, що реалізують інноваційні проекти. Конкретний механізм та інструменти податкового та митного стимулювання представлені у вітчизняній літературі [4];
- 2) перевести в електронний формат процес реєстрації інноваційних проектів та продуктів, при цьому необхідні зміни мають бути закріплені в «Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів»;
- 3) ввести в законодавче поле (наприклад, через Закон України «Про інноваційну діяльність») термін «інноваційні інвестиції», щодо яких і передбачити відповідні податкові та митні пільги.

Отже, враховуючи економічні реалії функціонування вітчизняних молокопереробних підприємств, ми встановили, що основними проблемами

нормативно–правового забезпечення їх інноваційної діяльності є відсутність економічної мотивації і складність реєстрації інноваційних проектів та інноваційних продуктів. Відповідно, пропонуємо на законодавчому рівні встановити податкові та митні пільги для підприємств, що реалізують інноваційні проекти, водночас спростити процес реєстрації інноваційних проектів та продуктів та закріпити в законі поняття «інноваційних інвестицій» з метою чіткої диференціації даного виду інвестицій від інших видів інвестування.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] : закон України / Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Курдиш Р. Ф. Інвестиційно–інноваційні аспекти активізації діяльності молокопереробних підприємств України / Р. Ф. Курдиш // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 776. – С. 264–269. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_776_41
3. Ліпич Л. Моніторинг стану та перспектив розвитку ринку молока й молочних продуктів України / Л. Ліпич, О. Товстенюк, І. Білик // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2016. – № 2. – С. 56–63. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echcenu_2016_2_12
4. Марченко О. Напрями податкового стимулювання інноваційної діяльності підприємств / О. Марченко, В. Ткаченко // Економіст. – 2013. – № 1. – С. 13–17. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2013_1_9
5. Перелік нормативно–правових документів стосовно інноваційних проектів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-texnologij/normativno-pravova-baza-u-sferi-innovacijnoyi-diyalnosti-ta-transferu-texnologij/shhodo-innovacijnix-proektiv.html>
6. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017—2021 роки [Електронний ресурс] : постанова №1056 від 28.12.2016 / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249657691>
7. Джемелінська Л. В. Ризик–менеджмент в інноваційній діяльності молокопереробних підприємств України // Економіка. Фінанси. Право. – 2013. – № 3.

Крочак М. С.

аспірант кафедри економіки підприємства

Шегда А. В.

д-р екон.наук, професор

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

ВПЛИВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ НА ВИБІР СТРАТЕГІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

В даний час кризова ситуація в країні призводить до того, що промислові підприємства здійснюють свою діяльність в умовах сильної невизначеності, і тому, існує необхідність мати уявлення, з яким рівнем невизначеності зіткнулося промислове підприємство. Словник подає нам таке визначення: невизначеність в системі – це ситуація, коли повністю або частково відсутня інформація про можливі стани системи і зовнішнього середовища [1]. Можна виділити чотири типи невизначеності:

- 1) досить точно прогнозоване майбутнє;
- 2) альтернативні варіанти майбутнього;
- 3) діапазон можливих варіантів майбутнього;
- 4) повна невизначеність [2].

Досить точно прогнозоване майбутнє. На цьому рівні невизначеність тут не має особливого впливу на формування стратегії розвитку виробничого підприємства. Менеджерам досить розробити одну стратегію майбутнього розвитку, що має необхідний ступінь точності і стане базою для корпоративної стратегії..

Другий вид невизначеності – найпоширеніший. Під час формування стратегій в умовах альтернативних варіантів майбутнього менеджери мають справу з класичною ситуацією невизначеності другого рівня: кожен з можливих варіантів цілком ясний, але передбачити, який з них буде реалізований, вкрай складно. У цій ситуації невизначеності керівництву підприємства необхідно розробити кілька відокремлених сценаріїв, кожен з яких повинен ґрунтуватися на тому чи іншому варіанті розвитку подій. [3].

Стратегії в умовах діапазону можливих варіантів майбутнього дозволяють виявити діапазон можливих варіантів майбутнього. Він визначається декількома змінними, але результат може знаходитися в будь-якій точці цього діапазону. З такою невизначеністю можуть зіткнутися промислові підприємства, якщо вони починають діяти на нових регіональних ринках. Для початку, як і при другому вигляді невизначеності, необхідно виявити ряд сценаріїв, які описали б альтернативні варіанти майбутнього, а вже потім зосередитися на відстеженні ринкових сигналів і змінах в законодавстві.

Четвертий вид невизначеності – найбільш багатовимірний. Тут практично неможливо прогнозувати стратегію розвитку промислового підприємства, так як не можна визначити ні сценарій, ні навіть діапазон можливих результатів. У цьому випадку компаніям необхідно визначити індикатори, здатні сигналізувати

про позитивні або негативні зміни на ринку. Керуючись такими індикаторами, менеджери зможуть відслідковувати еволюцію ринку та модифікувати стратегію в міру надходження нової інформації.

В умовах невизначеності компанія може зайняти одну з трьох стратегічних позицій: формуючу, адаптивну і зберігання права на участь у грі.

Компанії, які обрали формуючу стратегію, прагнуть змінити структуру галузі відповідно до власної концепції. Сама стратегія полягає в створенні нових ринкових можливостей шляхом радикальної реорганізації відносно стабільних галузей з першим видом невизначеності або за допомогою встановлення контролю над розвитком ринку в галузях з більш високою невизначеністю.

Прихильники адаптивної стратегії, навпаки, приймають і нинішню економічну, і майбутню структуру галузі як даність. Вони лише реагують на надані ринком можливості.

Третя позиція – збереження права на участь в грі – представляє собою особливу форму адаптивної стратегії, яка використовується тільки при другому, третьому і четвертому видах невизначеності. Вона полягає в здійсненні інвестицій крок за кроком з метою досягнення привілейованого положення. Такий стан дозволить компанії дочекатися зниження рівня невизначеності, а потім вибрати ту чи іншу стратегію [4].

Нижче наведена залежність вибору стратегічної позиції від того чи іншого типу невизначеності.

У передбачуваному середовищі більшості промислових підприємств необхідно дотримуватися адаптивної стратегії – вдосконалення продукції або поліпшення застосовуваних технологій у виробництві; будь-яких революційних зрушень в галузі не відбувається. Також можна використовувати і формуючу стратегію, але підприємство, яке намагається змінити усталену галузеву структуру значно збільшує невизначеність ринку.

В умовах другого та третього виду невизначеності використовується формуюча стратегія, але у другому випадку вона націлена на підвищення ймовірності втілення конкретного сценарію, а в третьому – на надання ринку загального імпульсу до розвитку, у вигідному для підприємства напрямку.

Максимальний ступінь невизначеності може забезпечити промислового підприємству, який обрав формуючу стратегію, більш високу прибутковість і менший ризик, хоча звучить це нелогічно. Роль підприємства, котрий наважився прийняти формуючу стратегію, що полягає в тому, щоб створити загальне уявлення про майбутнє, яке послугує орієнтиром для інших учасників ринку і посприяє руху галузі до більш стабільної та сприятливої ситуації. Тут також часто застосовується стратегія збереження права на участь в грі.

Отже, рішення про вибір оптимальної стратегії підприємства повинно базуватися на попередньому аналізі рівня невизначеності ринкового середовища, що дозволить розробити стратегію, що точно відповідає даному рівню невизначеності та зайняти одну з трьох стратегічних позицій: формуючу, адаптивну і зберігає право на участь у грі.

Список використаних джерел:

1. Словники [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://slovari.yandex.ru/dict/lopatnikov/article/lop/lop-0888.htm>
2. Ткаченко Д. Д. Совершенствование методов стратегического планирования развития промышленного предприятия : дис. ... канд. экон. наук / Д. Д. Ткаченко. Волгоград, 2006. 193 с Ансофф И. Стратегическое управление : Сокр. пер. с англ. / Науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. — М. : Экономика, 1989. — 519 с.
3. Корнеева Т. Ю. Формирование стратегии развития промышленных предприятий в условиях неопределенности / Т. Ю. Корнеева, С. А. Никитин // Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. — 2009. — № 2–2.
4. Кортні Х. Стратегія в умовах невизначенності / Х. Кортні, Дж. Керкленд, П. Вігері // Економічні стратегії. — 2002. — № 6. — С. 78–85.

Лункіна Т. І.

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК НОВИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Становлення та розвиток сучасного типу економіки – соціалізації, свідчить про новий етап розвитку в соціально–економічному та культурному суспільстві. Даний етап нерозривно пов'язаний із соціально–відповідальною поведінкою держави та суспільства. Соціалізація економіки являється одним із механізмів узгодження та досягнення консенсусу між державою та інтересами суспільства. Тобто, соціальна спрямованість економіки повинна орієнтуватися не тільки на економічні та матеріальні аспекти, а й на людські, й екологічні. Адже з бурхливим розвитком суспільства виникає потреба в переосмисленні основних підходів та цілей розвитку держави.

Термін соціалізація економіки не має однозначного тлумачення та інтерпретується по різному. З одного боку це, взаємовідносини суспільства і держави за рахунок задоволення вимог і потреб індивіда, а з іншого боку це, прийняття певних норм поведінки індивіда, закладених суспільством, на основі яких він буде формуватися як особистість та поширювати норми і цінності в суспільство. Тобто, це нерозривний двосторонній рух між державою та індивідом, який і формується через соціалізацію економіки.

Серед основних науковців, які досліджували дане питання варто виокремити: Л. Т. Герман [1], Н. Добрева [2], А. М. Колота [3], О. В. Попадинець [4] та інших.

Як наука про людину, термін «соціалізація» виокремився з політичної економії де спочатку означав «усуспільнення». Американський соціолог Гіддінгс у 1887 р. в книзі «Теорія соціалізації» вперше використав його в значенні стосовно людини – «розвиток соціальної природи або характеру індивіда, підготовка людського матеріалу до соціального життя».

До середини ХХ ст. соціалізація перетворилася на самостійну сферу досліджень. Аналіз численних концепцій соціалізації показує, що усі вони тяжіють до одного з двох підходів, що розходяться між собою в розумінні ролі самої людини в процесі соціалізації.

Соціалізація (від латів. *socialis* – громадський) – процес привласнення людиною соціального виробленого досвіду, передусім системи соціальних ролей. В процесі соціалізації відбувається формування таких індивідуальних утворень як особа і самосвідомість. У рамках цього процесу здійснюється засвоєння соціальних норм, умінь, стереотипів, соціальних установок, прийнятих в суспільстві форм поведінки і спілкування, варіантів життєвого стилю. Посилення ролі соціальної складової державної політики за рахунок різних соціальних програм, створення різних соціальних позабюджетних фондів,

популяризація соціально-орієнтованих інститутів, тощо поєднує в собі соціалізація.

Фактори соціалізації: мегафактори (космос, земля), макрофактори (країна, суспільство, держава), мезофактори (регіон, населення, належність до ЗМІ (радіо, телебачення,) належність до відповідних субкультур), мікрофактори (мікросоціум – однокласники, працівники, державні та приватні підприємства, організації, сім'я).

На основі проведених досліджень, з'ясовано, що у більшості розвинених країн світу, актуальними залишаються економічні показники розвитку держави, проте все більшої уваги набувають показники соціального розвитку суспільства. Тому соціалізація економіки нерозривно пов'язана із соціально-відповідальною поведінкою держави у процесі її функціонування та процедури звітування перед суспільством. Говорячи про соціалізацію економіки необхідно з одного боку розглядати державу як координатора та регулятора соціальних відносин та людину (особистість), яка долучається до соціальної політики держави та формується як індивід. На нашу думку, ефективність взаємодії даного механізму можлива лише при збалансуванні сучасних потреб людства та захисті їхніх інтересів з можливостями з боку держави, яка досягається на основі збалансованого розвитку України.

Досягнення збалансованого розвитку можливе лише за допомогою певних інструментів та механізмів, в основу яких покладено взаємоузгодженість всіх елементів. Одним із перспективних напрямів дотримання збалансованого розвитку є соціалізація, механізмом досягнення якої є соціальна відповідальність. Соціальна відповідальність є багатоаспектною та багаторівневою.

Отже, важливим елементом, який об'єднує збалансований розвиток і соціальну відповідальність є соціалізація економіки. Тільки за умови розуміння та запровадження нового етапу розвитку суспільства та суспільної свідомості (соціалізації) можливий достатній розвиток майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Герман Л. Т. Теоретичні основи соціалізації глобального економічного розвитку / Л. Т. Герман // Сталий розвиток економіки : міжнародний науково-виробничий журнал. – 2015. – №4. – С. 36–43.
2. Добрева Н. Концептуальні основи формування соціальної політики в сучасних умовах функціонування економічної системи України / Н. Добрева, Є. Борщук, Т. Корецька // Ефективність державного управління : зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 44. – С. 73–79.
3. Колот А. М. До проблеми розвитку теорії розподільчих відносин / А. М. Колот. – Україна : аспекти праці. – 2008. – №8. – С.3–12.
4. Попадинець О. В. Соціалізація економіки як нова парадигма економічної теорії // Попадинець О. В. // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – Вип. 49. – С. 228–231.

Прокопчук В. В.

здобувач вищої освіти, ІНЕМ

Науковий керівник: канд.екон.наук, доцент **Фурдичко Л. Є.**

Національний університет «Львівська політехніка»

ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «UTICO» НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Становлення України як незалежної, демократичної держави сприяло розвитку страхового ринку. Досвід європейських країн з ринковою економікою показує, що всі види страхування значно підвищують добробут населення, забезпечують сталий рівень захищеності від негативних подій. Загалом, страхова галузь на фінансовому ринку країни – один із найважливіших фінансових інструментів і її дослідження є актуальним в сучасних інтеграційних процесах на міжнародний ринок.

На сьогоднішній день у багатьох людей страхові компанії викликають недовіру, що пов'язана із несвоєчасною сплатою страхового відшкодування, із завищенням страхових платежів для страхувальника. Тому, актуальністю даної теми є аналіз страхових компаній, а саме ПрАТ «Українська транспортна страхова компанія «UTICO»», яка працює на захист кожної людини.

Необхідною особливістю страхового ринку є його учасники та послуги, які купуються на цьому ринку. В ролі учасників виступають страховик, страхувальник та посередники.

Згідно з законом України «Про страхування» страхувальниками є юридичні особи та дієздатні громадяни, які уклали із страховиками договори страхування або є страхувальниками відповідно до законодавства України [3]. Страхувальник для купівлі певного виду страхової послуги виходить на страхову компанію, що засвідчується страховиком законодавчо встановленим актом про страхування.

Ринок страхування в Україні активно розвивається із 1990–х років. Згідно з даними журналу «InsuranceTOP» кількість страхових компаній, які функціонують в країні у 2017 р. – 307, у порівнянні із 2016 р. їх кількість зменшилася на 45 страхових компаній [3].

Одна із страхових компаній, яка викликає попит у населення є «Українська транспортна страхова компанія «UTICO». Вона знаходиться на страховому ринку України понад 21 рік, надаючи клієнтам повний комплекс страхових послуг, для задоволення їхніх потреб.

Кожного року ця компанія очолює рейтинг топ – 30 страхових компаній за даними журналу «InsuranceTOP», за такими фінансовими показниками, як чисті страхові премії, нерозподілений прибуток, активи, власний капітал, премії зі страхування обов'язкової відповідальності автовласників – як за внутрішніми договорами («автоцивілка»), так і за полісами «Зелена картка» [1].

«UTICO», функціонуючи на страховому ринку досягла значних результатів, про це свідчить кількість наданих ліцензій від Національної комісії,

що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг – це понад 10 ліцензій на обов'язкові види страхування та 14 на добровільні види [1].

Компанія має рейтинг «uaA» за національною шкалою від РА «Експерт–Рейтинг». Це значення рейтингу свідчить про дуже високий рівень фінансової стійкості і кредитоспроможності у порівнянні з іншими українськими компаніями (Національна шкала затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2007 № 665) [1].

Незважаючи на серйозні події, які відбуваються в Україні від 2014 р., компанія продовжує розвиватися стрімким темпом, завдяки високому професіоналізму працівників, якістю та прозорістю укладення страхових полюсів та досвіду, який забезпечує якість надання страхових послуг.

Список використаних джерел:

1. Журнал «InsuranceTOP» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/>
2. Офіційний сайт «Української транспортної страхової компанії «UTICO»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://utico.ua/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=91&Itemid=207
3. Про страхування : закон України від 02.03.2015 р. № 222 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2745-14>

Танклевська Н. С.

д-р. екон. наук, професор завідувач кафедри економіки та фінансів

Карнаушенко А. С

канд. екон. наук, асистент кафедри економіки та фінансів
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

BITCOIN – ІННОВАЦІЙНА ПЛАТІЖНА СИСТЕМА СЬОГОДЕННЯ

Сьогодні в усьому світі цінується час, інформація, мобільність, швидкість, можливість здійснювати операції в будь-який час дня і ночі і при цьому залишатися анонімними та захищеними. Дані вимоги вплинули на появу в нашому суспільстві великої кількості додаткових інститутів, фінансових інструментів, платіжних систем для взаємовідносин один з одним без посередників. Одним з таких інститутів виступає криптовалюта (електронні гроші, віртуальна валюта, цифрові гроші). Криптовалюта у сучасній системі міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин є зручною формою електронних розрахунків, перспективною формою інвестування. Одночасно криптовалюта є викликом для монетарних систем національних економік, оскільки вона носить децентралізований характер обігу і державні інститути не можуть впливати на трансакції учасників [1].

Головним представником віртуальної валюти являється Bitcoin, який працює на основі технології blockchain. Bitcoin – пірингова електронна платіжна система, що використовує однойменні одиниці для обміну [2]. Bitcoin можна назвати нематеріальним носієм грошової інформації. На власному сайті Bitcoin характеризують як цифрову валюту. Bitcoin виступає інноваційним фінансовим інструментом, здатним оптимізувати систему фінансових розрахунків в економіці і тим самим активізувати процеси інноваційної економіки. Ціна на біржовому ринку на дану валюту станом на 05 листопада 2017 року коштує 7200 дол. США, за два останні місяці 2017 року Bitcoin подорожчав майже на 3000 дол. США. В даний момент функціонування криптовалюти визначається капіталізацією віртуального ринку, який на 05 листопада 2017 р. становив 202 млрд. дол. США з яких 63% належить Bitcoin. Фінансовий (грошовий) капітал набув нової якості віртуального капіталу в результаті взаємодії з ІТ-технологіями, глобалізацією транснаціональних фінансових корпорацій та поява нових міжнародних фінансових інститутів.

Криптовалюта в Україні відома майже з самого початку її виникнення (2009 рік). Весь цей період українське населення вільно займалося майнінгом, активно використовуючи криптовалюту, як платіжну систему розраховуючись за товари, роботи та послуги, а також здійснювало обміну різних видів криптовалюти на фіатні гроші. Але незважаючи на це український уряд не має чіткої позиції по відношенню до Bitcoin, чинні законодавчі акти застарілі та не відповідають вимогам розвинених ІТ-технологій. Згідно статті 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» «електронні гроші» – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим

зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі [3]. НБУ являється монополістом з випуску гривні та відноситься до віртуальної валюти лише як до сурогату, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства [4]. Тому для України криптовалюта є лише інноваційним продуктом на ринку платежів і вона не внесена до національного Реєстру платіжних систем. Українські правоохоронні органи відносяться до операцій з Bitcoin як до таких, що здійснені в сфері тіньової економіки, через які фінансується тероризм та здійснюється відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом. Українськими депутатами та ГО «Українська блокчейн асоціація» розроблено проекти законів «Про обіг криптовалюти в Україні» (№7183) та «Про стимулювання ринку криптовалюти та їх похідних в Україні» (№7183–1), які внесені до ВРУ на розгляд, але національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) пропонує внести ряд змін до даних документів, одне з яких застосовувати поняття «криптоодиниця», замість «криптовалюта», аргументуючи, що криптовалюта є результатом фінансового інжинірингу, а не валютою. Законопроекти визначили, що криптовалюта не являється платіжним засобом, а є об'єктом приватної власності. Такі держави як Японія та Австралія надали криптовалюті статусу законного платіжного засобу. За рішенням Європейського суду справедливості, Bitcoin визнається засобом платежу на рівні з традиційними валютами, оскільки вони були створені лише «як засіб платежу», то їх слід розглядати як традиційну валюту, а не як товар.

Якого б визначення та статусу не надавали законотворці, фінансисти, економісти та науковці криптовалюти, головна її суть – це фінансова незалежність людей (які використовують криптовалюту) від банківських посередників. Криптовалюта має величезний потенціал в майбутньому впливати на платіжні системи, фінансові ринки та національну економіку загалом.

Список використаної літератури:

1. Желюк Т. Вирокістання криптовалюти на ринку платежів: нові можливості для національних економік / Т. Желюк, О. Бречко // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2016. – №3. – с. 50–60.
2. Bitcoin [Електронний ресурс] // Wikipedia. – Режим доступу: [https://ru.wikipedia.org/wiki/ Bitcoin](https://ru.wikipedia.org/wiki/Bitcoin)
3. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України № 2346–III від 5.04.2001 р. із змінами і доповненнями, внесеними Законом України № 569VIII (569–19) від 01.07.2015 // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 33. – С. 327.
4. Про правомірність використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» : Роз'яснення Національного банку України від

10.11.2014р. // Офіційне Інтернет–представництво НБУ. – 2014. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish>

Ціпурида В. С.

канд.екон.наук, доцент кафедри менеджменту
Київський національний торговельно–економічний університет

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПЛАНУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

Головною проблемою підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України є приведення у відповідність стратегії їх інноваційного розвитку до стратегії інноваційної моделі розвитку економіки держави.

Тому метою кожного підприємства як системи, є його еволюційний розвиток в узгодженості із розвитком зовнішнього середовища за рахунок системного впровадження інновацій, тобто еволюційних змін. Для моделювання таких еволюційних (інноваційних) змін, пропонується схема атракторів (атрактивних цілей). Вперше поняття «атрактор» застосовували К. Князева, С. Курдюмов, В. Поляков у психології розвитку людини як системи [2, 3]. Так, К. Князева, С. Курдюмов називають атракторами ті реальні цілі у відкритих нелінійних середовищах, на які виходять процеси еволюції в цих середовищах в результаті згасання в них перехідних процесів [2, с. 32]. Така схема являє собою структурно–динамічний зв'язок інноваційної ідеї (причини інноваційного розвитку) та матеріального (ресурсного) забезпечення розвитку підприємства як системи (Рис. 1). При цьому, динамічні зміни шляху найбільш ефективного інноваційного розвитку причини (ідеї) спрямовані по спіралі «вниз», а напрям динамічних змін ресурсного зростання у протилежному напрямку, де на 4–му рівні ці напрями повністю узгоджуються. При цьому, на кожному із 7–ми рівнів, нові (майбутні, креативні, інноваційні) цілі повинні також бути узгоджені з докреативними, тобто тими, що є наразі в наявності.

Таким чином, ця схема характеризує алгоритм динамічного узгодження (резонансу) інноваційної ідеї з ресурсними можливостями підприємства, і це динамічне узгодження проміжних цілей та ресурсів утворює еволюційну (інноваційну) спіраль розвитку підприємства (табл.1).

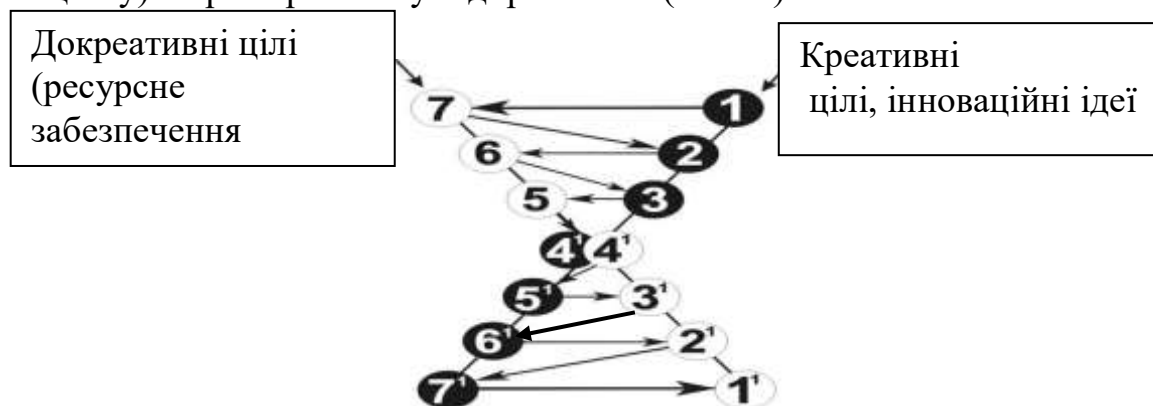

Рисунок 1 – Структурно–динамічний взаємозв'язок інноваційної ідеї та її ресурсного забезпечення

Таблиця 1

Характеристики атракторів, які передбачають динаміку втілення інноваційної ідеї

№ з/п	№ атрактора	Характеристика атрактора, яка передбачає динаміку втілення інноваційної ідеї
1.	1	Інноваційна ідея, ціль
2.	7	Наявна структура, в яку повинна втілитись інноваційна ідея, ціль
3.	2	Закономірності ієрархічної побудови причинно–наслідкових взаємозв'язків між підприємством та його підрозділами
4.	6	Наявна система взаємодії між підрозділами підприємства та міжособистісні відносини персоналу
5.	3	Функціональна ефективність інноваційного розвитку підприємства як системи та її корисність для надсистеми (суспільства)
6.	5	Наявні конкретні плани дій (бізнес–план) з урахуванням конкретного простору діяльності , часу (циклу), конкретних виконавців
7.	4	Необхідна технологія (механізм) впровадження ідеї, зразок узгодження дій, система контролю за їх виконанням
8.	4 ¹	Система навчання персоналу для ефективного впровадження інноваційної ідеї з урахуванням системи спільних (колективних) дій
9.	5 ¹	Система посадових інструкцій, вимоги до професійної придатності персоналу для застосування інноваційних технологій
10.	3 ¹	Наявна система оцінювання професійних здібностей персоналу, їх сприймання інновацій та здатності до їх впровадження
11.	6 ¹	Система вимог до комунікативності та професійної культури працівника, система умов забезпечення відповідного мікроклімату
12.	2 ¹	Наявна система оцінювання реальних комунікативних особистісних якостей працівника
13.	7 ¹	Система необхідної організації праці, забезпечення технічних умов на робочому місці працівника для його ефективної роботи
14.	1 ¹	Наявна система оцінювання реальної психофізичної здатності працівника виконувати конкретну роботу на своєму робочому місці

Це означає, що управлінські системи повинні розглядатися не в статичному стані, а в плинності руху і розвитку, що докорінно змінює підхід до

їхнього вивчення і дозволяє розкрити закономірності розвитку, установити факти, що інакше виявилися б не виявленими.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність : закон України, м. Київ, 4 липня 2002 р., N–1V 04.
2. Князева Е. Н. Синергетика, как новое мировидение: диалог с И. Пригожиным / Е. Н. Князева, С. П. Курдюнов // Вопросы философии. – 2007. – №12. – С. 20–34.
3. Поляков В. А. Моделирование психологической системы. Формирование креативной личности в акмеологии / В. А. Поляков. – М. : ВЭВЭР, 2012. – 124 с.

Шоробура Н. М.

бакалаврант,

Маліновська О. Я.

доцент кафедри економіки та менеджменту

Львівський національний університет ім.І.Франка

СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Інноваційна діяльність є одним із найважливіших факторів економічного зростання, а освоєння інновацій стало головною умовою забезпечення конкурентоспроможності економіки. В Україні зростає розуміння виняткової ролі науки та інновацій у національній економіці в контексті євро інтеграційних орієнтирів розвитку. Проте попри загальне визнання високого значення інноваційних процесів для національного господарства, сучасний стан системи їх фінансового забезпечення, як одного з ключових чинників інноваційної діяльності, свідчить про неспроможність створити необхідні умови для реалізації існуючого інноваційного потенціалу. Відсутність належного фінансового забезпечення, концентрації та ефективного використання наявних фінансових ресурсів стримує процес активізації інноваційної діяльності та знижує вагомість впливу на ефективність економічних інновацій.

Особливістю фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні є обмеженість вибору джерел фінансування. Переважна більшість інвестицій у інноваційні проекти здійснюється за власні кошти суб'єктів підприємницької діяльності, незначну частку мають ресурси, залучені на фінансовому ринку, а також видатки державного й місцевого бюджетів, включаючи державні цільові фонди, та кошти іноземних інвесторів.

Для формування стабільного інноваційного зростання важливо розробити систему заходів державної фінансової політики щодо посилення фінансового забезпечення шляхом активізації та ефективного регулювання іноземних інвестицій в Україні. Традиція інвестувати не у стратегічно важливі для національної економіки галузі, а в найбільш рентабельні, що призводить до витіснення вітчизняних інвестицій, поступово вичерпує себе. Тому, в умовах переходу до постіндустріального розвитку особливістю інституціоналізації інноваційної сфери є спрямування державного регулювання на нагромадження національного інвестиційного потенціалу.

Часто в науковій літературі можна знайти визначення щодо фінансового забезпечення такий вчених, а саме:

Москаль О. визначає фінансове забезпечення як сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення та ефективного використання фінансових ресурсів й організаційно– управлінських принципів, методів і форм їх впливу на соціально– економічну життєдіяльність [1].

Колодізев О. виділяє п'ять науково–методичних підходів до розуміння сутності поняття «фінансове забезпечення» – ресурсний, витратний, структурний, функціональний, комплексний.

Сокирськ І розглядає фінансове забезпечення діяльності з позиції реалізації неперервного характеру відтворювальних процесів за рахунок власних та залучених фінансових ресурсів із виокремленням механізму фінансового забезпечення, формування структури капіталу, планування і бюджетування та балансування грошових потоків.

Інші вчені вважають, що поняття «фінансове забезпечення» та «фінансування» не є тотожними і потребують розмежування. Зокрема, на думку К. Ільїної, недоцільно ототожнювати фінансове забезпечення інноваційної діяльності, яке полягає у формуванні ресурсної бази, та фінансування, що передбачає розподіл нагромаджених коштів. Безперервне надходження фінансових ресурсів на інноваційні потреби залежить від доступності й достатності джерел. Тому для активізації інноваційних процесів необхідним є формування ефективної системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку [2]. Такої самої думки дотримується Н. Зінко, який підкреслює, що «фінансове забезпечення» означає пошук і вибір джерел фінансових ресурсів, тоді як «фінансування» передбачає процес використання цих фінансових ресурсів [3].

Найпоширенішим є визначення фінансового забезпечення інноваційної діяльності як комплексу методів та важелів впливу на інноваційну діяльність, що реалізується в різних формах через відповідну систему фінансування.

Таким чином, необхідність становлення інноваційної моделі розвитку, складність впровадження нововведень у економічне життя суспільства зумовлюють необхідність формування системи фінансового забезпечення. Даний процес в Україні є нерівномірним, стикається з великою кількістю інституційних перешкод. Глибоких досліджень вимагає детальна розробка стратегії реалізації державної фінансової політики, спрямованої на поширення інноваційних засад господарювання, пошуки ефективних фінансових інструментів та методів, джерел фінансування інновацій з метою підвищення рівня конкурентоспроможності української економіки та вирішення найскладніших економічних проблем сучасності.

Список використаних джерел:

1. Наукова та науково–технічна діяльність за даними Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Сокирська І. Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства / І. Г. Сокирська // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 89–93
3. Ільїна К. О. Формування системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку у відкритій економіці України: [автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08] / Ільїна Катерина Олександрівна; Львів. нац. ун–т ім. Івана Франка. – Л., 2011. – 20 с.

4.Зінько Н. Я. Удосконалення банківського та небанківського фінансування інноваційної діяльності в Україні: [автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08] / Н. Я. Зінько ; НАН України, ін-т регіон. дослід. – Л., 2007. – 20 с.

5.Осецький В. Л. Модернізація регіональної економіки на основі інноваційно–інвестиційної моделі розвитку / Осецький В. Л. // Экономика и управление. – №3. – 2011. – С. 85–88.

Боднар О. А.

асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Тусова Н. О.

здобувач вищої освіти обліково-фінансового

факультету

Миколаївський національний аграрний університет

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Для великої кількості людей ХХІ століття життя стало неможливе без технологічного явища – соціальних мереж. З кожною хвилиною світ змінюється, а разом із ним змінюються й пріоритети людини. Соціальні мережі – це важливе і актуальне на сьогоднішній день питання. Соціальні мережі мають свої як позитивні сторони, так і негативні. Так, з одного боку, вони виявляються безцінним помічником у пошуку своїх старих знайомих і друзів, у підтримуванні з ними відносин, не дивлячись на відстань і зайнятість. Крім того, соціальні мережі є цінним інструментом у процесі пошуку роботи у сучасних людей.

З іншого боку, останнім часом вчені серйозно стурбовані тим, яку кількість часу витрачає сучасна людина, перебуваючи в соціальних мережах, ставлячи питання про можливий психічний розлад – психологічної залежності від соціальних мереж.

Соціальна мережа – це соціальна структура, утворена індивідами або організаціями. Вона відображає зв'язки між ними через різноманітні соціальні взаємовідносини, починаючи з випадкових знайомств і закінчуючи тісними родинними взаєминами. Уперше термін було запропоновано 1954 р. Дж. А. Барнесом. Спочатку цей термін використовувався лише в науці і мав вузьке тлумачення, яке істотно відрізняється від сучасних його визначень [1, с. 12].

Поняття «інформаційне суспільство» розуміється як етап розвитку сучасної цивілізації, якому характерне збільшення ролі інформації і знань у житті суспільства, зростання комунікаційних можливостей, інформаційних продуктів і послуг у валовому внутрішньому продукті, формування глобального інформаційного простору, що забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, доступ до світових інформаційних ресурсів, задоволення соціальних і особистісних потреб [2, с. 3–7].

Основним завданням розвитку інформаційного суспільства в Україні є сприяння кожній людині на засадах широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, можливості створення інформації і знань, користуватися та обмінюватися ними, виробляти товари та надавати послуги, повною мірою реалізуючи свій потенціал, підвищуючи якість свого життя і сприяючи сталому розвитку країни [3].

Проаналізувавши процес виникнення і розвитку соціальних мереж, а також функції, які вони виконують у сучасному світі, можна стверджувати, що значне

поширення соціальних Інтернет–мереж має суттєві соціальні наслідки, як позитивного, так і негативного характеру.

Серед негативних аспектів впливу соціальних мереж виділяють такі:

- Інтернет–залежність, що викликає комплекси, психічні розлади, часті зміни настрою та депресії;
- переплетіння реального та віртуального у житті людини;
- створення великої кількості відокремлених віртуальних груп за інтересами;
- поява нових технологій у політичному житті, за допомогою яких здійснюється маніпулювання свідомістю;
- анонімність – користувачі прикриваються різними ніками, під час спілкування в Інтернеті;
- крадіжка приватної інформації – людина може стати жертвою злочинців, завдяки інформації розміщеної на персональній сторінці.

Крім того, широкі можливості сучасних комп'ютерних технологій дозволяють не докладаючи великих зусиль, створювати «інформаційний портрет» користувача, починаючи від музичних вподобань та закінчуючи рівнем доходу та статків, який може бути використаний у злочинних цілях.

Поряд з цим соціальні мережі можуть надавати значні переваги. Серед них:

- доступність зв'язку між користувачами на будь–яких відстанях;
- встановлення нових зв'язків та пошук старих друзів;
- поява нових технологій у сфері дозвілля;
- сприяння формуванню інформаційної культури людини.

Аби запобігти залежності від соціальних мереж варто: підвищувати свою самооцінку у реальності; менше часу приділяти віртуальному життю; батьки з раннього дитинства повинні розвивати дитину різносторонньою, щоб у майбутньому не виникло проблем з розподілом власного часу; чітко розмежовувати реальне і віртуальне життя; більше часу приділяти своїм близьким людям та захопленням.

Отже, з розвитком інформаційного суспільства, соціальні мережі сприяють зростанню можливостей впливу на соціум. Інтернет–мережі можуть використовуватись в якості інструменту інформаційного управління свідомістю користувачів, більшість з яких не здогадується і не усвідомлює реальну і потенційну небезпеку використання даних, наданих ними у соціальних мережах. Це становить загрозу інформаційній безпеці суспільства і особистості та потребує відповідного реагування, у тому числі з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Романуха З. Університетські бібліотеки України в соціальних мережах / З. Романуха // Бібліотечний вісник. – 2014. – № 1. – С. 12–16.
2. Дубов Д. В. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп. / Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. – К. : НІСД. – 2010. – С. 3–7.

3. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки [Електронний ресурс] : закон України від 09.01.2007 р. № 537–5– / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

Головко М. Й.аспірант кафедри фінансів та банківської справи,
*Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»***ПРОГНОЗУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО БЮДЖЕТІВ
УКРАЇНИ**

Одним з дієвих шляхів розвитку податкової системи України є застосування методів прогнозування обсягу податкових надходжень. Зауважимо, що прогноз здійснює відчутний вплив на ефективність розвитку та динаміку територіальної та галузевої структури економіки, реформування її податкової політики та сприяння раціональному використанню всіх видів ресурсів.

У процесі досліджень нами було з'ясовано, що обсяг податкових надходжень до всіх видів бюджетів України має тенденцію до зростання [2], однак, на нашу думку, доцільно проаналізувати наявні дані з урахуванням впливу інфляційного чинника (табл. 1).

Кумулятивний коефіцієнт побудовано в цінах 2003 р. Звертаємо увагу, що реальні показники податкових надходжень до всіх видів бюджетів України мають суттєво менший грошовий вираз порівняно з номінальними показниками, так, у 2007 р. реальні показники складають лише 62,0 % від номінальних; у 2010 р. – 41,4 %; у 2014 р. – 31,6 %; у 2016 р. – 19,6 %. Таким чином, за результатами 2016 р. 81,4 % податкових надходжень до Державного бюджету сформовані за рахунок інфляційної складової. Відповідно, до результатів аналізу за період 2004–2016 рр. номінальні показники податкових надходжень до Державного бюджету збільшились у 10,4 рази, тоді як збільшення реальних показників зафіксовано лише на рівні 51,6 %. Аналогічні результати отримано також стосовно темпів зростання податкових надходжень до місцевих бюджетів за період 2004–2016 рр., а саме: у 9,4 рази збільшились номінальні показники та лише на 55,7 % – реальні.

Найкраще значення показника апроксимації і за номінальними, і за реальними даними податкових надходжень до Державного та місцевих бюджетів має поліноміальна лінія тренду 6-го ступеня.

*Таблиця 1***Аналіз реальних показників податкових надходжень до бюджетів України
за 2010–2016 рр. та їх прогнозування на 2017–2018 рр.***

Рік	Номінальний показник податкових надходжень до бюджету (–ів) України, млрд грн	Індекс інфляції	Кумулятивний індекс	Реальний показник податкових надходжень до бюджету (–ів) України, млрд грн	Центрові згладжені рівні (ковзна середня)
Державний бюджет України					
2004 р.	48,6	112,3	1,12	43,3	–
2005 р.	80,3	110,3	1,24	64,8	61,1

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
2006 р.	103,9	111,6	1,38	75,1	70,8
2007 р.	116,7	116,6	1,61	72,4	77,6
2008 р.	167,9	122,3	1,97	85,2	74,9
2009 р.	148,9	112,3	2,21	67,3	73,8
2010 р.	166,9	109,1	2,42	69,1	80,0
2011 р.	261,6	104,6	2,53	103,6	93,9
2012 р.	274,7	99,8	2,52	109,0	105,4
2013 р.	262,8	100,5	2,53	103,7	100,4
2014 р.	280,2	124,9	3,16	88,5	94,2
2015 р.	409,4	143,3	4,54	90,3	92,6
2016 р.	503,9	112,4	5,10	98,8	–
2017 р.(прогноз)	743,1	–	–	242,5	–
2018 р.(прогноз)	1112,0	–	–	551,0	–
Місцеві бюджети України					
2004 р.	15,7	112,3	1,12	14,0	–
2005 р.	20,5	110,3	1,24	16,5	16,7
2006 р.	27,2	111,6	1,38	19,7	21,3
2007 р.	44,6	116,6	1,61	27,7	25,8
2008 р.	59,3	122,3	1,97	30,1	28,2
2009 р.	59,2	112,3	2,21	26,7	28,3
2010 р.	67,6	109,1	2,42	28,0	27,9
2011 р.	73,1	104,6	2,53	28,9	30,3
2012 р.	85,9	99,8	2,52	34,1	33,0
2013 р.	91,2	100,5	2,53	36,0	32,5
2014 р.	87,3	124,9	3,16	27,6	28,4
2015 р.	98,2	143,3	4,54	21,7	26,0
2016 р.	146,9	112,4	5,10	28,8	–
2017 р.(прогноз)	302,0	–	–	88,4	–
2018 р.(прогноз)	683,7	–	–	250,2	–

*Джерело: розраховано автором на основі [1];

Проведено прогнозування податкових надходжень до Державного та місцевих бюджетів на 2017–2018 рр. з урахуванням інфляційної складової, яке висвітлило, що за результатами 2017 р. до Державного бюджету слід очікувати 743,1 млрд грн, до місцевих бюджетів – 302,0 млрд грн, при цьому звертаємо увагу на те, що реальні дані з урахуванням інфляційної складової (ціни 2003 р.) становитимуть 242,5 млрд грн та 88,4 млрд грн відповідно.

Визначення пріоритетної тенденції визначено за допомогою обраного рівняння тренду (табл. 2).

Таблиця 2

**Показники тенденції податкових надходжень (номінальних та реальних) до
Державного та місцевих бюджетів України***

Номінальний показник податкових надходжень до бюджету (–ів) України, млрд грн		Реальний показник податкових надходжень до бюджету (–ів) України, млрд грн	
Рівняння тренду	R ²	Рівняння тренду	R ²
Державний бюджет України			
$y = 32,128x - 64360$	0,8937	$y = 3E-43e^{0,051x}$	0,5976
$y = 64566\ln(x) - 490862$	0,8934	$y = 3,8035x - 7562,6$	0,6005
$y = 5E-143e^{0,1656x}$	0,9420	$y = 7647,3\ln(x) - 58082$	0,6008
$y = -0,0012x^6 + 14,016x^5 - 70553x^4 + 2E+08x^3 - 3E+11x^2 + 2E+14x - 8E+16$	0,9713	$y = 0,0034x^6 - 40,632x^5 + 204087x^4 - 5E+08x^3 + 8E+11x^2 - 7E+14x + 2E+17$	0,8673
Місцеві бюджети України			
$y = 3E-138e^{0,1595x}$	0,8940	$y = 2E-38e^{0,0449x}$	0,3951
$y = 8,9201x - 17862$	0,9193	$y = 0,9979x - 1979,6$	0,3618
$y = 17928\ln(x) - 136295$	0,9192	$y = 2007,4\ln(x) - 15242$	0,3624
$y = 0,0035x^6 - 42,775x^5 + 214912x^4 - 6E+08x^3 + 9E+11x^2 - 7E+14x + 2E+17$	0,9942	$y = 0,0024x^6 - 29,446x^5 + 147955x^4 - 4E+08x^3 + 6E+11x^2 - 5E+14x + 2E+17$	0,9506

*Джерело: розраховано автором;

Представимо прогнози реальних показників податкових надходжень з найвищими показниками апроксимації з усіх розглянутих на рис. 1–2.

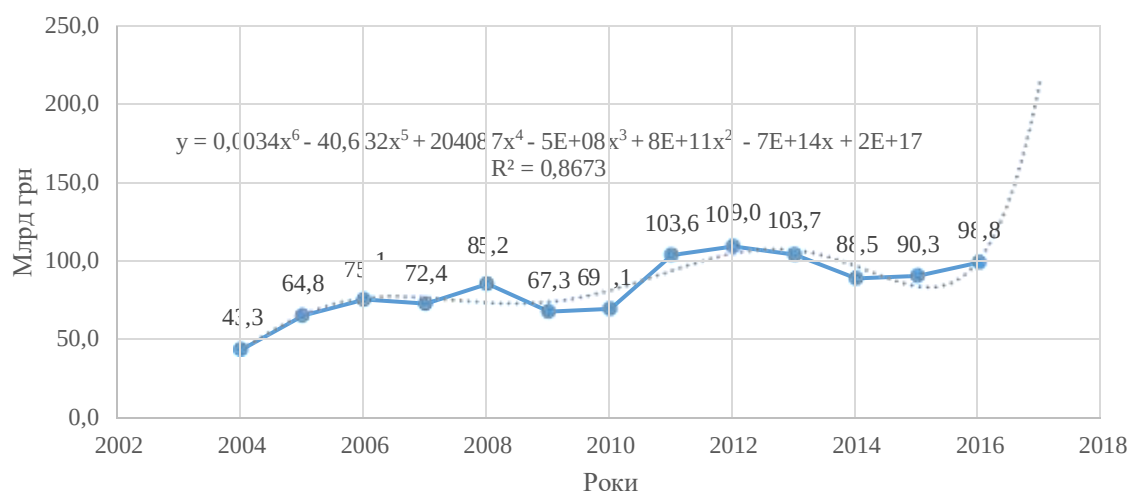

Рисунок 1 – Прогнозування реального показника податкових надходжень до Державного бюджету України, млрд грн

Джерело: розроблено автором;

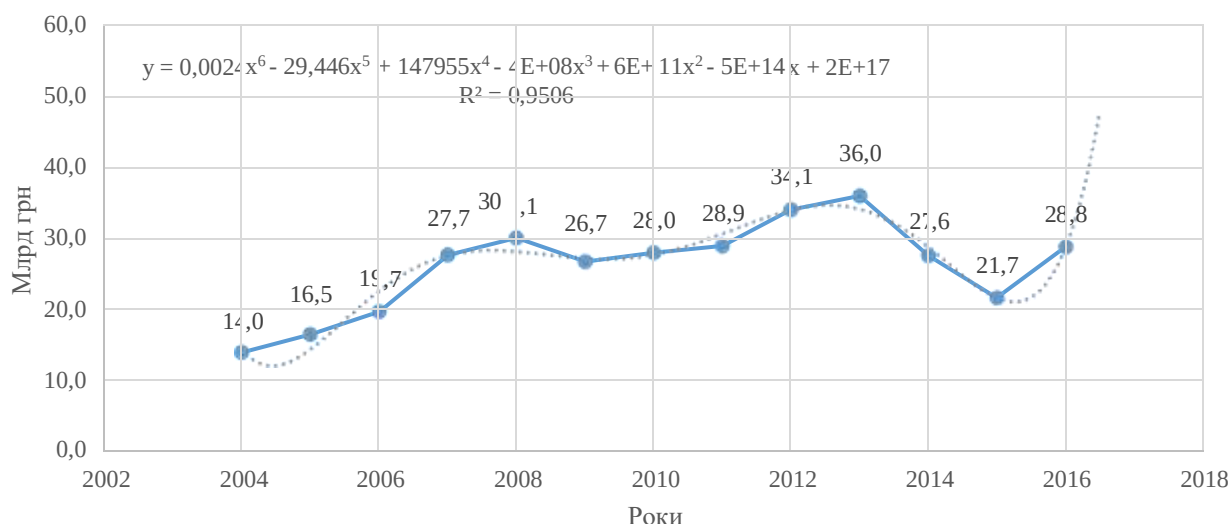

Рисунок 2 – Прогнозування реальних показників податкових надходжень до місцевих бюджетів України, млрд грн

Джерело: розроблено автором

Отже, прогнози і номінальних, і реальних показників податкових надходжень до Державного і місцевого бюджетів (рис.1-2) мають позитивну тенденцію до зростання. Необхідно зауважити, що аналіз динаміки податкових надходжень з урахуванням інфляційної складової висвітлив тенденцію наповнення бюджетів всіх рівнів, що забезпечується переважно за рахунок інфляційної складової.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерство фінансів України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/>
2. Полторак А. С. Оптимізація податкової політики в умовах фіскальної децентралізації в Україні / А. С. Полторак, О. С. Усенко // Modern Economics. – 2017. – № 2(2017). – С. 50–54.

Перков В. В.

здобувач вищої освіти, обліково–фінансовий факультет,

Науковий керівник: канд. екон. наук **Мельник О. І.**

Миколаївський національний аграрний університет

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В сучасних умовах господарювання для аграрних підприємств характерними є самостійність, відповідальність за результати фінансової та господарської діяльності. При цьому виникає об'єктивна потреба постійного контролю, аналізу, коригування та прогнозування змін фінансового стану й оцінки фінансових можливостей на майбутній період. Недостатність законодавчої та нормативної бази щодо фінансового планування, нечітка система підготовки і передачі планової інформації – все це стримує впровадження фінансового планування на вітчизняних підприємствах.

Фінансове планування представляє собою процес розробки фінансових планів (поточних, оперативних) і планових показників по забезпеченню підприємства фінансовими ресурсами і збільшенню ефективності його діяльності на певний момент часу [1].

Планування в сільському господарстві має ряд специфічних особливостей, які впливають на результати діяльності. До них відносяться природні, біологічні, організаційні та соціально–економічні.

До природних і біологічних особливостей, відносяться кліматичні умови, специфіка вирощування окремих рослин і тварин, їх сортів і порід. Сільськогосподарська діяльність передбачає процес управління біологічними перетвореннями з метою отримання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів.

До організаційних особливостей належать: розташування виробництва на великій території; різноманітність технологічних процесів і технічних ресурсів; організація виробництва з обов'язковим урахуванням необхідності збереження природного середовища.

Соціально–економічні особливості пов'язані зі: створенням соціально–психологічного клімату; високим ступенем ризику в аграрному секторі економіки; різними організаційно–правовими формами господарювання тощо.

Під час розробки планів кожне підприємство ставить перед собою певні цілі (оперативні, тактичні, стратегічні). Нестача інформації ускладнює формування цілей. А відтак потребує завчасного визначення її форми і змісту, формування облікових номенклатур.

Фінансове планування направлено на усунення помилкових дій та на зменшення невикористаних внутрішніх резервів. Воно втілює визначені цілі у форму конкретних фінансових показників. Аналізуючи їх, можна зробити висновки про ефективність або неефективність фінансового планування на підприємстві [2].

Аналізуючи ситуацію, яка склалася на підприємствах України, можна виділити ряд факторів, які обмежують використання фінансового планування. А саме: високий ступінь невизначеності на українському ринку; незначна частка підприємств, які мають фінансові можливості для здійснення серйозних фінансових розробок; відсутність ефективної нормативно-правової бази вітчизняного бізнесу тощо.

Однією із суттєвих причин, які стримують впровадження цілісної системи планування (перспективного, середньострокового та поточного) в сільськогосподарських підприємствах, виступає відсутність чітких та зрозумілих методичних розробок в цій сфері управлінської діяльності [3, С. 109]. Розробка останніх дозволила б підвищити якість аналітично-планових розрахунків, адаптацію процесу бюджетування до особливостей зовнішнього і внутрішнього середовища розвитку.

Щоб уникнути вищезазначених проблем, планування повинно охоплювати всі галузі діяльності сільськогосподарського підприємства, а також всі етапи, дії та операції як господарських процесів, так і процесів управління на короткий проміжок часу й довгострокову перспективу.

Отже, формування системи фінансового планування у сільськогосподарських підприємствах потребує використання різних видів планів: стратегічного, бізнес-плану, операційних і фінансових бюджетів. Бюджетування має використовуватись як на рівні сільськогосподарського підприємства, так і в його структурних підрозділах. Це дозволить здійснювати аналіз, моніторинг і контроль за всіма аспектами фінансової діяльності підприємств, забезпечення ефективної реалізації їх економічної стратегії, в тому числі фінансової складової.

Список використаних джерел:

1. Бурлаков О. О. Становлення фінансового планування підприємств в Україні / О. О. Бурлаков // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1 (59). – С. 251–253.
2. Гриньова В. М. Фінанси підприємств: навч. посібник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда; 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – 475 с.
3. Стецюк П. А. Теорія і практика фінансового планування сільськогосподарських підприємств / П. А. Стецюк // Агроінком. – 2007. – №11–12. – С. 108–112.

Юдіна С. В.

д-р. екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів та обліку
Дніпровський державний технічний університет

Каламбет К. М.

аспірант кафедри економіки підприємства
Полтавська державна аграрна академія

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ОСНОВІ ВИЗНАЧЕННЯ ГРАНИЧНИХ ЗНАЧЕНЬ ДОХОДУ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах вітчизняної економіки, коли ринкова ситуація нестабільна, підприємства не мають в достатній кількості вільних коштів для придбання необхідних ресурсів, постачальники ненадійні, ціни на ресурси схильні до різких коливань, відсутня необхідна законодавча база тощо, існуючі методи планування вимагають істотного перегляду.

Досвід багатьох розвинутих компаній промислових країн показує, що за сучасного ринку, з його жорсткою конкуренцією, планування фінансово-господарської діяльності є найважливішою умовою їх виживання, економічного зростання та процвітання. Саме воно дає змогу оптимально пов'язати наявні можливості підприємства щодо випуску продукції з попитом і пропозицією, що склалися на ринку.

У ринковій економіці, де підприємства працюють в умовах самофінансування і повної відповідальності за досягнуті результати, оціночний механізм дозволяє визначити наявні можливості та резерви. Стати дієвим важелем саморегулювання зростання прибутку.

У зв'язку з кризовим станом економіки країни, перш за все необхідно забезпечити підвищення рівня використання виробничого потенціалу підприємства.

В Україні при оцінці якості роботи підприємств зараз застосовують, як правило, критерій – темп зростання обсягу виробництва до попереднього періоду.

За цим критерієм судять про якість роботи підприємства та всієї галузі.

Але він володіє істотним недоліком, так як чим нижче досягнення в базовому періоді, тим краще результат для поточного періоду, і незадовільно працююче підприємство по використанню свого потенціалу виявляється в процвітаючих.

Тому при розробці оціночного механізму необхідно в першу чергу застосувати методику розрахунку нормативної величини граничного значення виробничої потужності підприємства, та на її основі нормативну величину граничного значення обсягу виробництва. Для цього можна використати методику розрахунку нормативної виробничої потужності, уточнивши її відповідно до умов на поточний період.

Таким чином, у запропонованій методиці нормативна виробнича потужність являє собою максимальну можливість річного доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

У досліджуваній фаховій літературі щодо розробки планів вказується, що річний приріст діючих виробничих потужностей за рахунок проведення організаційно–технічних заходів слід передбачати в розмірі не менше 3–5 %.

Враховуючи, що виробнича потужність являє собою максимально можливий обсяг виробництва, слід нормативний приріст потужності за рахунок проведення організаційно–технічних заходів по підприємству приймати в розмірі 5 % від виробничої потужності на початок року. Але на кожному підприємстві цей показник може уточнюватися в залежності від конкретних умов функціонування.

Далі необхідно визначити норматив величини граничного значення зниження витрат на одну гривню обсягу виробництва. Для цього пропонується провести розрахунок зниження собівартості виробництва за факторами виходячи з таких основоположних умов:

- зниження витрат за рахунок підвищення технічного й організаційного рівня виробництва, базуючись на дослідженнях економістів – плановиків пропонуємо приймати на рівні 2 %;

- розрахунковим шляхом визначаємо економію за рахунок відносної зміни умовно–постійних витрат;

- розрахунковим шляхом визначаємо економію за рахунок відносної зміни структури та обсягу запозичень.

У підсумку виконується розрахунок зниження витрат за основними техніко–економічним факторам, на підставі якого визначається норматив величини граничного значення зниження витрат на одну гривню виробленої продукції у відсотках до попереднього року.

Розрахункове значення зниження собівартості продукції у відсотках до попереднього року коригується на рівень інфляції, прогноз якого закладається на макроекономічному рівні при затвердженні Державного бюджету країни на планований рік. На цю величину також необхідно скоректувати витрати підприємства на матеріали і паливно–енергетичні ресурси, і врахувати цей фактор у розрахунках.

Список використаних джерел:

1. Стасюк Л. Л. Управління якістю внутрішньо фірмового планування у торгівлі: автореферат дисертації [Текст] / Л. Л. Стасюк. — К.: КНТЕУ, 2003. — 21 с.
2. Теличко Р. К. Фінансове планування на малих та середніх підприємствах [Текст] / Р. К. Теличко // Фінанси України. — 2007. — № 8. — С. 14–16.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Матеріали
I Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв, 20–
21 листопада 2017 р.

Технічний редактор: А. С. Полторак

Формат 60 x 84 1/16. Ум. друк. арк. 5,3
Тираж 100 прим. Зам. № ____
Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Г. Гонгадзе, 9
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.